

Vsebina

PREDGOVOR	5
1. PRIKAZ POMEMBNEJŠIH AKTIVNOSTI UPRAVE V LETU 2001	6
2. STATISTIČNI PODATKI	8
2. 1. Skupno število vseh zaprtih oseb v letu 2001	8
2. 1. 1. Podatki o gibanju števila vseh zaprtih oseb po zavodih	8
2. 1. 2. Podatki o gibanju števila vseh kategorij zaprtih oseb	10
2. 2. Obsojenci in obsojenke	14
2. 2. 1. Podatki o gibanju števila obsojencev in obsojenk	14
2. 2. 2. Struktura gibanja priliva obsojencev in obsojenk	15
2. 2. 3. Nastop kazni novosprejetih obsojencev in obsojenk	16
2. 2. 4. Struktura odliva obsojencev in obsojenk s prestajanja kazni	16
2. 2. 5. Odpust obsojencev in obsojenk s prestajanja kazni	17
2. 2. 6. Struktura sprejetih in odpuščenih obsojencev in obsojenk po predkaznovanosti	17
2. 2. 7. Struktura obsojencev in obsojenk po vrsti storjenih kaznivih dejanj	18
2. 2. 8. Struktura obsojencev in obsojenk na dan 1. 1. 2001 in novosprejetih po dolžini kazni	18
2. 2. 9. Struktura obsojencev in obsojenk po starosti	19
2. 2. 10. Izrečene stranske kazni in varnostni ukrepi	20
2. 2. 11. Prezem izvršitve kazni zapora po mednarodnih pogodbah	21
2. 2. 12. Obsojenci, obsojenke, mladoletniki – tujci	21
2. 3. Osebe, kaznovane v postopku o prekršku	22
2. 3. 1. Upravno kaznovani, ki jim je bila denarna kazen spremenjena v zapor	23
2. 3. 2. Upravno kaznovani – zaporna kazen	25
2. 4. Priporniki	26
2. 5. Obsojenci, obsojeni na mladoletniški zapor, in mladoletniki v prevzgojnem domu	28
2. 5. 1. Podatki o gibanju števila mladoletnikov v zavodu za prestajanje mladoletniškega zapora in prevzgojnem domu	28
2. 5. 2. Priliv mladoletnih oseb v mladoletniški zapor in prevzgojni dom	30
2. 5. 3. Nastop kazni v mladoletniškem zaporu in nastop ukrepa v prevzgojnem domu	30
2. 5. 4. Struktura mladoletnih obsojencev na dan 1. 1. 2001 in novosprejetih po dolžini kazni	30
2. 5. 5. Struktura mladoletnikov na dan 1. 1. 2000 in novosprejetih po starosti	31
2. 5. 6. Odpust iz mladoletniškega zapora in prevzgojnega doma	31
2. 5. 7. Odliv oseb iz mladoletniškega zapora in prevzgojnega doma	32
2. 5. 8. Obsojenci, obsojeni na mladoletniški zapor	32
2. 5. 9. Mladoletniki v prevzgojnem domu	32
3. TRETMA ZAPRTIH OSEB	34
3. 1. Strokovno delo z zaprtimi osebami	34
3. 1. 1. Organizacija in oblike strokovnega dela v zavodih	34
3. 1. 2. Nameščanje obsojencev, obsojenk in mladoletnikov v režime oziroma oddelke prestajanja kazni	35
3. 1. 3. Prestajanje kazni po 12. in 13. členu ZIKS	37
3. 2. Izobraževanje obsojencev, obsojenk in mladoletnikov	38
3. 3. Prostočasne dejavnosti obsojencev, obsojenk in mladoletnikov	39
3. 4. Psihološka dejavnost	39
3. 5. Socialno delo in postpenalna dejavnost	40
3. 5. 1. Socialna obravnava pripornikov	40
3. 5. 2. Socialna obravnava upravno kaznovanih	41
3. 5. 3. Socialna obravnava obsojencev in mladoletnikov	41
3. 5. 4. Svetovanje v postpenalni obravnavi	45
3. 6. Zdravstveno varstvo	45
3. 6. 1. Zdravstveni pregledi zaprtih oseb v zavodskih ambulantah	45
3. 6. 2. Specialistični pregledi zaprtih oseb izven zavoda	46

3. 6. 3. Hospitalizacije zaprtih oseb z varovanjem in brez varovanja	46
3. 6. 4. Najpogostejše bolezni zaprtih oseb	46
3. 6. 4. 1. Število zaprtih oseb, obolelih za TB in za spolnimi boleznimi, in njihovo zdravstveno varstvo	47
3. 6. 4. 2. Problematika zaprtih oseb, okuženih z virusom HIV in virusi hepatitisa A, B in C, ter njihovo zdravstveno varstvo	47
3. 6. 5. Metadonska terapija	48
3. 6. 6. Izvajanje imunokemijskih urinskih testov	49
3. 6. 7. Število ležalnih dni v zavodskih bolniških sobah in v bolnišnicah	49
3. 6. 8. Poškodbe zaprtih oseb	49
3. 6. 9. Samopoškodbe in poskusi samomorov	49
3. 6. 10. Smrti	50
3. 6. 11. Gladovne stavke	50
3. 6. 12. Zdravila	50
3. 7. Posebne oblike strokovnega obravnavanja	51
3. 7. 1. Odvisnost od alkohola	51
3. 7. 1. 1. Programi obravnave odvisnih od alkohola	53
3. 7. 1. 2. Pomoč zaprtim osebam s težavami z alkoholom in abstinence krize	54
3. 7. 2. Odvisnost od prepovedanih drog	54
3. 7. 2. 1. Programi obravnave odvisnih od nedovoljenih drog	57
3. 7. 2. 2. Pomoč osebam, odvisnim od nedovoljenih drog in abstinence krize	59
3. 7. 3. Obravnava nevarnih obsojencev, obsojenk in mladoletnikov	59
3. 7. 4. Obravnava obsojencev, obsojenk in mladoletnikov – tujcev	60
3. 7. 5. Obravnava obsojencev, obsojenk in mladoletnikov – invalidov, na smrt bolnih in starih oseb	60
3. 7. 6. Obravnava obsojencev, obsojenk in mladoletnikov – storilcev kaznivih dejanj zoper spolno nedotakljivost	61
3. 7. 7. Ženske v zaporu	61
3. 8. Ugodnosti in namenski izhodi obsojencev, obsojenk in mladoletnikov	61
3. 8. 1. Postopek in merila za podeljevanje ugodnosti obsojencem	61
3. 8. 2. Vrste in število podeljenih ugodnosti ter namenskih izhodov	62
3. 8. 3. Zlorabe ugodnosti	63
3. 8. 4. Problematika obravnavanja in podeljevanja ugodnosti	64
3. 9. Disciplinsko obravnavanje in kaznovanje obsojencev, obsojenk in mladoletnikov	64
3. 9. 1. Splošna problematika vodenja disciplinskih postopkov zoper obsojence in mladoletnike	64
3. 9. 2. Ocena učinkovitosti izrekanja disciplinskih kazni	65
3. 9. 3. Pregled izrečenih disciplinskih kazni	65
3. 9. 4. Število pritožb, vloženih zoper odločbe o izrečenih disciplinskih kaznih	66
3. 10. Pogojni odpust obsojencev, obsojenk in mladoletnikov ter pomilostitve	66
3. 10. 1. Pogojni odpust	66
3. 10. 1. 1. Pogojni odpust po 106. členu	67
3. 10. 1. 2. Predčasni in pogojni odpust po 108. členu ZIKS oziroma členu 257.a zakona o prekrških	67
3. 10. 2. Pomilostitve obsojencev	68
3. 10. 3. Amnestija	68
3. 11. Zagotavljanje in varstvo pravic zaprtih oseb	68
3. 11. 1. Pravica do veroizpovedi	68
3. 11. 2. Druge pravice in pritožbe	69
3. 11. 3. Reševanje upravnih zadev v upravnem postopku	70
3. 12. Varnost in zavarovanje ter delo pazniške službe	70
3. 12. 1. Splošne varnostne razmere	70
3. 12. 2. Pobegi iz zavodov in nevrnitve	71
3. 12. 3. Uporaba prisilnih sredstev	73
3. 12. 4. Spremstva izven zavoda	76
3. 12. 5. Nadzor pisemskih pošilk in paketov	78
3. 12. 6. Obiski in telefonski razgovori	79
3. 12. 7. Vnos nedovoljenih drog in opojnih substanc	79
3. 12. 8. Preiskave bivalnih prostorov	81
3. 12. 9. Preizkusi alkoholiziranosti	82

3. 12. 10. Odstranitev v posebni prostor po 236. členu ZIKS	83
3. 12. 11. Usposabljanje paznikov	84
3. 12. 12. Arhitektonske in tehnične možnosti za varovanje zavodov in osebja	85
3. 12. 13. Oprema in uniforme delavcev	85
3. 13. Zagotavljanje in omogočanje dela zaprtim osebam ter problematika gospodarskih enot	85
3. 13. 1. Razporeditev zaprtih oseb na delo	86
3. 13. 2. Plačilo za delo zaprtih oseb	87
3. 13. 3. Varstvo pri delu in požarna varnost	88
3. 13. 4. Nesreče pri delu zaprtih oseb	88
3. 13. 5. Posebnosti dela in zaposlovanja mladoletnikov v prevzgojnem domu	89
3. 13. 6. Obseg in problematika hišnih del	89
3. 13. 7. Pokojninsko in invalidsko zavarovanje zaprtih oseb	91
3. 13. 8. Gospodarska dejavnost zavodov	91
4. DELOVANJE UPRAVE NA NACIONALNEM IN MEDNARODNEM PODROČJU	92
4. 1. Delovanje na nacionalnem področju	92
4. 1. 1. Sodelovanje z mediji	92
4. 1. 2. Obiski v zavodih	92
4. 2. Delovanje na mednarodnem področju	93
4. 2. 1. Obiski tujih delegacij v Sloveniji	93
4. 2. 2. Obiski predstavnikov uprave v tujini	93
5. KADROVSKE, FINANČNO-MATERIALNE IN PROSTORSKE RAZMERE	94
5. 1. Kadrovske razmere	94
5. 1. 1. Osnovni podatki o obsegu in strukturi zaposlenih ter zasedenih delovnih mestih – glede na veljavno sistemizacijo	94
5. 1. 2. Obseg in dinamika zaposlovanja	95
5. 1. 3. Izobraževanje delavcev	95
5. 1. 4. Pripravnštvo in učna oziroma delovna praksa	96
5. 1. 5. Odsotnost z dela zaradi bolezni oziroma delovnih nezgod, problematika delovnih invalidov in podobno	96
5. 1. 6. Disciplinski postopki zoper delavce	97
5. 1. 7. Stanovanjska problematika, počitniške zmogljivosti in druga vprašanja družbenega standarda delavcev	97
5. 1. 8. Nadurno delo	98
5. 2. Finančno-materialne razmere	98
5. 2. 1. Tekoče investicijsko vzdrževanje, nove investicije in druga prostorska problematika uprave	98
5. 2. 2. Poročilo in ocena finančno materialnega položaja uprave in objektivna problematika	99
5. 3. Prostorske razmere	101
5. 3. 1. Zmogljivost zavodov in njihova zasedenost	101
5. 3. 2. Ocena bivalnih in prostorskih razmer v zavodih	103
5. 3. 3. Aktivnosti za izboljšanje prostorskih in bivalnih razmer v zavodih	103
6. SKLEP	104

"Da lahko sodimo o kakšni državi, moramo videti njene zapore od znotraj."

LEV TOLSTOJ

PREDGOVOR

Poročilo, ki je pred vami, je nastalo na podlagi poročil posameznih zavodov za prestajanje kazni zapora in prevzgojnega doma ter ohranja obliko preteklih let. Sestavljeno je po posameznih področjih dela. Prvo poglavje je namenjeno kratkemu povzetku vseh pomembnejših aktivnosti, sledijo številni statistični podatki o številu in strukturi zaprtih oseb, osrednji del je namenjen obravnavi zaprtih oseb, v zadnjem delu pa je opis delovanja uprave na nacionalnem in mednarodnem področju ter kadrovskih, finančno-materialnih in prostorskih razmer. Na začetku in koncu je nekaj fotografij, ki prikazujejo naše zavode in življenje v njih.

Če bi se vprašali, kaj je najbolj zaznamovalo preteklo leto, bi bil odgovor prav gotovo naraščanje števila zaprtih oseb. Število zaprtih oseb v Sloveniji se je tudi v preteklem letu pomembno povečalo in je bilo v primerjavi z letom 1996 kar dvakrat večje. Porast števila zaprtih oseb v zadnjih letih je pri nas najvišji v Evropi.

V samostojni Sloveniji tako velikega števila zaprtih oseb še ni bilo. Leta 1996 je bila Slovenija država z najmanj zaprtimi v Evropi (31 na 100.000 prebivalcev), danes pa lahko ugotovljamo, da smo nekatere evropske države ujeli in celo že prehiteli (skandinavske države). Kljub temu s 60 zaprtimi na 100.000 prebivalcev še vedno sodimo v skupino držav z najmanj zaprtimi – ne le v Evropi, tudi v svetu. Če se take primerjave še zdijo vzpodbudne, pa je razlogov za zaskrbljenost pri nas doma preveč. Po mnenju tako teoretikov kot praktikov je današnje število zaprtih oseb veliko bolj normalno kot tisto v letu 1996, ko je bilo najnižje v zadnjih desetletjih. Napovedovati gibanje števila zaprtih oseb je sicer izredno težko in nevhvaležno, vendar pa večina meni, da se bo to v naslednjih letih še nekoliko povečalo in nato ustalilo, kar pomeni, da se je treba na to ustrezno pripraviti.

Sedanje prostorske, kadrovske in finančne zmogljivosti uprave že danes ne zadoščajo. Vse večje so težave s prenapoljenostjo zaporov, zaposlenih je premalo in so preobremenjeni, slabša se varnostni položaj, finančnih sredstev ni dovolj ... Vsekakor gre za problematiko sistemske narave, ki presega pristojnosti in možnosti uprave ter zahteva širšo strokovno obravnavo in ustrezne odločitve najvišjih organov. Število zaprtih oseb je možno omejevati tudi z večjo uporabo zaporu in priporu alternativnih oblik kaznovanja oz. odvzema prostosti in uvedbo novih alternativnih kazni v kazenski zakonodaji, kar bi bilo za državo ceneje kot graditi nove, dodatne zapore. Po mnenju uprave sedanje število zaporov ustreza, bo pa treba bistveno izboljšati prostorske razmere v njih oz. nekatere med njimi nadomestiti z novimi (kot npr. v Kopru).

Kljub navedenim težavam so varnostne razmere v naših zaporih stabilne. Ekscesov večjih razsežnosti ni, za kar gre največja zasluga veliki angažiranosti in odgovornemu delu zaposlenih. Trud, ki ga dnevno vlagajo v naporno delo z zaprtimi osebami, je sicer težko meriti s številkami, vendar kar nekaj podatkov kaže na dobro delo in razmere v naših zaporih. Čeprav so zaporniki navadno največji kritiki, ugotavljamo, da število pritožb ni veliko, predvsem pa je malo utemeljenih pritožb. Tudi vsebina teh pritožb je največkrat povezana z obravnavo, željo ali zahtevo po izboljšanju položaja, in ne s kršenjem njihovih pravic. Večjega kršenja pravic ne ugotavljata ne varuh človekovih pravic in ne Odbor za preprečevanje mučenja in nečloveškega ravnanja pri Svetu Evrope, ki je v preteklem letu že drugič opravil natančen nadzor v naših največjih zavodih za prestajanje kazni zapora. Številna priznanja nam izrekajo tudi kolegi iz drugih evropskih držav in organov, ki se ukvarjajo s to problematiko pri Svetu Evrope. To seveda ne pomeni, da so razmere idealne – veliko stvari bo treba še izboljšati in spremeniti – je pa potrditev, da smo na pravi poti.

Da je pričujoče poročilo letos pripravljeno prej kot v preteklih letih, ni naključje. Z izdajo smo pohiteli, da bi ga lahko predstavili ob 9. aprilu, dnevu Uprave RS za izvrševanje kazenskih sankcij. Minister za pravosodje je namreč potrdil naš predlog, naj dan, na katerega je stopil v veljavo prvi zakon o izvrševanju kazenskih sankcij, sprejet v samostojni Sloveniji, postane dan penoloških delavcev. Ob tej priliki zato iskreno čestitam vsem sodelavcem, obenem pa se zahvaljujem vsem, ki so sodelovali pri pripravi poročila.

Dušan VALENTINČIČ,

direktor

1. PRIKAZ POMEMBNEJŠIH AKTIVNOSTI UPRAVE V LETU 2001

Uprava RS za izvrševanje kazenskih sankcij (v nadaljnjem besedilu: uprava) je izvajala naloge skladno z zakonskimi opredelitvami in strokovnimi zahtevami. Pri tem je največ pozornosti namenila doslednemu izvajanju novega zakona o izvrševanju kazenskih sankcij in podzakonskih predpisov v praksi, pripravi predlogov drugih podzakonskih predpisov in skrbi za enotno, strokovno in zakonito obravnavo zaprtih oseb.

Uprava je izdelala predloge sedmih podzakonskih predpisov, ki se neposredno nanašajo na njen delovno področje in jih posredovala ministrstvu v nadaljnji postopek. Sprejeta sta bila pravilnik o izvrševanju nalog paznikov in pravilnik o nošenju, hrambi in vzdrževanju orožja, o vrstah in nošenju uniforme paznikov ter o uporabi, označitvi in opremi vozil. Uprava je pripravila in sprejela tudi nove hišne rede zavodov za prestajanje kazni zapora in poskrbela za njihovo enotno izvajanje v praksi.

Posebna skrb je bila namenjena naraščanju števila zaprtih oseb, zmanjševanju negativnih posledic prenapolnjenosti zavodov in reševanju pereče prostorske problematike. Že večletno naraščanje števila zaprtih oseb se je nadaljevalo tudi v letu 2001, saj se je povprečno število zaprtih oseb v primerjavi z letom 2000 povečalo za dobrih 6 %. Povečalo se je tudi število novosprejetih obsojencev in pripornikov. V povprečju so bile zaprte 1203 osebe, od tega 778 obsojencev (5 mladoletnikov), 336 pripornikov, 67 oseb, kaznovanih v postopku o prekršku, in 22 mladoletnikov v prevzgojnem domu. V povprečju je število zaprtih oseb v zavodih za približno 12 % presegalo predpisane standarde prostorskih zmogljivosti. Prenapolnjenost zavodov oz. njene negativne posledice je uprava blažila s prerazporejanjem zaprtih oseb iz bolj zasedenih v manj zasedene sobe, oddelke in zavode ter s številnimi drugimi ukrepi, kot je npr. povečana skrb za higieno in zdravstveno varstvo zaprtih oseb in zaposlenih itn.

Na desetih lokacijah je bilo opravljenih dvajset investicijsko vzdrževalnih del, nakupljena pa je bila tudi različna oprema, kar je izboljšalo bivalne in delovne razmere za zaprte osebe in zaposlene. Najpomembnejši projekt je bil nadaljevanje izgradnje novega zavoda v Kopru – do konca leta je bil zgrajen objekt z varnostnim zidom, notranja dela pa še potekajo.

Velika pozornost je bila namenjena učinkovitejši organizaciji dela in poslovanja. Direktor je tako pripravil z upravniki zavodov enajst kolegijev, pri čemer so na nekaterih sodelovali tudi vodje dislociranih oddelkov in vodje gospodarskih enot. Sestajali so se tudi aktivni poveljnikov paznikov, vodij vzgojnih in drugih služb, zdravstvenih delavcev, socialnih delavcev, pedagogov in psihologov. Sprejeta so bila različna interna navodila, pa tudi sklepi, s katerimi se je podrobneje uredilo izvajanje podzakonskih predpisov, javnih naročil, finančnega poslovanja in druge aktualne zadeve.

Na kadrovske področju je uprava skrbela za sprotno nadomeščanje delavcev, ki so se upokojili ali prekinili delovno razmerje. Z novimi zaposlitvami (2) in notranjimi prerazporeditvami (7) je uprava povečala število izvajalcev v pazniški službi, ki je bila zaradi povečanega števila zaprtih oseb najbolj obremenjena. Izdelana je bila izjava o varnosti z oceno tveganja za vsa delovna mesta v upravi in za zaprte osebe. Z 9. novembrom 2001 je začel veljati nov pravilnik o notranji organizaciji in sistemizaciji delovnih mest v upravi, ki je bil potreben tudi zaradi uskladitve z zakonom o izvrševanju kazenskih sankcij in drugimi predpisi.

Na strokovnem področju je uprava skrbela za izvajanje uveljavljenih strokovnih metod dela, posebno pozornost pa je namenila obravnavi odvisnih od drog in zdravstvenemu varstvu zaprtih oseb. V preteklem letu je bil v zavodu Dob ustanovljen nov oddelek brez drog.

Na varnostnem področju je uprava posebno pozornost namenila problematiki pobegov in vnašanja nedovoljenih drog v zavode. Število klasičnih pobegov iz zavodov se je v primerjavi z letom 2000 zmanjšalo. Ne glede na povečano število zaprtih oseb in druge objektivne težave so bile varnostne razmere v zavodih stabilne.

Uprava je v pritožbenih postopkih obravnavala in preverjala vse pritožbe zaprtih oseb, ki jim je na njihove pritožbene navedbe vedno tudi pisno odgovorila. V preteklem letu je od zaprtih oseb prejela 70 pritožb, od katerih jih je bilo enajst v celoti ali delno utemeljenih.

Uprava je sodelovala pri pripravi zakona o amnestiji in po sprejetju in uveljavitvi zakona pripravila vse potrebno za izvedbo postopka o amnestiji obsojencev. Vsem obsojencem so bile v upravnem postopku izdane odločbe o amnestiji.

V upravnem postopku je uprava reševala in izdala o zahtevah obsojencev 6.143 upravnih odločb.

V sodelovanju s predstavnikom RKC je bila vzpostavljena redna prisotnost duhovnikov v vseh zavodih in dislociranih oddelkih.

Uprava je tvorno sodelovala z varuhom človekovih pravic, prav tako pa tudi s številnimi drugimi organi, organizacijami in strokovnimi ustanovami.

Na mednarodnem področju je uprava sodelovala s pristojnimi organi Sveta Evrope, zaporskimi upravami drugih držav (Madžarska, Slovaška, Avstrija, obe državni enoti Bosne in Hercegovine, Hrvaška, Italija, Romunija), raziskovalnimi inštituti iz tujine, mednarodnimi organizacijami in s posameznimi strokovnjaki (PRI, Home Office London). Predstavniki uprave so sodelovali na mednarodnih strokovnih konferencah in seminarjih.

Uprava je pripravila vse potrebno za organizacijo in izvedbo obiska oziroma nadzora CPT (Evropski odbor za preprečevanje mučenja in nehumanega ali ponižujočega ravnanja in kaznovanja) v treh zavodih za prestajanje kazni zapora. Pred tem je za CPT pripravila tudi informacijo o zaporskem sistemu v Sloveniji.

Redno je bilo tudi sodelovanje z mediji. Večjemu številu novinarjev je bilo omogočeno, da so obiskali posamezne zavode in za javnost pripravili prispevke o življenju in delu zaprtih oseb ter o posameznih aktualnih dogodkih.

2. STATISTIČNI PODATKI

2. 1. SKUPNO ŠTEVILO VSEH ZAPRTIH OSEB V LETU 2001

2. 1. 1. Podatki o gibanju števila vseh zaprtih oseb po zavodih

Tabela 1: Podatki o gibanju števila zaprtih oseb po zavodih v letu 2001

Zavod	1. 1. 2001	31. 12. 2001	prišli	odšli	povprečno stanje
<i>Dob</i>	369	369	174	174	372,30
<i>Ig</i>	35	35	157	157	42,27
<i>Celje</i>	81	72	696	705	82,92
<i>Koper</i>	69	68	296	297	76,77
<i>N. Gorica</i>	21	14	203	210	26,59
<i>Ljubljana</i>	200	195	1.432	1.437	206,69
<i>N. mesto</i>	42	26	560	576	46,89
<i>Radovljica</i>	24	31	617	610	32,77
<i>OO Ig</i>	17	17	124	124	24,20
<i>Maribor</i>	166	174	1.059	1.051	184,37
<i>M. Sobota</i>	61	39	269	291	45,36
<i>OO Rogoza</i>	40	30	108	118	39,73
<i>PD Radeče</i>	22	22	16	16	21,77
SKUPAJ	1.147	1.092	5.711	5.766	1.202,63

V tabeli 1 je prikazano spreminjanje skupnega števila vseh kategorij zaprtih oseb po zavodih. Kategorije zaprtih oseb so priporniki, obsojenci, ki prestajajo kazen zapora zaradi storjenih kaznivih dejanj (v nadaljevanju obsojenci), osebe, kaznovane v postopku o prekršku (v nadaljnjem besedilu upravno kaznovani), in mladoletniki (tisti, ki jim je bil izrečen mladoletniški zapor, in tisti z izrečenim vzgojnim ukrepom oddaje v prevzgojni dom). V rubrikah priliv in odliv so zajeti vsi prihodi in odhodi zaprtih oseb v posamezen zavod ali iz njega, ne glede na to, da so bili nekateri obsojenci premeščani iz zavoda v zavod. Iz tabele je razvidno predvsem število zaprtih oseb v posameznem zavodu na dan 1. 1. 2001 in na dan 31. 1. 2001, koliko jih je med letom v posamezni zavod prišlo in koliko jih je iz njega odšlo ter povprečno (številčno) stanje zaprtih oseb.

V letu 2001 je bilo v slovenskih penalnih zavodih skupno 6.302 zaprtih oseb, od tega 262 žensk (4 %) in 57 mladoletnikov (0,9 %). V primerjavi z letom 2000 se je število zaprtih oseb zmanjšalo za 401 ali za 6,4 %, kar se je zgodilo prvič po neprekinjenem povečevanju števila zaprtih oseb vse od leta 1996. Število vseh zaprtih oseb v letu 2001 je za 46 oseb manjše kot v letu 1999.

2. 1. 2. Podatki o gibanju števila vseh kategorij zaprtih oseb

Tabela 2: Podatki o gibanju skupnega števila vseh zaprtih oseb v letu 2001

Zaprte osebe	1. 1. 2001	31. 12. 2001	sprejeti	priliv	odpuščeni	odli v	povprečno stanje
<i>obsojenci</i>	738	717	1.018	306	1.007	338	772,67
<i>UK</i>	45	46	3.128	190	3.077	240	67,38
<i>priporniki</i>	334	302	990	57	706	373	335,40
<i>ml. obsojenci</i>	8	5	5	1	8	1	5,41
<i>gojenci PD</i>	22	22	14	2	12	4	21,77
SKUPAJ	1.147	1.092	5.155	556	4.810	956	1.202,63

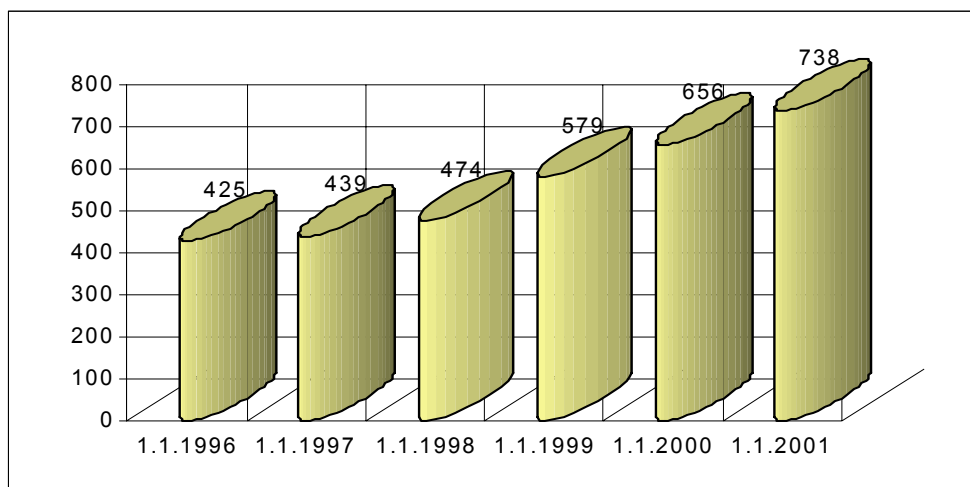
Povprečno stanje zaprtih oseb v letu 2001 je bilo 1.203, od tega 50 žensk in 27 mladoletnikov. Povprečno stanje zaprtih oseb se je v primerjavi z letom 2000 povečalo za 6,4 %.

V primerjavi z istim dnem leta 2000 se je število vseh zaprtih oseb na dan 1. 1. 2001 povečalo za 18 %. Na dan 31. 12. 2001 se je v primerjavi s stanjem na isti dan leta 2000 število zaprtih oseb zmanjšalo za 5 %.

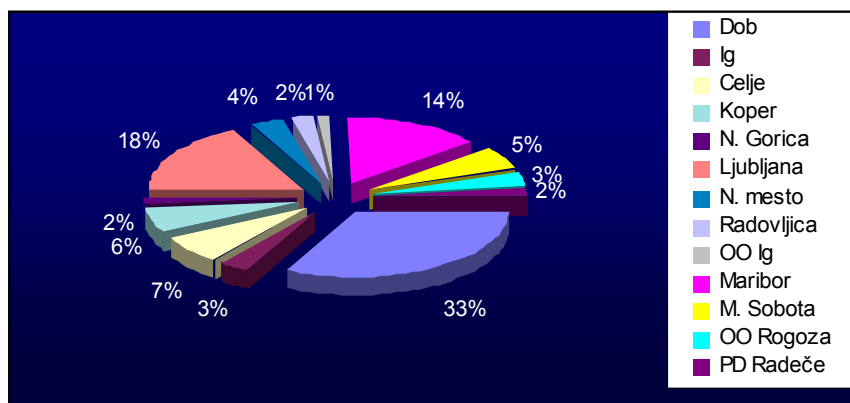
V letu 2001 so posamezni zavodi sprejeli skupno 5.711 zaprtih oseb. Od tega jih je bilo 556 bodisi premeščenih iz drugih zavodov bodisi vrnjenih z bega ali po prekinitvi kazni. Novosprejetih zaprtih oseb v letu je bilo 5.155, kar je za 10 % manj kot v letu 2000. Med novosprejetimi je bilo 223 žensk (4,3 %) in 27 mladoletnikov (0,5 %), od tega osem v priporu. Iz zavodov je odšlo 5.766 oseb, od tega je bilo 956 odliva (premestitev, prekinitvev, beg). Dejansko odpuščenih je bilo 4.810 zaprtih oseb, od tega 183 žensk (3,8 %) in 25 mladoletnikov (od tega pet iz pripora).

V letu 2001 so zavodi obravnavali 1.756 obsojenk in obsojencev, 3.173 upravno kaznovanih, 1.324 priprtih in 49 mladoletnih oseb. V primerjavi z letom poprej se je število obsojencev povečalo za 127, število priprtih oseb za 24 in število mladoletnih oseb za osem, število upravno kaznovanih pa se je zmanjšalo za 560 oz. za 15 %. V letu 2001 je bilo v primerjavi z letom poprej povprečno stanje obsojencev večje za 44,47, pripornikov za 32, upravno kaznovanih za 3,2, povprečno stanje mladoletnikov pa je bilo za 1,2 manjše.

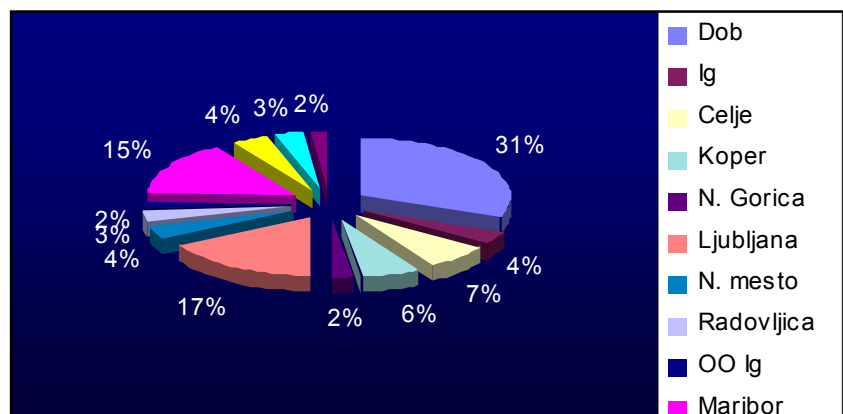
Grafikon 1: Številčno stanje zaprtih oseb po zavodih na dan 1. 1.

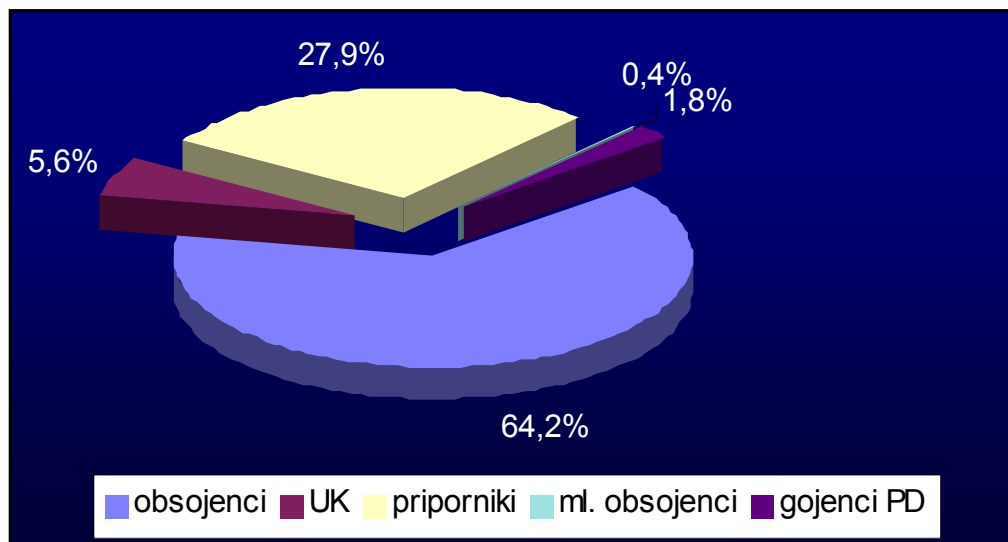
Grafikon 2: Zaprte osebe po zavodih na dan 1. 1. 2001

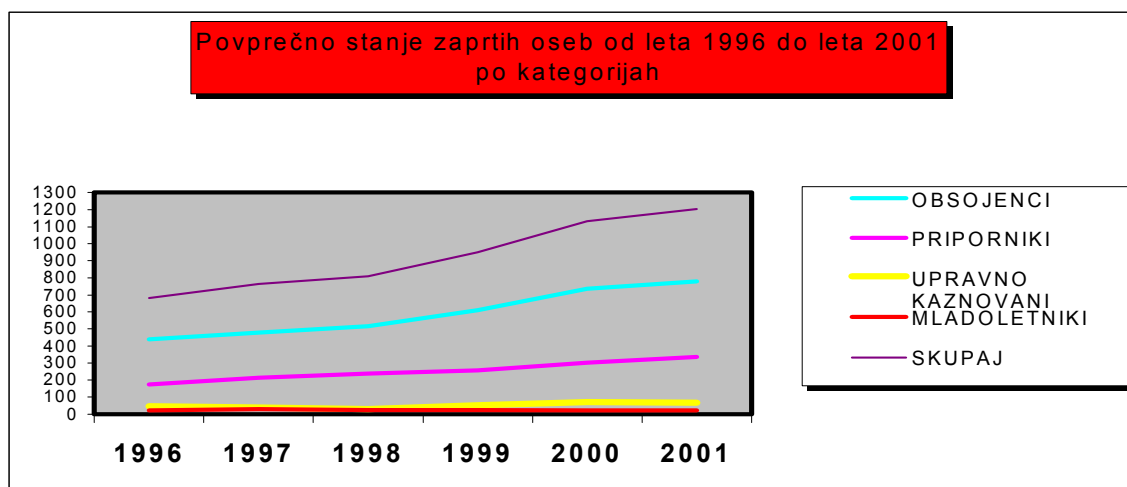
Grafikon 3: Povprečna stanja zaprtih oseb po zavodih v letu 2001

Grafikon 4: Povprečna stanja posameznih kategorij zaprtih oseb v letu 2001

Grafikon 5: Povprečno število zaprtih oseb po kategorijah (po letih)

Grafikon 6: Povprečno število zaprtih oseb od leta 1996 do leta 2001

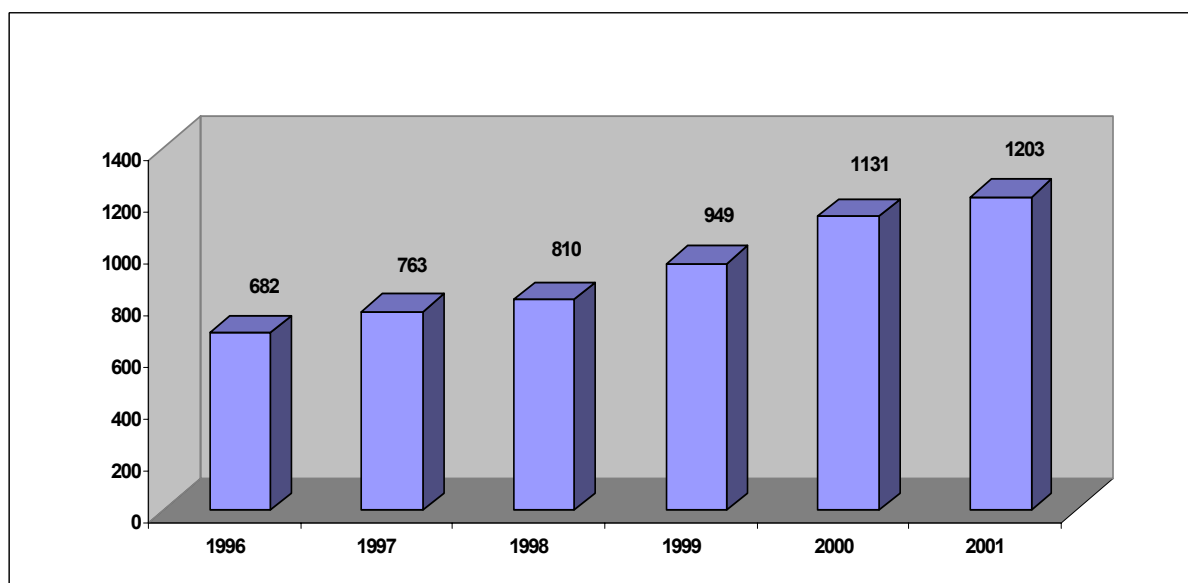

Tabela 2 a: Novosprejete zaprte osebe po kategorijah od leta 1996 do leta 2001*

Leto	skupaj		obsojenci		priporniki		upravno kaznovani	
	štev.	index	štev.	index	štev.	index	štev.	index
1996	3.115	100	507	100	786	100	1.822	100
1997	3.172	102	577	114	810	103	1.785	98
1998	4.337	139	688	136	943	120	2.706	148
1999	5.444	175	852	168	888	113	3.704	203
2000	5.712	183	973	192	1.034	131	3.705	203
2001	5.136	165	1.018	201	990	126	3.128	172

* niso vključeni mladoletniki z izrečenim vzgojnim ukrepom

2001

2. 2. OBSOJENCI IN OBSOJENKE

2. 2. 1. Podatki o gibanju števila obsojencev in obsojenk

Tabela 3: Podatki o gibanju števila obsojencev in obsojenk po zavodih v letu 2001

Zavod	1. 1. 01	31. 12. 01	sprejeti	priliv	odpuščeni	odliv	povprečno stanje
<i>MOŠKI</i>							
Dob	369	369	143	31	128	46	372,30
Celje	24	28	25	14	29	6	30,63
Koper	32	19	46	7	51	15	27,84
N. Gorica	8	5	8	20	28	3	6,88
Ljubljana	83	98	247	44	191	85	92,76
N. mesto	5	5	96	7	37	66	9,38
Radovljica	8	10	30	17	44	1	13,68
OO Ig	17	17	2	66	61	7	23,1
Maribor	99	99	268	17	199	86	102,76
M. Sobota	28	10	57	6	75	6	19,22
Rogoza	40	30	37	71	111	7	39,73
Skupaj	713	690	959	300	954	328	738,28
<i>ŽENSKE</i>							
Ig	25	27	55	5	48	10	34,03
Celje	0	0	1	1	2	0	0,26
Koper	0	0	1	0	1	0	0
Maribor	0	0	2	0	2	0	0,10
Skupaj	25	27	59	6	53	10	34,39
SKUPAJ	738	717	1.018	306	1.007	338	772,67

V tabeli 3 je prikazano številčno stanje obsojenih po zavodih in po spolu na prvi in zadnji dan v letu 2001, število novosprejetih in odpuščenih, povprečno stanje obsojenih ter priliv in odliv (beg, prekinitve, premestitve ipd.) obsojencev. V tem prikazu niso zajeti mladoletniki, ki jih v nadaljevanju prikazujemo ločeno.

Vseh obsojenih, ki so v letu 2001 prestajali zaporno kazen, je bilo 1.756, kar je v primerjavi z letom 2000 za 8 % več. Med njimi je bilo 84 oz. 5 % žensk. V letu 2001 je bilo povprečno število obsojencev 772,67, kar je v primerjavi z letom 2000 za 6,1 % več. Žensk je bilo v povprečju 34,4, kar je v primerjavi z letom 2000 za 25,5 % več.

V zavodih je na dan 1. 1. 2001 prestajalo kazen zapora 738 obsojencev, od tega 25 žensk (3,4 %). V primerjavi s 1. 1. leta 2000 ugotavljamo povečanje števila obsojenih za 82, tj. za 12,5 %. Na dan 31. 12. 2001 ugotavljamo v primerjavi z letom 2000 zmanjšanje števila obsojenih za 20. V primerjavi z letom 2000 se je število novosprejetih obsojencev povečalo za 4,6 %, delež novosprejetih žensk pa za 37,2 %. Število odpuščenih se je v primerjavi z letom 2000 povečalo za 146 oz. za 16,9 %.

Tabela 4: Podatki o gibanju števila obsojencev in obsojenk skupaj po zavodih v letu 2001

Zavod	1. 1. 2001	31. 12. 2001	novosprejeti	priliv	odpuščeni	odliv	povprečno stanje
Dob	369	369	143	31	128	46	372,30
Ig	25	27	55	5	48	10	34,03
Celje	24	28	26	15	31	6	30,89
Koper	32	19	47	7	52	15	27,84
N. Gorica	8	5	8	20	28	3	6,88
Ljubljana	83	98	247	44	191	85	92,76
N. mesto	5	5	96	7	37	66	9,38
Radovljica	8	10	30	17	44	1	13,68
OO Ig	17	17	2	66	61	7	23,1
Maribor	99	99	270	17	201	86	102,86
M. Sobota	28	10	57	6	75	6	19,22
OO Rogoza	40	30	37	71	111	7	39,73
SKUPAJ	738	717	1.018	306	1.007	338	772,67

2. 2. 2. Struktura gibanja priliva obsojencev in obsojenk

Tabela 5: Priliv obsojencev in obsojenk na prestajanje kazni v letu 2001

sprejem novih			moški	ženske	SKUPAJ
	novosprejeti		962	59	1.021
s prostosti	prišli sami	383	22	405	
	privedeni	219	18	237	
iz pripora		354	19	373	
iz zavodov iz drugih držav		6	0	6	
sprejeti iz drugih zavodov iz Slovenije		266	1	267	
vrnjeni z bega		30	5	35	
vrnjeni po poteku prekinitve		1	0	1	
SKUPAJ		1.259	65	1.324	

2. 2. 3. Nastop kazni novosprejetih obsojencev in obsojenk

Tabela 6: Nastop kazni novosprejetih obsojencev in obsojenk v letu 2001

Nastop kazni		nastopili sami	privedeni s prostosti	privedeni iz pripora	SKUPAJ
MOŠKI	prvič kaznovani	237	97	233	567
	povratniki	147	122	123	392
	SKUPAJ	384	219	356	959
ŽENSKE	prvič kaznovane	17	10	11	38
	povratnice	5	8	8	21
	SKUPAJ	22	8	19	59
VSI	prvič kaznovani	254	107	244	605
	povratniki	152	130	131	413
SKUPAJ		406	237	375	1.018

Podatki kažejo, da je v letu 2001 na prestajanje kazni prišlo 40 % novosprejetih obsojencev in obsojenk, drugi pa so bili privedeni (bodisi s prostosti ali iz pripora). Razmerje med tistimi, ki so na prestajanje kazni prišli sami, in privedenimi se je v primerjavi z letom 2000 v korist drugih povečalo za 5,4 %. Med tistimi, ki so na prestajanje kazni prišli sami, je bilo 59,4 % prvič kaznovanih, kar je za 5,7 % manj kot leto poprej.

2. 2. 4. Struktura odliva obsojencev in obsojenk s prestajanja kazni

Tabela 7: Odliv obsojencev in obsojenk s prestajanja kazni v letu 2001

		moški	ženske	SKUPAJ
odpuščeni	skupno	954	53	1.007
	kazen prestali v celoti	146	9	155
	pomiloščeni	0	0	0
	z amnestijo	44	4	48
	pogojno in predčasno	764	40	804
premeščeni v drug zavod	v druge države	1	0	1
	v Sloveniji	277	1	278
na begu		24	5	29
prekinitvev prestajanja kazni		2	2	4
umrli	skupno	2	0	2
	naravna smrt	0	0	0
	nesreča	1	0	1
	samomor	1	0	1
drugo		22	2	24
SKUPAJ		1.282	63	1.345

2. 2. 5. Odpust obsojencev in obsojenk s prestajanja kazni

Tabela 8: Vrsta odpusta s prestajanja kazni v letu 2001

Vrsta odpusta		prestali v celoti	pogojni odpust (106. čl. ZIKS)	predčasni odpust (108. čl. ZIKS)	amnestija	SKUPAJ
MOŠKI	prvič kaznovani	58	348	161	16	583
	povratniki	88	127	128	28	371
	SKUPAJ	146	475	289	44	954
ŽENSKE	prvič kaznovane	5	12	18	1	36
	povratnice	4	2	8	3	17
	SKUPAJ	9	14	26	4	53
VSI	prvič kaznovani	63	360	179	17	619
	povratniki	92	129	136	31	388
SKUPAJ		155	489	315	48	1.007

15,4 % obsojencev in obsojenk je prestalo kazen v celoti, med njimi pa je bilo 59,3 % povratnikov. Med pogojno odpuščenimi je bilo 73,6 %, med predčasno odpuščenimi pa 56,8 % prvič kaznovanih. V letu 2001 je bilo z amnestijo odpuščenih 48 obsojenih oseb, med njimi štiri ženske. Delež prvič kaznovanih, ki so kazen prestali v celoti, se je v primerjavi z letom 2000 zmanjšal za 2,6 %.

Od skupnega števila odpuščenih obsojencev jih je bilo 85 % odpuščenih pred iztekom kazni.

2. 2. 6. Struktura sprejetih in odpuščenih obsojencev in obsojenk po predkaznovanosti

Tabela 9: Struktura sprejetih in odpuščenih obsojencev in obsojenk po predkaznovanosti v letu 2001

	sprejeti v l. 2001			odpuščeni v l. 2001		
	moški	ženske	SKUPAJ	moški	ženske	SKUPAJ
prvič kaznovani	567	38	605	583	36	619
povratniki	392	21	413	371	17	388
SKUPAJ	959	59	1018	954	53	1.007

Med novosprejetimi v letu 2001 je bilo 59,4 % prvič kaznovanih. V primerjavi z letom 2000 se je med novosprejetimi za 2,7 % povečal delež povratnikov. Med odpuščenimi obsojenci in obsojenkami je bilo 38,5 % povratnikov, kar je za 0,4 % več kot v letu 2000.

2. 2. 7. Struktura obsojencev in obsojenk po vrsti storjenih kaznivih dejanj

Tabela 10: Pregled kaznivih dejanj obsojencev po posameznih poglavjih kazenskega zakonika na dan 1. 1. 2001 in med novosprejetimi v letu 2001

Kazniva dejanja zoper	Na dan 1. 1. 2001			Novosprejeti		
	število	delež v %	rang	število	delež v %	rang
življenje in telo	144	19,51	2	88	8,64	3
človekove pravice in svoboščine	6	0,81	9	8	0,78	10
volilno pravico in volitve						
čast in dobro ime				2	0,20	12
spolno nedotakljivost	68	9,21	5	45	4,42	7
človekovo zdravje	70	9,49	4	75	7,36	4
zakonsko zvezo, družino in ml.	10	1,36	8	14	1,38	9
delovno razmerje in socialno varnost				1	0,10	13
premoženje	291	39,43	1	471	46,27	1
gospodarstvo	28	3,79	7	46	4,52	6
pravni promet	4	0,54	10	23	2,26	8
ur. dolžnost in javna pooblastila						
vojaško dolžnost						
pravosodje	1	0,14	11	6	0,6	11
javni red in mir	73	9,89	3	164	16,11	2
splošno varnost				2	0,20	12
varnost javnega prometa	42	5,69	6	70	6,87	5
okolje, prostor, naravne dobrine				1	0,10	13
varnost RS in ustavno ureditev						
obrambno moč države						
človečnost in mednarodno pravo	1	0,14	12			
sprememba denarne kazni v zaporno				2	0,20	12
SKUPAJ	738	100,00		1.018	100,00	

Iz tabele 10 je razvidno, da na dan 1. 1. 2001 39,4 % vseh kaznivih dejanj odpade na premoženjske delikte, 19,5 % na kazniva dejanja zoper življenje in telo, 9,7 % na kazniva dejanja zoper javni red in mir in 9,5 % na kazniva dejanja zoper človekovo zdravje.

Med novosprejetimi v letu 2001 46,3 % vseh kaznivih dejanj odpade na premoženjske delikte, 16,1 % kazniva dejanja zoper javni red in mir, 8,6 % na kazniva dejanja zoper življenje in telo, 7,4 % na kazniva dejanja, povezana z mamili, in 6,9 % na kazniva dejanja zoper varnost javnega prometa.

2. 2. 8. Struktura obsojencev in obsojenk na dan 1. 1. 2001 in novosprejetih po dolžini kazni

Na dan 1. 1. 2001 je 50,8 % obsojencev in obsojenk prestajalo kazen v trajanju od enega do petih let, 26,3 % do enega leta, 21,1 % od pet do 15 let in 1,8 % zaporno kazen 15 let in več. Identičen je bil vrstni red v prejšnjih treh letih. Med obsojenkami tako kot v preteklih letih ni bilo nobene s kaznijo, daljšo od desetih let.

Tabela 11: Dolžina kazni obsojencev in obsojenk na dan 1. 1. 2001 in novosprejetih v letu 2001

Dolžina kazni	na dan 1. 1. 2001			novosprejeti		
	moški	ženske	skupaj	moški	ženske	skupaj
do 1 meseca	1	0	1	20	6	26
več kot 1 mes. do 3 mes.	21	1	22	108	8	116
več kot 3 mes. do 6 mes.	61	2	63	248	18	266
več kot 6 mes. do 1 leta	105	3	108	244	12	256
več kot 1 do 2 leti	138	4	142	181	8	189
več kot 2 do 3 leta	101	8	109	65	3	68
več kot 3 do 5 let	120	4	124	59	2	61
več kot 5 let do 10 let	114	3	117	31	2	33
več kot 10 let do 15 let	39	0	39	3	0	3
točno 15 let	9	0	9	0	0	0
točno 20 let	4	0	4	0	0	0
SKUPAJ	713	25	738	959	59	1.018

65,3 % vseh novosprejetih je imelo izrečeno kazen do enega leta, 31,2 % od enega do petih let, 3,5 % od petih do 15 let, nihče od novosprejetih pa ni imel kazni v trajanju 15 do 20 let. Vrstni red je bil enak tudi v letu 2000. Med novosprejetimi obsojenkami ni bilo nobene s kaznijo, daljšo od desetih let.

2. 2. 9. Struktura obsojencev in obsojenk po starosti

Tabela 12: Starost obsojencev in obsojenk na dan 1. 1. 2001 in novosprejetih v letu 2001

Obsojenci	na dan 1. 1. 2001			novosprejeti		
	moški	ženske	skupaj	moški	ženske	skupaj
Starost						
več kot 18 let do 23 let	58	1	59	128	8	136
več kot 23 do 27 let	146	4	150	201	10	211
več kot 27 do 39 let	299	8	307	385	14	399
več kot 39 do 49 let	138	7	145	187	20	207
več kot 49 do 59 let	50	4	54	46	6	52
več kot 59 do 69 let	15	1	16	10	1	11
več kot 69 let	7	0	7	2	0	2
SKUPAJ	713	25	738	959	59	1.018

Na dan 1. 1. 2001 je bila v zavodih več kot polovica (61,2 %) obsojencev in obsojenk starih med 27 in 49 let. 28,4 % jih je bilo starih od 23 do 27 let, 8 % je bilo mlajših polnoletnikov in 10,4 % starih več kot 49 let.

Med novosprejetimi jih je bilo 59,5 % starih med 27 in 49 let, 20,7 % je bilo starih od 23 do 27 let, 13,4 % je bilo mlajših polnoletnikov in 6,4 % starih več kot 49 let. V primerjavi z leti poprej se razmerje med posameznimi starostnimi kategorijami ni spremenilo.

2. 2. 10. Izrečene stranske kazni in varnostni ukrepi

Tabela 13: Število obsojencev in obsojenk na prestajanju kazni na dan 1. 1. 2001 z izrečenimi stranskimi kaznimi in varnostnimi ukrepi

Stanje na dan 1. 1. 2001 Izrečeni varnostni ukrepi in stranske kazni po KZ RS	obsojenci	obsojenke	SKUPAJ
40. čl. – izgon tujca iz države	55	2	57
39. čl. – prepoved vožnje motornega vozila	26	0	26
64. čl. – obvezno psihiatrično zdravljenje	0	0	0
66. čl. – obvezno zdravljenje alkoholikov	12	1	13
66. čl. – obvezno zdravljenje narkomanov	8	0	8
68. čl. – odvzem vozniškega dovoljenja	8	0	8
SKUPAJ	109	3	112

15,2 % vseh obsojencev je imelo na dan 1. 1. 2001 izrečeno stransko kazen ali varnostni ukrep. Med vsemi izrečenimi stranskimi kaznimi in varnostnimi ukrepi jih je bilo več kot polovica stranska kazen izgona tujca iz države.

Tabela 14: Pregled izrečenih stranskih kazni in varnostnih ukrepov pri novosprejetih obsojencih in obsojenkah v letu 2001

Novosprejeti v I. 2001 Izrečeni varnostni ukrepi in stranske kazni po KZ RS	obsojenci	obsojenke	SKUPAJ
40. čl. – izgon tujca iz države	133	6	139
39. čl. – prepoved vožnje motornega vozila	23	2	25
64. čl. – obvezno psihiatrično zdravljenje	5	0	5
66. čl. – obvezno zdravljenje alkoholikov	11	0	11
66. čl. – obvezno zdravljenje narkomanov	11	3	14
68. čl. – odvzem vozniškega dovoljenja	8	0	8
SKUPAJ	191	11	202

19,8 % vseh novosprejetih je imelo izrečeno stransko kazen ali varnostni ukrep, kar je enak delež kot v predhodnem letu. Med vsemi izrečenimi stranskimi kaznimi in varnostnimi ukrepi jih je bilo več kot dve tretjini stranska kazen izгона tujca iz države.

2. 2. 11. Prevzem izvršitve kazni zapora po mednarodnih pogodbah

Na podlagi mednarodnih pogodb o medsebojnem izvrševanju kazenskih sodb oziroma transferju zaprtih oseb je bil v letu 2001 en obsojenec iz zavoda Koper premeščen v drugo državo, in sicer v Italijo. V Slovenijo je bilo premeščenih šest obsojencev – trije iz Avstrije, dva iz Madžarske in en iz Hrvaške.

2. 2. 12. Obsojenci, obsojenke, mladoletniki – tujci

Med vsemi obsojenci in mladoletniki v letu 2001 je bilo 272 oz. 15,1 % tujcev. Med tujci je bilo dvanajst žensk in dva mladoletnika. Prevladovali so državljani nekdanjih jugoslovanskih republik (179 oz. 66,5 % vseh tujcev). 25 moških obsojencev ni imelo urejenega državljanstva.

Tabela 15: Število tujcev na dan 1. 1. 2001 in med novosprejetimi v letu 2001 po posameznih državah

Država	stanje na dan 1. 1. 2001				novosprejeti			
	moški	ženske	ML	skupaj	moški	ženske	ML	skupaj
Albanija	2			2	2			2
BiH	32	1	1	34	29	2		31
Belgija	2			2	1			1
Hrvaška	24			24	46	4		50
Italija	6			6	4	2		6
Makedonija	4			4	2			2
Nemčija		1		1	3			3
Romunija	1			1	19	1		20
ZRJ	20			20	14			14
neurejeno	6			6	19			19
Madžarska	3			3				0
Slovaška				0	1			1
Poljska	2			2	2			2
Nizozemska	1			1	1			1
Bolgarija				0	2			2
drugo	2	1		0	8		1	9
SKUPAJ	105	3	1	109	153	9	1	163

2. 3. OSEBE, KAZNOVANE V POSTOPKU O PREKRŠKU

Tabela 16: Upravno kaznovani - po zavodih v letu 2001

Zavod	1. 1. 2001	31. 12. 2001	novosprejeti	priliv	odpuščeni	odliv	povprečno stanje
Ig	1	1	75	0	75	0	1,4
Celje	16	7	514	24	546	1	12,64
Koper	1	1	18	45	63	0	3,05
N. Gorica	0	3	93	38	125	3	3,61
Ljubljana	9	14	824	37	795	61	15,62
N. mesto	0	1	278	0	176	101	4,70
Radovljica	2	9	528	4	456	69	9,26
OO Ig	0	0	25	31	52	4	1,1
Maribor	15	8	607	11	624	1	13,27
M. Sobota	1	2	166	0	165	0	2,73
SKUPAJ	45	46	3.128	190	3.077	240	67,38

Tabela 17: Upravno kaznovani – po spolu po zavodih v letu 2001

Zavod	1. 1. 2001	31. 12. 2001	priliv	odliv	povprečno stanje
MOŠKI					
Celje	16	7	526	535	12,51
Koper	1	1	63	63	3,05
N. Gorica	0	3	131	128	3,61
Ljubljana	9	14	861	856	15,62
N. mesto	0	1	278	277	4,70
Radovljica	2	9	532	525	9,26
OO Ig	0	0	56	56	1,10
Maribor	14	8	602	608	13,06
M. Sobota	1	2	166	165	2,73
Skupaj	43	45	3.215	3.213	65,64
ŽENSKE					
Ig	1	1	75	75	1,40
Celje	0	0	12	12	0,13
Maribor	1	0	16	17	0,21
Skupaj	2	1	103	104	1,74

SKUPAJ	45	46	3.318	3.317	67,38
---------------	-----------	-----------	--------------	--------------	--------------

Število upravno kaznovanih oseb se je v primerjavi z letom 2000 zmanjšalo za 560 (15 %), povprečno stanje v letu 2001 pa se je v primerjavi z letom poprej zmanjšalo za 3,19 (4,5 %), kar pomeni, da so upravno kaznovani v letu 2001 prestajali nekoliko daljše kazni. Med 3.173 upravno kaznovanimi v letu 2001 je bilo 105 žensk (3,3 %).

Med vsemi upravno kaznovanimi v letu 2001 je bilo 193 (6 %) takih, ki jim je sodnik za prekrške v postopku o prekršku izrekel kazen zapora, medtem ko je bila drugim denarna kazen spremenjena v zapor.

2. 3. 1. Upravno kaznovani, ki jim je bila denarna kazen spremenjena v zapor

V letu 2001 je bilo v naših zavodih 2.980 oz. 94 % oseb, ki jim je bila denarna kazen spremenjena v zapor. Med njimi je bilo 93 ali 3 % žensk.

Tabela 18: Število tujcev med novosprejetimi v letu 2001 glede na državljanstvo (denarna kazen, spremenjena v zapor)

Država	novosprejeti		
	moški	ženske	skupaj
Avstrija	2	0	0
BiH	65	1	66
Češka	5	0	5
Hrvaška	30	0	30
Makedonija	12	1	13
Nemčija	46	16	62
Romunija	83	1	84
ZRJ	37	3	40
neurejeno	46	0	46
Turčija	23	0	23
Irak	35	0	35
Moldavija	24	11	35
Kitajska	24	9	33
Bangladeš	7	0	7
Bolgarija	0	2	2
drugo	28	4	32
SKUPAJ	467	108	513

Med osebami, ki so namesto plačila denarne kazen prestajali zapor, je bilo v letu 2001 513 ali 17,2 % tujcev. Največ jih je bilo iz Romunije, BiH in Nemčije. Med tujci je bilo 48 ali 9,3 % žensk. Na dan 1. 1. 2001 tujcev ni bilo.

Tabela 19: Starost oseb, ki jim je bila denarna kazen spremenjena v zapor, v letu 2001 (po spolu)

Starost	na dan 1. 1. 2001			novosprejeti		
	moški	ženske	skupaj	moški	ženske	skupaj
več kot 18 let do 23 let	6	0	6	668	26	694
več kot 23 do 27 let	4	0	4	509	18	527
več kot 27 do 39 let	19	1	20	981	28	1009
več kot 39 do 49 let	7	0	7	463	13	476
več kot 49 do 59 let	1	0	1	202	5	207
več kot 59 do 69 let	1	0	1	26	2	28
več kot 69 let	0	0	0	0	0	0
SKUPAJ	38	1	39	2849	92	2941

Več kot dve tretjini jih je bilo starih od 23 do 49 let (2043 ali 68,6 %), 700 je bilo mlajših polnoletnikov, drugi pa so bili starejši od 49 let.

2. 3. 2. Upravno kaznovani – zaporna kazen

Manjši delež vseh upravno kaznovanih zavzemajo osebe, ki so bile kaznovane z zaporom v postopku o prekršku. V letu 2001 jih je bilo v slovenskih zavodih 193 ali 6,1 %, med njimi 12 žensk.

Tabela 20: Število tujcev med novosprejetimi v letu 2001 glede na državljanstvo

Država	novosprejeti		
	moški	ženske	SKUPAJ
BiH	9	0	9
Hrvaška	1	0	1
Makedonija	2	0	2
Nemčija	3	0	3
Romunija	1	1	2
Bangladeš	1	0	1
Francija	1	0	1
Iran	1	0	1
J. afriška rep.	1	0	1
neurejeno	3	0	3
SKUPAJ	23	1	24

Med njimi je bilo v letu 2001 24 ali 12,4 % tujcev (na dan 1. 1. 2001 ni bilo nobenega).

Tabela 21: Starost upravnokaznovanih z zaporno kaznijo po spolu

Starost	na dan 1. 1. 2001			novosprejeti		
	moški	ženske	skupaj	moški	ženske	skupaj
več kot 18 let do 23 let	0	0	0	39	2	41
več kot 23 do 27 let	2	0	2	28	0	28
več kot 27 do 39 let	0	0	0	67	3	70
več kot 39 do 49 let	3	0	3	28	0	28
več kot 49 do 59 let	0	1	1	9	6	15
več kot 59 do 69 let	0	0	0	4	0	4
več kot 69 let	0	0	0	1	0	1
SKUPAJ	5	1	6	176	11	187

Dobri dve tretjini ali 67,9 % vseh, ki so prestajali upravno zaporno kazen, je bilo starih med 23 in 59 let, 41 je bilo mlajših polnoletnikov, 21 pa jih je bilo starih več kot 49 let.

2. 4. PRIPORNIKI

V letu 2001 je bilo v zavodih 1.324 pripornikov, kar je za 24 več kot v letu 2000. V zavodih je bilo 175 oseb, pridržanih po preiskovalnem sodniku. Za 94 pridržanih oseb je bil odrejen pripor, medtem ko jih je bilo 81 odpuščenih na prostost. Med vsemi priprtimi osebami je bilo 73 žensk in osem mladoletnih oseb. V letu 2001 je bilo povprečno (številčno) stanje priprtih oseb 335,4, kar je za 32 več kot v letu poprej. Od tega je bilo žensk 13,93 (42,7 % več kot v letu 2000).

Tabela 22: Podatki o gibanju števila vseh priprtih oseb po zavodih

Zavod	1. 1. 2001	31. 12. 2001	sprejeti	priliv	odpuščeni na prostost	odliv	povprečno stanje
Ig	7	6	15	6	7	15	5,18
Celje	35	33	102	10	82	32	35,64
Koper	36	48	176	3	126	41	45,88
N. Gorica	13	6	44	0	38	13	16,10
Ljubljana	108	83	257	23	170	135	98,31
N. mesto	37	20	179	0	97	99	32,81
Radovljica	14	12	37	1	21	19	9,83
Maribor	52	67	146	8	63	76	68,24
M. Sobota	32	27	34	6	10	35	23,41
SKUPAJ	334	302	990	57	614	465	335,40

Tabela 23: Podatki o gibanju števila priprtih oseb po spolu in mladoletnih pripornikov po zavodih

Zavod	1. 1. 2001	31. 12. 2001	priliv	odliv	povprečno stanje
<i>PRIPORNIKI</i>					
Celje	34	33	102	103	34,90
Koper	34	45	159	148	41,40
N. Gorica	13	6	44	51	16,10
Ljubljana	108	83	280	305	98,31
N. mesto	37	20	173	190	32,72
Radovljica	14	12	38	40	9,83
Maribor	50	62	142	130	64,80
M. Sobota	32	27	40	45	23,41
<i>Skupaj</i>	<i>322</i>	<i>288</i>	<i>978</i>	<i>1.012</i>	<i>321,47</i>
<i>PRIPORNICE</i>					
Ig	7	6	21	22	5,18
Celje	1	0	7	8	0,74
Koper	2	3	20	19	4,48
N. mesto	0	0	5	5	0,09
Maribor	2	5	8	5	3,44
<i>Skupaj</i>	<i>12</i>	<i>14</i>	<i>61</i>	<i>59</i>	<i>13,93</i>
<i>MLADOLETNIKI</i>					
Celje	0	0	3	3	0
N. mesto	0	0	1	1	0
Maribor	0	0	4	4	0
<i>Skupaj</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>8</i>	<i>8</i>	<i>0</i>
SKUPAJ	334	302	1.047	1.079	335,40

Na dan 1. 1. 2001 je bilo v zavodih 334 pripornikov, kar je v primerjavi z letom 2000 za 86 več. Delež žensk na ta dan je bil 3,6-odstoten, mladoletnih pripornikov pa v zavodih na ta dan ni bilo.

Na dan 31. 12. 2001 sta bila v zavodih 302 pripornika, od tega štirinajst žensk. Mladoletnih pripornikov na ta dan v zavodih ni bilo. Število pripornikov na ta dan se je v primerjavi s številom pripornikov na isti dan v letu 2000 zmanjšalo za 33.

V letu 2001 je bilo sprejetih 990 pripornikov, od tega 61 žensk in osem mladoletnikov. V primerjavi z letom 2000 je bilo sprejetih za 44 pripornikov manj. Odpuščenih je bilo 614 pripornikov, od tega 59 žensk in osem mladoletnikov.

2001

Tabela 24: Število tujcev na dan 1. 1. 2001 in med novosprejetimi v letu 2001 po posameznih državah

Država	na dan 1. 1. 2001				novosprejeti			
	moški	ženske	ML	skupaj	moški	ženske	ML	skupaj
Albanija	2			2				0
BiH	18	2		20	54	3		57
Hrvaška	19			19	72	11		83
Italija	4			4	26	6		32
Makedonija				0	10			10
Nemčija				0	6			6
Romunija	22	1		23	45	5		50
ZRJ	9			9	44			44
neurejeno	4			4	15			15
Madžarska				0	1		1	2
Turčija	1			1	1			1
Poljska	1			1	3			3
Češka				0	2			2
drugo	3			0	41	3		44
SKUPAJ	83	3	0	86	320	28	1	349

Od 1.324 priprtih oseb je bilo v zavodih 435 ali skoraj tretjina (32,8 %) tujcev, med njimi 31 žensk in ena mladoletna oseba. Delež tujcev se od tistega v letu 2000 bistveno ne razlikuje.

2. 5. OBSOJENCI, OBSOJENI NA MLADOLETNIŠKI ZAPOR, IN MLADOLETNIKI V PREVZGOJNEM DOMU

2. 5. 1. Podatki o gibanju števila mladoletnikov v zavodu za prestajanje mladoletniškega zapora in prevzgojnem domu

Tabela 25: Podatki o gibanju števila mladoletnikov in mladoletnic

Zavod	1. 1. 2001	31. 12. 2001	novosprejeti	priliv	odpuščeni	odliv	povprečno stanje
Celje	6	4	5	0	7	0	3,75
Ig	2	1	0	1	1	1	1,66
Radeče	22	22	14	2	12	4	21,77
Skupaj	30	27	19	3	20	5	27,18

2. 5. 2. Priliv mladoletnih oseb v mladoletniški zapor in prevzgojni dom

Tabela 26: Priliv mladoletnih oseb v mladoletniški zapor in prevzgojni dom

		Celje	Radeče			Ig	SKUPAJ	
		m	m	ž	skupaj	ž		
sprejem novih	skupno	5	14		14		22	
	s prostosti	prišli sami		2		2		2
		privedeni	1	9		9		10
iz pripora		4	3		3		7	
sprejeti iz drugih zavodov	iz Slovenije							
	iz drugih držav							
vrnjeni z bega			1		1	1	2	
vrnjeni po poteku prekinitve			1		1		1	
SKUPAJ		5	16	0	16	1	25	

2. 5. 3. Nastop kazni v mladoletniškem zaporu in nastop ukrepa v prevzgojnem domu

Podatki kažejo, da sta v letu 2001 dva mladoletnika prišla na prestajanje vzgojnega ukrepa sama, deset jih je bilo na prestajanje kazni ali vzgojnega ukrepa privedenih s prostosti in sedem iz pripora.

Tabela 27: Nastop kazni oz. ukrepa pri novosprejetih mladoletnih oseb

Nastop kazni oz. ukrepa	Celje	Radeče	Ig	SKUPAJ
kazen nastopili sami	0	2	0	2
privedeni s prostosti	1	9	0	10
privedeni iz pripora	4	3	0	7
SKUPAJ	5	14	0	19

2. 5. 4. Struktura mladoletnih obsojencev na dan 1. 1. 2001 in novosprejetih po dolžini kazni

Osem mladoletnih obsojencev je prestajalo kazen od enega do treh let, po dva sta prestajala kazen do enega in šest do deset let ter en kazen do enega leta.

Tabela 28: Struktura mladoletnih obsojencev po dolžini kazni

Dolžina kazni	na dan 1. 1. 2001	novosprejeti	SKUPAJ
do 1 leta	0	2	2
od vključno 1 leta do 2 let	3	1	4
od vključno 2 let do 3 let	2	2	4
od vključno 3 let do 4 let	1	0	1
od vključno 4 let do 5 let	0	0	0
natančno 5 let	0	0	0
od vključno 6 let do 10 let	2	0	2
natančno 10 let	0	0	0
SKUPAJ	8	5	13

2. 5. 5. Struktura mladoletnikov na dan 1. 1. 2000 in novosprejetih po starosti

Tabela 29: Starostna struktura mladoletnikov

Starost	na dan 1. 1. 2000				novosprejeti			
	Celje	Radeče	Ig	Skupaj	Celje	Radeče	Ig	Skupaj
14 do 16 let	0	0	0	0	2	2	0	4
od 16 do 18 let	2	7	0	9	2	6	0	8
od 18 do 23 let	4	15	2	21	1	6	0	7
SKUPAJ	6	22	2	30	5	14	0	19

V letu 2001 je bilo 28 mladoletnih oseb starih med 18 in 23 let, 13 jih je bilo starejših mladoletnikov, ena mladoletna oseba pa je bila mlajša od 16 let.

2. 5. 6. Odpust iz mladoletniškega zapora in prevzgojnega doma

Tabela 30: Odpust obsojencev, obsojenih na mladoletniški zapor, in odpust mladoletnikov s prestajanja vzgojnega ukrepa oddaje v prevzgojni dom

Vrsta odpusta	Ig	Celje	Radeče			SKUPAJ
	ženske	moški	moški	ženske	skupaj	
kazen oz. ukrep prestali v celoti	0	0	10	0	10	10
pogojni odpust po 106. čl. ZIKS	0	5	0	0	0	5
pogojni odpust po 82. čl. KZ	0	0	0	0	0	0

po odločbi sodišča	0	0	2	0	2	2
po 108. členu ZIKS – po upravniku	1	2	0	0	0	3
SKUPAJ	1	7	12	0	12	20

2. 5. 7. Odliv oseb iz mladoletniškega zapora in prevzgojnega doma

Tabela 31: Odliv mladoletnih oseb

		Celje		Radeče		Ig	SKUPAJ
		m	m	ž	skupaj	ž	
odpuščeni	skupno	7	12	0	12	1	20
	kazen oz. ukrep prestali v celoti		10		10		10
	pogojno odpuščeni	5					5
	predčasno odpuščeni	2				1	3
	po odločbi sodišča		2		2		2
premeščeni	v drug zavod v Sloveniji						
	v drugo državo						
na begu			4		4	1	5
umrli	skupno						
	naravna smrt						
	nesreča						
	samomor						
SKUPAJ		7	16	0	16	2	25

2. 5. 8. Obsojenci, obsojeni na mladoletniški zapor

Na dan 1. 1. 2001 je bilo v mladoletniškem zaporu osem mladoletnih obsojencev (od tega dve obsojenki), kar je za pet več kot na isti dan v letu 2000. V celotni populaciji obsojencev na ta dan je delež mladoletnih obsojencev dosegal 1,1 %.

Na dan 31. 12. 2001 je prestajalo kazen mladoletniškega zapora pet mladoletnikov (od tega eno dekle na Igu), kar je za tri manj kot na isti dan v letu 2000. V celotni populaciji obsojencev na ta dan je delež mladoletnih obsojencev dosegal 0,7 %.

Med letom je bilo sprejetih pet mladoletnih obsojencev, kar pomeni 0,5 % sprejetih obsojenih oseb. En mladoletni obsojenec je bil priveden na prestajanje kazni s prostosti, štirje pa iz pripora. Nihče ni kazni nastopil sam. Odpuščenih je bilo osem mladoletnih obsojencev, kar je 0,8 % odpuščenih obsojenih oseb. Povprečno število mladoletnih obsojencev je bilo 5,41, kar je za 0,84 manj od povprečnega števila mladoletnih obsojencev v letu 2000.

2. 5. 9. Mladoletniki v prevzgojnem domu

Na dan 1. 1. 2001 je bilo v prevzgojnem domu 22 mladoletnikov (mladoletnic ni bilo), kar je za enega več kot na isti dan leta 2000.

Na dan 31. 12. 2001 je bilo v prevzgojnem domu prav tako 22 mladoletnikov, med njimi mladoletnic ni bilo. V primerjavi s stanjem na isti dan leta 2000 je bilo v prevzgojnem domu osem mladoletnikov manj.

V prevzgojni dom je bilo sprejetih 14 mladoletnikov, kar je za štiri več kot v letu poprej. Odpuščenih je bilo 12 mladoletnikov, kar je za tri manj kot v letu 2000. Povprečno stanje mladoletnikov v prevzgojnem domu v letu 2001 je bilo 21,77, kar je za 0,3 manj kot v letu 2000.

3. TRETMA ZAPRTIH OSEB

3. 1. STROKOVNO DELO Z ZAPRTIMI OSEBAMI

3. 1. 1. *Organizacija in oblike strokovnega dela v zavodih*

Organizacija strokovnega dela

Strokovno delo v zavodih temelji na socioterapevtski orientaciji, skupinskih in individualnih oblikah tretmaja, elementih terapevtske skupnosti in usmerjenosti v sodelovanje z zunanjim okoljem v najširšem smislu. Izvajajo ga delavci različnih strok, in sicer socialni pedagogi, pedagogi, socialni delavci, psihologi, sociologi in zdravstveni delavci. Organizirani so v strokovne time, ki jih vodijo vodje vzgojnih služb.

Vodje strokovnih timov, vodje drugih služb in upravniki v zavodih so se dnevno sestajali na kratkih posvetih o aktualnih dogodkih in razmerah, v praksi pa so potekali tudi tedenski sestanki strokovnih služb, v okviru katerih so bile obravnavane vsebine, povezane s sprejemi, prestajanjem kazni in odpusti zaprtih oseb.

Delavci vzgojnih služb so se sestajali tudi na aktivih posameznih strokovnih področjih (pedagoški vodje, pedagogi, socialni delavci, terapevti za odvisnosti, zdravstveni delavci in psihologi), ki so jih vodili delavci vzgojne službe uprave. Za pedagoge je pod vodstvom zunanjega strokovnjaka potekala redna supervizija.

Oblike strokovnega dela

Strokovna obravnava zaprtih oseb poteka po individualnih, skupinskih in skupnostnih programih, njen cilj pa je usposabljanje zaprtih oseb za življenje po odpustu in njihovo reintegracijo v družbo.

Na podlagi pridobljenih podatkov o zaprti osebi in individualnih pogovorov strokovnega tima s posameznikom v sprejemnem oddelku se izdelata program individualnega tretmaja, ki vsebuje opredelitev namestitve zaprte osebe v zavodu, oblike obravnave in aktivnosti zaprte osebe v procesu osebne rehabilitacije z opredeljenimi kratkoročnimi in dolgoročnimi cilji. Program individualnega tretmaja se dopolnjuje in prilagaja spremembam. Okvirni in po potrebi dopolnjeni ali spremenjeni program tretmaja se zaprti osebi ponudi v potrditev.

Program individualnega tretmaja obsega naslednje opredelitve: namestitev obsojenca v oddelek, režim in sobo, oblike obravnave, delo in pravice iz dela, stiki s svojci, stiki s strokovnimi delavci zunanjih institucij, postavitev svetovalcev, opredelitev podeljevanja ugodnosti, izobraževanje in poklicno usposabljanje, oblike preživljanja prostega časa, posebne oblike obravnave, odnos do kaznivega dejanja in načrtovanje odpusta s prestajanja kazni.

Program skupinskega tretmaja se izvaja v:

- malih terapevtskih skupinah,
- velikih terapevtskih skupinah (sestanki terapevtske skupnosti).

Male terapevtske skupine so heterogene in odprte, kar pomeni, da so vanje vključene zaprte osebe ne glede na starost, predkaznovanost, vrsto kaznivega dejanja, povratništvo, osebnostno strukturo in socialni status. Heterogenost zagotavlja ustrezno interakcijo med člani, odprtost pa možno fluktuacijo članov skupine. V vseh zavodih in oddelkih so male terapevtske skupine potekale redno, enkrat tedensko.

Vodili so jih strokovni delavci, po profilu pedagogi, socialni delavci in psihologi, ki imajo znanja s področja skupinske dinamike, uporabljajo pa tudi elemente realitetne terapije, transakcijske analize, družinske terapije, likovne terapije ...

Cilji obravnave v malih terapevtskih skupinah so bili posamezniku omogočiti vpogled v lastno vedenje prek interakcije z drugimi člani skupine, stimuliranje zaželenega in preprečevanje nezaželenega vedenja, učenje socialnih veščin, pomoč pri razreševanju konfliktov in težav, obveščanje članov skupine ...

Velika terapevtska skupina kot del skupnosti omogoča posamezniku, da se izraža "na svoj način". Posameznik preko eksperimentiranja in raziskovanja s samim seboj in z drugimi pridobiva občutek pripadnosti in povezanosti. Vsi člani velike skupine lahko vplivajo na ravnanje skupnosti, opredeljujejo norme in vrednote, njen posameznik pa se neprestano sooča s posledicami svojega vedenja in delovanja.

Sestanki velikih terapevtskih skupin so potekali redno – enkrat tedensko do enkrat mesečno. Vodili so jih upravniki zavodov, v njihovi odsotnosti pa vodje vzgojnih služb ter v oddelkih vodje oddelkov ali pooblaščen strokovni delavci.

Udeleženci velike skupine so poleg zaprtih oseb tudi vsi delavci, ki neposredno delajo z njimi in so na dan sestanka na delovnem mestu (strokovni delavci, pazniki, inštruktorji, učitelji ...).

Vsebina sestanka je vse, o čemer udeleženci zmorejo spregovoriti, njen del pa so tudi vse besedne in nebesedne komunikacije. Cilji sestanka terapevtske skupnosti so usmerjeni v iskanje zamisli, pobud in izkušenj za reševanje problemov in konfliktov ter informiranje.

Sestavni del dela s skupino je tudi evalvacija oziroma ovrednotenje in analiza opravljenega dela. Poleg storilnostnega in organizacijskega vidika je analiza usmerjena v skupino samo, v odnose v njej, prevladujoče ozračje in čustveno naravnost članov. Analize dogajanja na skupinah so praviloma vodili zavodski psihologi ali drugi ustrezno usposobljeni strokovni delavci zavoda.

Zaprte osebe se lahko vključujejo tudi v skupnostne programe tretmaja. Organizirajo se športno-rekreativne dejavnosti (nogomet, košarka, odbojka, namizni tenis, fitnes), programi politehničnih dejavnosti, kulturno-prosvetne dejavnosti, koncerti, delovne akcije itn. Mladoletnikom v prevzgojnem domu so poleg omenjenih programov omogočeni tudi izleti, ekskurzije in taborništvo.

Organizatorji in izvajalci skupnostnih programov tretmaja so strokovni in drugi zavodski delavci.

3. 1. 2. Nameščanje obsojencev, obsojenk in mladoletnikov v režime oziroma oddelke prestajanja kazni

V zavodih obstajajo trije režimi oz. oddelki prestajanja kazni: odprti, polodprti in zaprti. Režimi oziroma oddelki se med seboj razlikujejo predvsem po stopnji omejevanja svobode. Med prestajanjem kazni se režim obsojencem lahko spreminja, kar je odvisno od uresničevanja individualnega programa in varnostne problematike posameznih obsojencev.

Na dan 1. 1. 2001 je od skupno 768 obsojencev in mladoletnikov prestajalo kazen v zaprtem režimu 508 oseb (66 %), v polodprtem režimu 166 oseb (22 %) in v odprtem režimu 94 oseb (12 %).

Tabela 32: Razporeditev obsojenih oseb in mladoletnikov v režime na dan 1. 1. 2001

Zavod	odprti	polodprti	zaprti	posebej varovani	SKUPAJ
<i>OBSOJENCI</i>					
Dob	3	35	331		369
Celje	2	11	11		24
Koper	5	18	9		32
N. Gorica	3	3	2		8
Ljubljana		29	54		83
N. mesto		4	1		5
Radovljica	1	7			8
OO Ig	17				17
Maribor		14	85		99
M. Sobota	7	13	8		28
OO Rogoza	40				40
<i>OBSOJENKE</i>					
Ig	11	10	4		25
<i>Skupaj</i>	<i>89</i>	<i>144</i>	<i>505</i>		<i>738</i>
<i>MLADOLETNIKI</i>					
Ig		1	1		2
Celje	1	5			6
Radeče	4	14	2		20
Radeče - ž		2			2
<i>Skupaj</i>	<i>5</i>	<i>22</i>	<i>3</i>		<i>30</i>
SKUPAJ	94	166	508		768

Večino razporeditev v posamezne režime ob nastopu kazni so opravili zavodi sami. Sodišča so na prestajanje kazni v odprti režim napotila 43 oseb in dve osebi na polodprti režim, kar je bistveno več kot v letu 2000, ko je bilo v odprti režim z odredbo sodišč neposredno razporejenih le šest obsojenih oseb.

Največ, 662 novosprejetih oseb (64 %) je bilo nameščenih v zaprti režim, 258 (25 %) jih je bilo nameščenih v polodprti režim in 117 v odprti režim (11 %).

Tabela 33: Razporeditev novosprejetih obsojenih oseb in mladoletnikov v režime

Zavod	odprti		polodprti		zaprti	posebej varovani	SKUPAJ
	zavod	sodišče	zavod	sodišče			
OBSOJENCI							
Dob			16	2	125		143
Celje			10		15		25
Koper	4		18		24		46
N. Gorica		3	2		3		8
Ljubljana	28	1	43		175		247
N. mesto	5	1	35		55		96
Radovljica	1		18		11		30
OO Ig	2						2
Maribor	31	1	33		203		268
M. Sobota	2		34		21		57
OO Rogoza		37					37
<i>Skupaj</i>	<i>73</i>	<i>43</i>	<i>209</i>	<i>2</i>	<i>632</i>		<i>959</i>
OBSOJENKE							
Ig	1		26		28		55
Celje			1				1
Koper			1				1
N. Gorica							
Maribor					2		2
M. Sobota							
N. mesto							
<i>Skupaj</i>	<i>1</i>		<i>28</i>		<i>30</i>		<i>59</i>
MLADOLETNIKI							
Celje			5				5
Radeče			12				12
Radeče - ž			2				2
Ig - ž							
<i>Skupaj</i>			<i>19</i>				<i>19</i>
SKUPAJ	74	43	256	2	662		1.037

3. 1. 3. Prestajanje kazni po 12. in 13. členu ZIKS

12. člen zakona določa, da lahko direktor uprave obsojencem, ki so bili za dejanja, storjena iz malomarnosti, obsojeni na kazen zapora do šestih mesecev – ob pogoju, da so osebnostno urejeni in so redno zaposleni ali se izobražujejo ter da so prvič na prestajanju kazni – dovoli, da med prestajanjem kazni še naprej delajo na svojem delovnem mestu in razen ob prostih dneh, praviloma ob koncu tedna, ko morajo biti v zavodu, bivajo doma.

Za izvršitev kazni po 12. členu zakona je zaprosilo deset obsojencev, pozitivno rešene pa so bile štiri vloge.

Strokovni delavci so z omenjenimi obsojenci delali individualno, in sicer med vikendi, z izvrševanjem tovrstne oblike prestajanja kazni zapora pa ni bilo nikakršnih težav. Vsi štirje obsojenci so bili urejeni in so korektno sodelovali v postopku izvrševanja kazni.

13. člen zakona določa izvrševanje tako imenovane nadomestne kazni, kar pomeni, da obsojenec namesto zaporne kazni opravlja dela v korist humanitarnih organizacij ali lokalne skupnosti. Tu ne gre za način izvršitve kazni, temveč za ukrep, ki ga določi sodišče in s katerim nadomesti kazen zapora do treh mesecev, če so podani tudi drugi pogoji, določeni v kazenskem zakoniku. Izvršitev nadomestne kazni zapora do treh mesecev pripravi, vodi in nadzoruje uprava v sodelovanju s centrom za socialno delo.

Po 13. členu zakona so prestajali kazen štirje obsojenci. Izkazalo se je, da je praksa izvajanja in nadzora izvrševanja dela v korist humanitarnih organizacij ali lokalnih skupnosti še nedorečena, predvsem pa, da ta, alternativna oblika prestajanja kazni še ni zaživela. Vsekakor so bili na prestajanju kazni obsojenci, ki bi po naši oceni lahko prestajali nadomestno kazen (kar 165 obsojencev je v lanskem letu prestajalo kazen do 3 mesecev), vendar nam ni znano, zakaj se sodišča za tako obliko izvršitve kazni (še) ne odločajo. Večja izraba te možnosti bi tudi ublažila veliko prostorsko stisko v zavodih.

3. 2. IZOBRAŽEVANJE OBSOJENCEV, OBSOJENK IN MLADOLETNIKOV

Tabela 34: Šolska in poklicna izobrazba na dan 1. 1. 2001 in novosprejetih

IZOBRAZBA	na dan 1. 1. 2001				novosprejeti			
	M	Ž	ML	Skupaj	M	Ž	ML	Skupaj
ne zna pisati, brati, ne pozna osn. rač. operacij	4	4		8	15	6		21
brez šolske izobrazbe	10		1	11	6			6
nedokončana OŠ	116		3	119	125	5	2	132
dokončana OŠ	174	5	2	181	227	17	2	246
nedokončana poklicna ali srednja šola	48	1	2	51	58	2	1	61
dokončana poklicna ali srednja šola	360	16		376	507	28		535
dokončana višja šola	9	1		10	14	1		15
dokončana visoka šola	6			6	5			5
drugo	6			6	16			16
SKUPAJ	733	27	8	768	973	59	5	1037

Od skupno 1.805 obsojencev in mladoletnikov jih je imelo 911 ali 50,5 % dokončano poklicno ali srednješolsko izobrazbo, 427 ali 23,7 % dokončano osnovno šolo, 251 ali 13,9 % nedokončano osnovno šolo, 112 ali 6,2 % nedokončano poklicno ali srednjo šolo, 29 ali 1,6 % je bilo nepismenih oseb, 25 ali 1,4 % jih je imelo dokončano višjo šolo, 22 ali 1,2 % opravljene različne tečaje, 17 ali 0,9 % jih je bilo brez šolske izobrazbe in 11 ali 0,6 % z dokončano visoko šolo. Izobrazbena raven obsojencev in mladoletnikov v letu 2001 se bistveno ne razlikuje od ugotovljene izobrazbene ravni te populacije v letu 2000.

V izobraževanje je bilo v letu 2001 vključenih 156 obsojencev in 25 mladoletnikov. Večina obsojencev (tudi mladoletnih) se je izobraževala v zunanjih ustanovah, in sicer na ljudskih univerzah (programi osnovne šole za odrasle), v srednješolskih centrih, centrih za permanentno izobraževanje, poklicnih šolah, centrih za učenje tujih jezikov, na visoki upravni šoli, na fakulteti za strojništvo in na fakulteti za računalništvo in informatiko.

Večina obsojencev si je izobraževanje plačevala sama, mladoletnim obsojencem pa so ga plačevali starši. Plačniki izobraževanj so bili tudi zavodi (v štirih primerih), zavod za zaposlovanje, eni osebi je srednja šola omogočila izobraževanje brez plačila šolnine in eni center za socialno delo (z enkratno denarno pomočjo).

Izobraževanje znotraj zavoda je organizirano v zavodih Dob in Radeče. V zavodu Dob potekajo program opismenjevanja in osnovnošolsko izobraževanje, tečaj slovenskega jezika za tujce, program za pridobitev poklica gostinski tehnik (V. stopnja) in gostinec (IV. stopnja) ter tečaj računalništva.

V zavodu Radeče potekajo program opismenjevanja, program osnovne šole in nižjega poklicnega izobraževanja za poklice ličar, električar, obdelovalec kovin, kuhar in pek.

3. 3. PROSTOČASNE DEJAVNOSTI OBSOJENCEV, OBSOJENK IN MLADOLETNIKOV

Obsojenci in mladoletniki so preživljali prosti čas v različnih organiziranih dejavnostih, ki so jih vodili zavodski strokovni in drugi delavci. Najbolj priljubljena je bila športno-rekreativna dejavnost, in sicer nogomet, košarka, balinanje, namizni tenis in fitnes. V okviru teh iger so bili pripravljene tudi turnirji in medzavodska srečanja.

Med prostočasnimi dejavnostmi so imele pomembno mesto tudi sprostitvene oz. ustvarjalne dejavnosti – likovna glasbena, kulturna in hortikulturna.

V enem od zavodov je redno izhajal zavodski časopis, v drugem pa so izdali le enega. V vseh zavodskih knjižnicah je potekala redna izposoja knjig, omogočena pa je bila tudi v lokalnih in potujočih knjižnicah.

V zavodih je bilo organiziranih šest koncertov, pet potopisnih predavanj, fotografska razstava in razstava slik dveh obsojencev. Obsojenci so se v prostem času lahko učili tujih jezikov in dela z računalnikom.

3. 4. PSIHOLOŠKA DEJAVNOST

Delo psihologov v zavodih je bilo zelo različno, saj se tudi zavodi med seboj zelo razlikujejo – tako po ciljni populaciji (obsojenci, priporniki, upravno kaznovani, mladoletniki, ženske, različne dolžine kazni) kot po številu zaprtih oseb. Skupni cilj je bil vsaki zaprti osebi ponuditi potrebno psihološko pomoč.

Večina zavodskih psihologov je z novosprejetimi zaprtimi osebami opravljala uvodne razgovore. Namenjeni so bili predvsem triaži, torej oblikovanju bolj ali manj grobe ocene pričakovanega vedenja zaprte osebe v zavodu. Hkrati so novosprejete zaprte osebe psihologi seznanjali z življenjem v zavodu ter jih usmerjali in spodbujali k funkcionalnemu vedenju. Predstavljene so jim bile tudi možnosti vključevanja v dejavnosti psihološke ter drugih strokovnih služb v zavodih. Novosprejetim se je ponudila pomoč ob adaptacijskih težavah. Razumljivo je, da je bila lahko uvodna diagnostika bolj poglobljena v zavodih z manjšim prilivom zaprtih oseb. Inicialne psihodiagnostične ugotovitve so bile v pomoč pri izdelavi okvirnih individualnih programov dela z

obsojenci. Skozi svetovalno-terapevtsko delo z obsojenci so se le še dopolnjevale, kar pomeni, da se je v letu 2001 nadaljeval prehod na procesno diagnostiko.

V letu 2001 so psihologi obravnavali 698 zaprtih oseb. Več kot polovica (380) je bila pripornikov. Praviloma so bile obravnave s priporniki krajše, vendar mnoge med njimi strokovno nič manj zahtevne, še zlasti ne ob kriznih intervencijah. Tovrstno pomoč je potrebovalo 159 pripornikov in 164 obsojencev. Psihološke intervencije so se izvajale predvsem ob akutnih osebnih stiskah, kot so samomorilne težnje in samopoškodbe, depresivna stanja, akutne čustvene napetosti, in sicer na željo zaprte osebe, na pobudo pedagoške, zdravstvene ali pazniške službe, ki je tako vedenje zaznala. Poleg kriznih intervencij je bilo v krajše, manj zahtevne obravnave vključenih še najmanj 150 zaprtih oseb. Kontinuiranih obravnav je bilo 198, in sicer 154 obsojencev ter 44 pripornikov.

Na število seans poleg posameznikove psihološke problematike vpliva tudi časovni dejavnik, ki opredeljuje, koliko časa je zaprta oseba v določeni ustanovi. Glede na to smo najdaljše kontinuirane obravnave ugotovili v zavodu Dob, kjer obsojenci prestajajo najdaljše kazni. Obravnave s prek 40 seansami letno na Dobu niso redkost, trajajo pa lahko tudi po več let.

Raznolikost obravnav se je nadaljevala tudi v vsebinskem smislu. Določale so jo tako posameznikova problematika, motivacija in sposobnosti za spremembo kot tudi teoretična in praktična strokovna izhodišča posameznih psihologov. Ta so pokrivala različna področja – od učenja spretnosti komunikacije in socialnih veščin do osvetljevanja posameznikovega psihodinamskega ozadja in vključevanja elementov analitično usmerjene psihoterapije.

Dva psihologa sta delovala tudi v okviru oddelkov brez drog, vsi pa so se vključevali v obravnavo odvisnosti in kadrovske selekcije. Redkeje je bilo vključevanje psihologov pri delu s svojci. Obravnave obsojencev s kaznivimi dejanji zoper spolno nedotakljivost so potekale individualno.

3. 5. SOCIALNO DELO IN POSTPENALNA DEJAVNOST

V slovenskih zavodih je za področje socialnega dela zaposlenih štirinajst socialnih delavcev, največ jih je v večjih zavodih (Dob 4, Maribor, Ljubljana in Celje 2, Koper, Radeče in oddelka Rogoza in Nova Gorica 1). V zvodih Maribor, Celje, Rogoza in Nova Gorica socialni delavci poleg socialnega dela pokrivajo tudi pedagoško delo z obsojenci, v zavodu Ig ter oddelkih Novo mesto, Murska Sobota, Radovljica in OO Ig pa osnovne socialne dejavnosti pokrivajo drugi strokovni delavci, predvsem pedagogi.

Med prestajanjem kazni lahko socialni in drugi strokovni delavci zavoda obsojencu ponujajo potrebne oblike osebne pomoči. Poudarek je na okrepitvi osebnih virov in moči za premagovanje težav, kakor tudi na sodelovanju z okoljem, da bi se okrepile njegove primarne socialne mreže in razvile možnosti in dostop do formalnih oblik in virov pomoči.

3. 5. 1. Socialna obravnava pripornikov

V večini zavodov vzgojna služba opravi informativni razgovor z vsako osebo, ki pride v pripor. Ta razgovor ima tudi razbremenilno funkcijo, saj strokovni delavec priporniku ponudi pomoč pri razreševanju njegovih težav, ki so nastale bodisi ob nastopu pripora ali že pred tem. To izkušnjo delavci ocenjujejo kot dobro, saj lahko po potrebi priporniku takoj pomagajo pri reševanju njegovih stisk.

Kontinuirano in poglobljeno strokovno delo je vzgojna služba v letu 2001 opravila za dobro polovico priprtih oseb. Najpogostejša storitev so bili svetovalni razgovori s priprtimi osebami, ki so imeli različne cilje in vsebino. Najpogostejši so svetovalni in razbremenilni pogovori v osebnih stiskah in podpora uporabniku, zlasti še med prilagajanjem življenju v zavodu oz. novi življenjski situaciji. Priprte osebe so pogosto potrebovale tudi pomoč pri razreševanju različnih socialnih težav in stisk. Socialni delavci morajo tudi večkrat posredovati v konfliktnih položajih, ki se pojavljajo v odnosih priprtih oseb z njihovimi svojci, kakor tudi med priprtimi osebami in delavci zavoda. Od socialnega delavca priprte osebe pogosto pričakujejo pojasnila v zvezi z njihovim položajem in dogajanjem v kazenskem postopku, pa tudi druge informacije.

3. 5. 2. Socialna obravnava upravno kaznovanih

Večjo skupino upravno kaznovanih sestavljajo tisti, ki jim je bila denarna kazen spremenjena v zapor. Tu gre predvsem za prometne prekrškarje (pogosto imajo težave s čezmernim uživanjem alkohola) ali tujce, ki imajo svoje značilnosti, saj gre večinoma za politične in ekonomske prebežnike. Ljudi iz te skupine socialni delavci obravnavajo le izjemoma.

Ker je navadno bivanje upravno kaznovanih v zavodu kratko, zanje socialni delavci ne izdelajo poročil, ne dobivajo pa tudi podatkov iz centrov za socialno delo.

Socialna služba med bivanjem teh oseb v zavodu navadno rešuje tiste težave, ki ne terjajo dolgih postopkov in poglobljenega pristopa. Poudarek je na navezovanju stikov s službami v njihovem domačem okolju (predvsem s centri za socialno delo) zaradi urejanja denarne pomoči, zdravstvenega zavarovanja, osebnih dokumentov itn. Socialni delavci tem osebam pomagajo urejati njihove najbolj osnovne potrebe, vendar se mora tudi reševanje teh navadno nadaljevati pri pristojnem centru za socialno delo. Pogosto s to skupino socialni delavci opravijo razgovore, katerih namen je največkrat le posredovanje različnih informacij in razbremenitev, pogosto pa gre tudi za zagotavljanje različnih oblik materialne pomoči.

3. 5. 3. Socialna obravnava obsojencev in mladoletnikov

a) Strokovno delo v sprejemni fazi

V vseh zavodih socialni delavci z obsojenci ob prihodu opravijo informativno-razbremenilni razgovor, ki omogoči vzpostavitev prvega stika in je podlaga ustreznega odnosa za nadaljnje sodelovanje.

V letu 2001 so strokovni delavci ugotavljali razmere in potrebe s socialnega področja pri 87 % novosprejetih obsojencev, tisti, ki niso bili obravnavani, pa so bili tujci, ki jim je bila izrečena stranska kazen izгона iz države ali pa tisti, ki so takšno sodelovanje odklonili.

Postpenalni program in opredelitev ciljev in potreb na socialnem področju so kot del celotnega rehabilitacijskega programa v zavodih izdelali za 68,7 % obsojencev. Za tujce z izgonom in za obsojence, ki pomoči na socialnem področju niso potrebovali ali želeli, postpenalnih programov večinoma niso izdelali.

Postpenalne programe so zavodi posredovali pristojnim centrom za socialno delo le, če so obsojenci to želeli ali če so potrebovali sodelovanje centra pri reševanju težav obsojenca ali njegove družine.

Sestavni del opredeljevanja potreb in postpenalnega programa so tudi poročila centrov za socialno delo, ki so jih zavodi v letu 2001 prejeli za 32,5 % obsojencev. Zavodi socialnih poročil centrov niso prejeli za obsojence tujce, za tiste, ki jih centri pred nastopom kazni niso obravnavali in jih niso poznali, pa tudi za obsojence, ki sodelovanja in pomoči centra za socialno delo niso potrebovali ali želeli. Za 4 % novosprejetih (kjer je bilo to potrebno in je bila izražena želja udeleženih) pa so

zavodi v sprejemnem obdobju sklicali tudi strokovne time s strokovnimi delavci centrov za socialno delo.

b) Sodelovanje z zunanjimi izvajalci socialnega varstva in drugimi ustanovami

Izvajanje socialne rehabilitacije in reševanje večine obsojenčevih problemov brez povezovanja zavodske socialne službe z zunanjimi ustanovami nista možna. Pogosto večplastnost problemov zahteva tudi sodelovanje z različnimi drugimi zunanjimi ustanovami.

Tabela 35: Sodelovanje zavodov z zunanjimi ustanovami v letu 2001

Naziv/vrsta ustanove	število stikov
centri za socialno delo	896
zavodi za zaposlovanje	116
delovne organizacije	111
Rdeči križ in Karitas	182
zdravstvene ustanove	94
izobraževalne ustanove	79
stanovanjske organizacije	39
ZPIZ	34
domovi za starejše občane	11
samski domovi	31
drugo	140
SKUPAJ	1.733

Najbolj intenzivno, kontinuirano in vsebinsko najbolj opredeljeno je sodelovanje s centri za socialno delo in pri izvajanju programov so imeli zavodi v letu 2001 z njimi največ stikov (51,7 %). Sodelovanje s centri za socialno delo vsi zavodi ocenjujejo kot ustrezno in vsi centri so se na povabila zavodov k sodelovanju odzvali. Najbolj intenzivno in pogosto zavodi sodelujejo s centri iz svoje regije, odkoder v večini zavodov glede na regionalno načelo prestajanja kazni prihaja tudi največ obsojencev in je zaradi manjše oddaljenosti osebnih stikov in strokovnih koordinacij lahko več.

Po številu stikov centrom za socialno delo sledijo humanitarne in delovne organizacije. Sodelovanje z drugimi ustanovami je večinoma omejeno na upravne enote in povezano z urejanjem osebnih dokumentov obsojencev.

c) Osrednje vsebine socialnega dela v času prestajanja kazni

Vsebina dela je prilagojena posameznikovim potrebam in specifičnim življenjskim situacijam. Najpogostejše vsebine dela so razreševanje aktualne socialne problematike, razbremenilni razgovori, socialno svetovanje po načrtu in dogovoru, razreševanje socialne problematike v domačem okolju in delo z družino, pomoč pri zaposlovanju med prestajanjem kazni in po odpustu, zagotavljanje materialne varnosti obsojenca med prestajanjem kazni in po odpustu, reševanje nastanitvene problematike, ugotavljanje zmožnosti za delo in invalidnosti, sodelovanje pri obravnavi odvisnosti ter urejanje in financiranje nekaterih oblik izobraževanja.

Pomemben učinek pri delu z mrežami in reševanju težav posameznika ima socialno delo na terenu. V letu 2001 so socialni delavci opravili 135 obiskov na centrih za socialno delo (za več obsojencev hkrati), 58 obiskov na domu obsojencev, 26 na zavodih za zaposlovanje, 16 pri delodajalcih ter 96

različnih obiskov v drugih ustanovah (upravne enote, zdravstvene in humanitarne organizacije, društva, sodišča ...).

č) Predodpustna faza

V predodpustni fazi je celotna obravnava osredotočena na konkretne priprave na odpust: zaposlitev, nastanitev, materialno pomoč in pripravo ožjega domačega okolja na vrnitev obsojenca. Pogosto želje in pričakovanja obsojencev niso skladne z možnostmi, postopke pa večkrat hromi tudi ambivalenten odnos obsojenca do prostosti, kar je še posebno značilno za tiste, ki prestajajo daljšo kazen.

Skupina za pripravo na odpust deluje v zavodih Koper (vanjo je bilo vključenih 42 obsojencev) in od septembra tudi v Rogozi (vključenih je 40 obsojencev). Po drugih zavodih pripravo na odpust izvajajo v sklopu individualne obravnave in malih socioterapevtskih skupin. V zavodih, v katerih socialni delavci opravljajo več strokovnih vlog hkrati, zaradi preobremenjenosti in povečanega števila zaprtih oseb uvedba te oblike dela ni možna. V letu 2001 so v zavodih opravili 141 postpenalnih koordinacij s pristojnimi centri za socialno delo, od katerih je bilo 26 širših (poleg centrov za socialno delo so se vključili tudi zavodi za zaposlovanje, stanovanjski sklad ...). Tovrstne koordinacije so potrebne zlasti za obsojence, ki so prestali daljše kazni in se ob odpustu soočajo z mnogimi osebnimi in socialnimi težavami.

Zaposlitev

Tabela 36: Delež urejene oziroma neurejene zaposlitve ob odpustu obsojencev v letu 2001

Zavod	urejena zaposlitev	neurejena zaposlitev
Dob	60	68
Ig	14	34
Celje	22	16
Koper	25	27
N. Gorica	12	16
Ljubljana	93	98
N. mesto	15	22
Radovljica	23	21
OO Ig	46	15
Maribor	51	150
M. Sobota	19	56
Rogoza	62	49
Radeče	10	2
SKUPAJ	452	574

Tabela 37: Razlogi za neurejeno zaposlitev ob odpustu

Razlogi	delež v %
zaposlitve ni bilo možno zagotoviti	52
tujci	23

zdravstveni razlogi	9
vklučeni v postopek ugotavljanja delazmožnosti	2
pomoč je bila odklonjena	3
upokojenci	4
drugo	7

Zaradi nasičenosti trga delovne sile, nižje izobrazbene ravni obsojencev in politike zaposlovanja (postopek iskanja zaposlitve za obsojence se na zavodu za zaposlovanje lahko začne šele po prestani kazni) je zagotavljanje zaposlitve obsojencem po prestani kazni težavno. V letu 2001 je delež obsojencev, ki so imeli po odpustu urejeno zaposlitev, dosegal 44,9 %, kar je enako kot v preteklem letu. Težavnost zaposlovanja je večja pri obsojencih, ki že pred nastopom kazni niso imeli zaposlitve.

Iz tabele 36 je razvidno, da je delež obsojencev, ki so imeli ob odpustu urejeno zaposlitev, manjši v mariborski regiji, kjer je problem nezaposlenosti tudi sicer večji.

Več kot polovici oseb, ki ob odpustu niso imele urejene zaposlitve, zaposlitve ni bilo možno zagotoviti. Delež teh oseb se je v primerjavi z letom 2000 povečal za 6 %.

Nastanitev

68 % obsojencev se je ob odpustu vrnilo domov, drugi so si urejali nastanitev na novo (ob pomoči socialne službe v zavodu in neformalne socialne mreže).

Tabela 38: Nastanitev obsojencev ob odpustu

Nastanitev	delež v %
v lastnem domu	68
pri sorodnikih	12
v podnajemniški sobi	9
v samskem domu	1
v dodeljeni sobi ali stanovanju	1
v prehodnem domu za tujce	6
v domu za starejše občane	0
neurejena nastanitev	1
drugo	2

Materialno stanje

Obsojenci so bili v vseh zavodih deležni pomoči v obleki in obutvi bodisi s strani zavoda ali Karitasa oz. Rdečega križa (v 262 primerih). 32 obsojencev je ob odpustu prejelo denarno pomoč zavoda (kar je za 50 manj kot v letu poprej), 386 obsojencev pa od centra za socialno delo. Tako je denarno pomoč prejelo 41 % obsojencev, kar kaže na njihov nizek socialnoekonomski položaj.

Zaključna poročila

Zaključno poročilo je bilo izdelano za 58,6 % vseh odpuščenih obsojencev in mladoletnikov, od tega je bilo centrom za socialno delo posredovanih 57 % poročil. Zaključnih poročil večinoma zavodi niso pripravljali za tujce, ki so po prestani kazni zapustili Slovenijo, ter v odprtih oddelkih Igr in Rogoza. Zaključna poročila so zavodi posredovali centrom za socialno delo le, kadar je obsojenec to želel in je bilo to smiselno in potrebno zaradi nadaljnje postpenalne pomoči v matičnem okolju.

3. 5. 4. Svetovanje v postpenalni obravnavi

Zunanje svetovanje je ena od posebnosti slovenske zasnove postpenalne obravnave, ki se z uspehom, pa tudi s težavami, ohranja v praksi. Na nekaterih centrih za socialno delo to obliko svetovanja izvajajo strokovni delavci centrov sami, ponekod – predvsem tam, kjer imajo že dolgoletno tradicijo in pozitivne izkušnje – pa za to obliko dela imenujejo prostovoljne svetovalce, večinoma študente družboslovnih fakultet. V letu 2000 so bili obsojencem in mladoletnikom dodeljeni prostovoljni svetovalci tudi s strani nevladnih organizacij, in sicer Zavoda Janeza Smrekarja – OE Skala, AKZ AMOS – skupina Samarijan in Fondacija Roberts, ki se ukvarjata predvsem s tistimi, ki imajo težave zaradi uživanja nedovoljenih drog, na novo pa še s strani RKC.

V letu 2000 je imelo prostovoljne svetovalce 66 obsojencev in mladoletnikov. Takšnih predlogov so centrom za socialno delo zavodi podali več, vendar jih centri za socialno delo kljub zakonskim predpisom niso upoštevali.

3. 6. ZDRAVSTVENO VARSTVO

Zaprte osebe so bile zdravstveno oskrbljene v splošnih zavodskih ambulantah, v zunanjih specialističnih ambulantah in v bolnišnicah.

Posebna pozornost zavodskega zdravstvenega osebja je bila usmerjena v spremljanje oblik vedenja zaprtih oseb, ki so lahko odsev osebne stiske in neugodja, povezanega z odvzemom svobode. Mednje sodijo samopoškodbe in poskusi samomora ter gladovne stavke.

Medicinski del obravnave bolezni odvisnosti se je nanašal na pomoč pri abstinenčnih krizah posameznikov, na izvajanje metadonske terapije, na izvajanje urinskih testov za ugotavljanje prisotnosti drog v telesu, svetovanje in edukacijo o nevarnosti okužb z virusi HIV in hepatitisa, ter spodbujanje k testiranju in cepljenju proti hepatitisu B.

Prerez skozi zdravstveno oskrbo in psihosomatski status zaprte populacije v letu 2001 kaže na povečano število specialističnih pregledov v zunanjih ambulantah, na povečano število poškodb in samopoškodb zaprtih oseb in na povečano število oseb s težavami z alkoholom. Vse kategorije zaprtih oseb so najpogosteje iskale pomoč pri zdravnikih zaradi nevrotskih težav in obolenja prebavil.

3. 6. 1. Zdravstveni pregledi zaprtih oseb v zavodskih ambulantah

V zavodskih ambulantah je bilo opravljenih 28.705 pregledov zaprtih oseb, kar je za 18,4 % manj kot v letu 2000. Od tega je bilo opravljenih 22.813 splošnih pregledov, 2.892 zobozdravstvenih pregledov, 1.978 psihiatričnih pregledov, 917 laboratorijskih storitev in 105 drugih pregledov (ginekolog idr.).

Manjše število pregledov je predvsem posledica manjšega števila sprejetih upravnokaznovanih oseb.

3. 6. 2. Specialistični pregledi zaprtih oseb izven zavoda

V zunanjih specialističnih ambulantah je bilo opravljenih skupno 4.740 pregledov, kar je za 3,2 % več kot v letu 2000.

Pri zaprtih osebah – moških, je bilo opravljenih 4.457 pregledov, in sicer največ v zobnih ambulantah (1.284), po številu pa so jim sledili pregledi na travmatoloških klinikah (681), RTG-CT-EEG-UZ (465), v antituberkuloznih dispanzerjih (379), v internističnih ambulantah (321), ambulantah za fizikalno medicino (280), očesnih ambulantah (249), ORL-ambulantah (244), psihiatričnih ambulantah (200) in gastroenteroloških ambulantah (121).

Pri zaprtih osebah – ženskah, je bilo opravljenih 175 specialističnih pregledov, in sicer največ v internističnih ambulantah (76), psihiatričnih ambulantah (38), laboratorijih RTG-CT-EEG (15), travmatoloških ambulantah (14) in očesnih ambulantah (11).

Med žensko populacijo ni bilo pregledov v uroloških ambulantah, ambulantah za fizikalno terapijo in na medicini dela.

Pri mladoletnikih je bilo opravljenih 108 specialističnih pregledov, in sicer največ v psihiatričnih ambulantah (26), zobnih ambulantah (19), internističnih ambulantah (12), očesnih ambulantah (12) in travmatoloških ambulantah (11).

V letu 2001 je bilo 24 zaprtih oseb napoteni na pregled v ambulante za AIDS. Pregledano je bilo 19 moških in pet žensk.

Izvajanje specialističnih pregledov so spremljale čakalne dobe, ki jih zaprte osebe niso sprejemale z razumevanjem.

3. 6. 3. Hospitalizacije zaprtih oseb z varovanjem in brez varovanja

Hospitaliziranih je bilo 872 zaprtih oseb, kar je 14 % celotne populacije zaprtih oseb v letu 2001 (v letu 2000 15,7 %). Med njimi je bilo 248 oseb v času hospitalizacije varovanih, 624 hospitalizacij pa je potekalo brez varovanja.

Prevladovale so hospitalizacije v splošnih bolnišnicah (344), po številu pa so jim sledile hospitalizacije v psihiatričnih ustanovah (331). V KC Ljubljana se je zdravilo 113 zaprtih oseb, 52 oseb je bilo hospitaliziranih na CMZ in 29 v Psihiatrični kliniki Ljubljana Polje.

Največ hospitalizacij je bilo med moško populacijo (857). Varovanih je bilo 241 zaprtih oseb, 616 hospitalizacij pa je potekalo brez varovanja. Hospitaliziranih je bilo šest žensk, za štiri pa je bilo odrejeno varovanje. Hospitaliziranih je bilo tudi devet mladoletnikov, trije od njih z varovanjem.

3. 6. 4. Najpogostejše bolezni zaprtih oseb

Najpogostejši obiski zaprtih oseb – moških v ambulantah, so bili tudi v preteklem letu posledica nevrotskih težav (5.674), sledile pa so bolezni prebavil (3.053), infekcijske bolezni (2.549) in kožna obolenja (2.307).

Tudi ženske so največ obolevale za nevrotskimi težavami (280), po številu pa so tem sledile bolezni prebavil (138) ter bolezni srca in ožilja (94).

Tudi mladoletniki so v preteklem letu najpogosteje obolevali za boleznimi prebavil (96), nevrotskimi težavami (44) in kožnimi obolenji (38).

3. 6. 4. 1. Število zaprtih oseb, obolelih za TB in za spolnimi boleznimi, in njihovo zdravstveno varstvo

V letu 2001 je bilo pri štirih zaprtih osebah odkrito obolenje za TB, in sicer v zavodih Dob (1), Ljubljana (2) in Radovljica (1). Ukrepanje zavodskega zdravstvenega osebja je bilo hitro in učinkovito: vse obolele osebe so bile takoj po odkritju bolezni izolirane in hospitalizirane, za 45 zaprtih oseb pa je bila predpisana preventivna tuberkulostatska terapija (LTBO).

Zaradi obolevanja za tuberkulozo v zaporih v zadnjih letih je uprava v preteklem letu v sodelovanju z Bolnišnico Golnik in Inštitutom za varovanje zdravja za zavodske zdravstvene delavce pripravila posvet o tuberkulozi.

Cilji posveta so bili:

- sodelujočima ustanovama omogočiti neposreden vpogled v bivalne razmere v zavodih,
- predstaviti dosedanje obvladovanje položaja na področju tuberkuloze v zaporih,
- seznaniti z novostmi na področju bolezni TB,
- vzpostavitev enotnega registra obolelih in medsebojnega obveščanja,
- vzpostavitev algoritma obravnave obolelih in izdelava konkretnih ukrepov.

Sem sodi predvsem zahteva po povečani pozornosti zavodskih zdravstvenih delavcev pri odkrivanju bolnikov. Pozornost je treba usmeriti na osebe, ki kašljajo in so nasploh oslabele. Najkasneje v 48 urah (upoštevajoč vikend) jih mora pregledati zdravnik. Pacientom z diagnozo TB je treba onemogočiti stike z drugimi, po oceni zdravnika pa je potrebna takojšnja hospitalizacija. Zdravstveni delavci morajo obolelega seznaniti s potekom bolezni in ga pritegniti k sodelovanju. Tudi vse osebe, ki so bile v stiku z obolelim, je treba zdravniško pregledati in jih zdraviti po navodilih pulmologa.

3. 6. 4. 2. Problematika zaprtih oseb, okuženih z virusom HIV in virusi hepatitisa A, B in C, ter njihovo zdravstveno varstvo

Tabela 39: Rezultat prostovoljnih testiranj na hepatitis in HIV

Leto	1997	1998	1999	2000	2001
Število testiranih na HIV		208	161	143	146
Število testiranih na hepatitis		214	332	191	271
HIV					
Hepatitis A		6	4	6	2
Hepatitis B		8	6	19	3
Hepatitis C	17	36	30	14	32
SKUPAJ	17	50	40	39	37

Za testiranje na HIV se je odločilo 146 zaprtih oseb. Pacienti so iskali pomoč in svetovanje tudi v ambulantah za AIDS. Za testiranje na hepatitis se je odločilo 271 zaprtih oseb.

Na podlagi razpoložljivih podatkov o rezultatih testiranj ugotavljamo, da HIV-pozitivnih ni bilo. Hepatitis A je bil potrjen pri dveh, hepatitis B pri treh in hepatitis C pri 32 zaprtih osebah.

Tudi v preteklem letu so v zavodih izvajali aktivno preventivno politiko obvladovanja omenjenih bolezni. Ta je potekala na več ravneh:

- z ozaveščanjem zaprtih oseb in delavcev zavodov o naravi nalezljivih bolezni v obliki predavanj in svetovanja zunanjega strokovnjaka,
- s svetovanjem in spodbujanjem k testiranju,
- z rednimi napotitvami okuženih s hepatitisom C k specialistu infektologu,
- z razdeljevanjem zloženk s pojasnili o omenjenih boleznih,
- z zagotavljanjem rokavic iz lateksa, razkužil in tekočega mila,
- s preskrbo s kondomi,
- s cepljenjem proti hepatitisu B za zaprte osebe in delavce zavodov.

Tretji odmerek tretjega kroga cepljenja je prejelo 85 zaposlenih in 78 zaprtih oseb. Cepljenje je brez zapletov potekalo v zavodskih ambulantah, stranskih učinkov po cepljenju pa tudi ni bilo.

3. 6. 5. Metadonska terapija

Metadonska terapija se je izvajala v sodelovanju zavodskih zdravstvenih služb z zdravniki specialisti regionalnih centrov za preprečevanje in zdravljenje odvisnosti po načelu zmanjševanja odmerkov do abstinence. Zdravniki so se odločali tudi za predpisovanje metadonske terapije na novo.

Od 682 zaprtih oseb s težavami z drogo je prejelo metadonsko terapijo 347 zaprtih oseb ali 51 %. Na zniževalni terapiji je bilo 227 oseb (33 %) in na vzdrževalni 74 oseb (11 %). Zdravniki so na novo predpisali metadonsko terapijo 46 zaprtim osebam.

V letu 2000 je bila metadonska terapija predpisana za 172 zaprtih oseb, v letu 2001 pa za 347 zaprtih oseb, kar je povečanje za 101 %.

Tabela 40: Število oseb po posameznih kategorijah zaprtih oseb na metadonski terapiji

	štev. vseh MT	zniževalna MT	vzdrževalna MT	na novo uvedena MT
priporniki	121	98	10	13
obsojenci	101	67	13	21
upravno kaznovani	123	60	51	12
mladoletniki	2	2	0	0
Skupaj	347	227	74	46

Zbrani podatki kažejo, da je največji delež pacientov na metadonski terapiji med upravno kaznovanimi in priporniki.

Uprava je v preteklem letu vzpostavila novo metodologijo vodenja pacientov na metadonski terapiji po kategorijah zaprtih oseb in skladno s ciljem prejemanja terapije.

Poleg natančnejše metodologije zbiranja podatkov s področja izvajanja metadonske terapije je uprava uvedla preverjanje stanja glede odvisnosti od drog v slovenskih zavodih. Preverjanje poteka trikrat letno, in sicer se ugotavlja število oseb s težavami z drogo in število pacientov na metadonski terapiji na določen dan.

Podatki intervalnega preverjanja kažejo, da je bilo od celotne populacije zaprtih oseb določenega dne 20 % oseb takih s težavami z drogo, med njimi pa jih je 18 % prejelo metadon.

3. 6. 6. Izvajanje imunokemijskih urinskih testov

Imunokemijski urinski testi so bili opravljeni pri zaprtih osebah, ki so se vključile v program obravnave odvisnosti od nedovoljenih drog in so s ciljem samopotrjevanja in nadzora abstinence pisno potrdile terapevtski dogovor z izvajalci programov obravnave.

Z imunokemijskimi urinskimi testi so bile preverjane tudi vse zaprte osebe na metadonski terapiji. V primeru pozitivnega testa jim je bila terapija ukinjena.

Uprava je v letu 2001 za urinske teste namenila 6.000.000 SIT. Porabljenih je bilo 4.969 testov, kar je za 54 % več kot v letu 2000, in sicer največ za dokazovanje prisotnosti opijatov, kanabisa in benzodiazepinov. Testiranih je bilo 394 zaprtih oseb, kar je za 56 % več kot v letu 2000.

Izvajanje urinskih testov je oteževala želja zaprtih oseb po prikrivanju pravih rezultatov, npr. z razredčevanjem urina, z nadomestnim urinom itn.

3. 6. 7. Število ležalnih dni v zavodskih bolniških sobah in v bolnišnicah

Skupno število ležalnih dni je bilo 9.495, kar je v primerjavi z letom 2000 za 6 % več. V zavodih so našteali 7.323 ležalnih dni, v bolnišnicah pa 2.172 ležalnih dni.

Moški so v zavodskih bolniških sobah preživeli 7.271 ležalnih dni in v bolnišnicah 2.097 ležalnih dni. Ženske so bile v zavodskih bolniških sobah 46 ležalnih dni in v bolnišnicah 31 ležalnih dni. Mladoletniki so bili v bolniških sobah zavoda šest ležalnih dni, v bolnišnicah pa 44 ležalnih dni.

3. 6. 8. Poškodbe zaprtih oseb

Vseh poškodb (na delu, pri športu, v prostem času, na prostem izhodu, pred nastopom kazni in v zavodu po tretji osebi), ki so bile najprej obravnavane v zavodskih ambulantah, je bilo v letu 2001 825, kar je za 26 % več kot v letu 2000. Pri tem je treba poudariti, da je šlo predvsem za lažje poškodbe brez trajnih posledic ter da so v evidenco vključene prav vse, tudi tiste najlažje poškodbe, zaradi katerih so zaprte osebe v ambulantah poiskale pomoč.

Največ poškodb je bilo med zaprtimi osebami – moškimi (715), najmanj med ženskami (13), med mladoletniki pa je bilo ugotovljenih 97 poškodb.

Moški so se najpogosteje poškodovali pri športu (227) in v prostem času (204). Ženske so se najpogosteje poškodovale v prostem času (6), štiri so se poškodovale pri delu, dve pa v zavodu po tretji osebi. Mladoletniki so se najpogosteje poškodovali pri delu (42), pri športu (31) in na prostem izhodu (17). v ambulantah so obravnavali tudi 313 poškodb pred nastopom kazni.

3. 6. 9. Samopoškodbe in poskusi samomorov

V letu 2001 se je samopoškodovalo 159 zaprtih oseb, in sicer 87 pripornikov, 69 obsojencev ter trije upravno kaznovani. Najpogostejši načini samopoškodovanja so bile vreznine, obešanja, zastrupitve s kemikalijami in zdravili ter požiranje tujkov (britvice, žlice itn.). Najpogostejši razlog za samopoškodovanje je bilo stanje trenutne razburjenosti, ki se z avtoagresivnim vedenjem poglela.

Samomor je poskušalo narediti 22 zaprtih oseb, od tega 14 pripornikov in 8 obsojencev – vsi z obešanjem. Med najpogostejšimi razlogi za avtoagresivno vedenje so zaprte osebe navedle občutke obupa, nemoči in brezizhodnosti zaradi odvzema svobode, poslabšanje odnosov s svojci, medsebojne konflikte in pritiske med zaprtimi osebami. Diagnosticirane so bile tudi abstinenčne krize (predvsem pri alkoholikih), bolezenska stanja in suicidalna nagnjenost.

3. 6. 10. Smrti

V preteklem letu je v zaporih umrlo sedem oseb, od tega so bile štiri smrti opredeljene kot dokončani samomor. Vzroki preostalih treh smrti so bili zadušitev zaradi dima (pripornik) in zastoj srca (pripornik), en obsojenec pa je umrl v prometni nesreči. Samomor so naredili obsojenec, upravno kaznovani in dva pripornika, vsi samomori pa so bili storjeni z obešanjem.

Eden od obsojencev je bil že pred samomorom redno obravnavan pri psihiatru, deležen pa je bil tudi dodatne obravnave pri zavodskih strokovnih delavcih. V vedenju preostalih treh oseb ni bilo večjih posebnosti. Samomori so bili storjeni v zavodih Dob, Novo mesto, Celje in Ljubljana.

Zaprtim osebam v stiski so na voljo zavodski strokovni delavci – psihologi, pedagogi, socialni delavci in zdravstveno osebje – ki poskušajo v kritičnih trenutkih z razgovori usmerjati prizadetega do primerne rešitve problema, do razbremenitve. Strokovni delavci se povezujejo tudi z zunanjimi strokovnjaki – psihiatri in kliničnimi psihologi, ki sprejmejo zaprte osebe na pregled ali na opazovanje.

Da bi preprečili samomore v zavodih je poleg omenjene strokovne pomoči vzpostavljeno delovanje na dveh ravneh:

- sodelovanje in obveščanje med zavodskimi službami o posebnostih v vedenju posameznika in o zaznanih grožnjah s samomorom,
- hitra in učinkovita pomoč paznikov in zdravstvenega osebja prizadeti osebi, ki poskuša storiti samomor.

S takim pristopom je zaposlenim v zavodih doslej uspelo preprečiti marsikateri poskus samomora oz. njegov tragičen izid.

3. 6. 11. Gladovne stavke

Z gladovnimi stavkami oz. odklanjanjem zavodske hrane je opozarjalo na osebne stiske in izražalo nezadovoljstvo 63 zaprtih oseb, kar je za 11 % manj kot v letu 2000. Stavkalo je 41 pripornikov in 22 obsojencev.

Z odklanjanjem hrane so hoteli priporniki doseči odpravo pripora oz. spremembo pripora v hišni pripor ter pospešitev postopkov na sodiščih – izražali so torej nesoglasje z odločitvami sodišč. Obsojenci so z odklanjanjem hrane izražali tudi nezadovoljstvo nad odločitvami zavodskih strokovnih timov in poskušali doseči premestitve znotraj zavodov in v druge zavode.

Vsi stavkajoči so bili spremljani skladno z mednarodnimi konvencijami o gladovnih stavkah, odklanjanje hrane pa za zdravje stavkajočih ni pustilo posledic.

3. 6. 12. Zdravila

Večjih težav pri preskrbi z zdravili ni bilo, nadaljevali pa so se pritiski zaprtih oseb na zdravnike za predpisovanje pomirjeval, uspaval in metadonske terapije.

3. 7. POSEBNE OBLIKE STROKOVNEGA OBRAVNAVANJA

3. 7. 1. Odvisnost od alkohola

Doktrina obravnave odvisnih od alkohola je vraščena v domske skupnosti zavodov in je pomembna podpora vsakega individualnega in skupinskega procesa, ki se v njih odvija.

Obravnava zaprtih oseb, odvisnih od alkohola, je v letu 2001 potekala skladno z dogovori in razvojem doktrine. Izvajalci programov so bili terapevti v sodelovanju s strokovnjaki, ki se z zdravljenjem odvisnih od alkohola ukvarjajo na nacionalni ravni. Namen obravnave je bil zaprti osebi pomagati s programi motivacije in edukacije, vzpostaviti abstinenco, izboljšati življenjski stil in skladno z možnostmi doseči zdravljenje v zdravstveni ustanovi.

Doseganje ciljev obravnave so zelo ovirali nizka stopnja motiviranosti, majhne intelektualne sposobnosti odvisnih, neponotranjena želja po spremembi življenja, dolgotrajnost pivske "kariere", osebni propad, nizek socialnoekonomski status obravnavanih oseb in nepripravljenost svojcev za sodelovanje v obravnavi.

V letu 2001 je bilo v zavodih 1.054 oseb s težavami zaradi odvisnosti od alkohola. Od tega je bilo 24 obsojencev z izrečenim ukrepom obveznega zdravljenja alkoholizma (med njimi ena ženska). Med preostalimi 1.030 zaprtimi osebami, za katere je bilo ugotovljeno, da imajo težave zaradi odvisnosti od alkohola, pa je bilo 83 pripornikov, 296 obsojencev (od tega 8 žensk) in 651 upravno kaznovanih. Mladoletnikov s težavami zaradi odvisnosti od alkohola v letu 2001 ni bilo.

Tabela 41: Število zaprtih oseb, ki jim je bil izrečen ukrep obveznega zdravljenja alkoholizma ali pa je bilo zanje ugotovljeno, da imajo težave z alkoholom na dan 1. 1. 2001

Zavod	ukrep obvez. zdrav.	ugotovljeno, da imajo težave				Skupaj
	obsojenci	P	O	UK	skupaj	
Dob	10		82		82	92
Ig	1		5	1	6	7
Celje			6		6	6
Koper		1	3		4	4
N. Gorica						
Ljubljana	1	21	17	6	44	45
N. mesto						
Radovljica			2	1	3	3
OO IG			5	1	6	6
Maribor	1		14		14	15
M. Sobota						
Rogoza						
Radeče						
SKUPAJ	13	22	129	9	165	178

Tabela 42: Število novosprejetih zaprtih oseb, ki jim je bil izrečen ukrep obveznega zdravljenja alkoholizma ali pa je bilo zanje ugotovljeno, da imajo težave z alkoholom

Zavod	ukrep obvez. zdrav.	ugotovljeno, da imajo težave				SKUPAJ
	obsojenci	P	O	UK	skupaj	
Dob	6		34		34	40
Ig			3	6	9	9
Celje		1	9	15	25	25
Koper		2	3	12	17	17
N. Gorica	1				1	1
Ljubljana	1	53	68	550	671	672
N. mesto		1	3	15	19	19
Radovljica		2	2	25	29	29
OO Ig			21	5	26	26
Maribor	3		9	3	15	15
M. Sobota		2	6	11	19	19
Rogoza			4		4	4
Radeče						0
SKUPAJ	11	61	162	642	865	876

Med obsojenci, za katere je ugotovljeno, da imajo težave z odvisnostjo od alkohola, so bile tri ženske.

Tabela 43: Število oseb s težavami z alkoholom glede na skupno število vseh zaprtih oseb (po letih)

Leto	1997	1998	1999	2000	2001
število vseh zaprtih oseb	3.882	5.113	6.348	6.703	6.302
osebe s težavami z alkoholom	335	326	574	742	1.054
delež v %	8,62	6,37	9,04	11,6	16,7

Med skupno 6.302 zaprtimi osebami je bilo pri 1.054 (17 %) osebah ugotovljeno, da imajo težave z alkoholom, kar je za 42 % več kot v letu 2000. Delež oseb s težavami z alkoholom se je v primerjavi z letom 2000 povečal za 5,1.

Porast zaprtih oseb s težavami z alkoholom je posledica velikega števila upravno kaznovanih (posebno v zavodu Ljubljana), pri katerih težave z alkoholom velikokrat spremljajo osnovne eksistenčne težave in splošna osebnostna neurejenost.

Med skupno 1.756 obsojenci in obsojenkami je bil za 24 (1,4 %) oseb izrečen ukrep obveznega zdravljenja alkoholizma. Od 24 izrečenih ukrepov obveznega zdravljenja alkoholizma je bilo v letu 2001 izvedenih devet ukrepov, in sicer eden v Psihiatrični bolnišnici Idrija, drugi pa po programih obravnave v zavodih. Za tri osebe je bilo izvajanje ukrepa načrtovano, dvanajst ukrepov pa ni bilo uresničenih, ker obravnavanih oseb zaradi disocialnih motenj ter slabih intelektualnih sposobnosti ni bilo moč motivirati za sodelovanje.

Med skupno 1.324 priporniki so bile težave z alkoholom ugotovljene pri 83 (6,3 %), med skupno 1.672 obsojenci pri 288 (17,22 %), med skupno 84 obsojenkami pri osmih (9,52 %) ter med skupno 3.173 upravno kaznovanimi pri 651 (20 %). Pri mladoletnih osebah težave z alkoholom niso bile ugotovljene.

3. 7. 1. 1. Programi obravnave odvisnih od alkohola

Tabela 44: Število vključenih v programe obravnave v zavodih

Zavod	program edukacije			program motivacije			abstinenca in aktivno življenje		
	O	UK	ML	O	UK	ML	O	UK	ML
Dob	41			3			30		
Ig	6			9			2		
Celje							5		
Koper	1								
N. Gorica									
Ljubljana	14	19							
N. mesto	2								
Radovljica	2	10		2	10		2	2	
OO Ig	3			5			13		
Maribor				27					
M. Sobota				4			1		
Rogoza				7					
Radeče									
SKUPAJ	69	29		57	10		53	2	

Strategija obravnave zaprtih oseb obsega programe edukacije in motivacije za vzpostavitev abstinence od alkohola in postopno spreminjanje življenjskega stila. Programi se izvajajo individualno in v malih terapevtskih skupinah.

Tabela 45: Število vključenih v programe obravnave izven zavoda (med prestajanjem kazni in po prestani kazni)

Izven zavoda med prestajanjem kazni													
Zavod	hospitalno			ambulantno			klub			AA, skupine za samopomoč			Skupaj
	O	UK	ML	O	UK	ML	O	UK	ML	O	UK	ML	
Dob													
Ig													
Celje													
Koper													
N. Gorica	1												1
Ljubljana	3	6					2						11
N. mesto							1						1
Radovljica		1		2	10			1			1		15

2001

OO Ig										1			1
Maribor	1	1											2
M. Sobota													
Rogoza													
Radeče													
SKUPAJ	5	8		2	10		3	1		1	1		31
SKUPAJ	13			12			4			2			31
Po prestani kazni													
Zavod	hospitalno			ambulantno			klub			drugo			Skupaj
	O	UK	ML	O	UK	ML	O	UK	ML	O	UK	ML	
Dob													
Ig													
Celje													
Koper							1						1
N. Gorica													
Ljubljana							3						3
N. mesto													
Radovljica		1		2	4			1			1		9
OO Ig							1						1
Maribor													
M. Sobota	1												1
Rogoza													
Radeče													
SKUPAJ	1	1		2	4		5	1			1		15
SKUPAJ	2			6			6			1			15

3. 7. 1. 2. Pomoč zaprtim osebam s težavami z alkoholom in abstinenčne krize

Vse t. i. odtegnitvene sindrome alkoholizma so pri zaprtih osebah uspešno obravnavali v zavodskih ambulantah. Tovrstno pomoč je potrebovala 401 oseba, devet pa jih je bilo hospitaliziranih.

Težave z alkoholom je imelo 83 pripornikov, razreševale pa so se z individualnimi motivacijskimi in sprostitvenimi razgovori s strokovnimi delavci zavodov. Enajst pripornikov je zaradi abstinenčnih težav prejelo zdravniška pomoč.

Veliko težav z alkoholom je bilo pri upravnokaznovanih, in sicer pri 651 osebah. 386 jih je imelo abstinenčne krize, ki so bile večinoma uspešno obravnavane v zavodskih ambulantah, devet oseb pa je bilo hospitaliziranih. Strokovno osebje jim je ponujalo psihosocialno pomoč, vendar zaradi kratkosti prestajanja kazni in nemotiviranosti ta obravnava praviloma ni spremenila njihovega načina razmišljanja in življenja po prestani kazni.

3. 7. 2. Odvisnost od prepovedanih drog

Zavodi so obravnavali odvisne od nedovoljenih drog skladno z zastavljeno strategijo, ki obsega medicinski del pomoči, programe edukacije in motiviranja ter nadaljevanje osebne rasti posameznika v visokopraznih programih. Poudarek je bil na razvoju strategije vzpostavljanja

oddelkov brez drog pod vodstvom uprave in z aktivnim sodelovanjem vodstev in delavcev zavodov ter ob pomoči priznanih strokovnjakov, ki se z obravnavo in zdravljenjem odvisnikov ukvarjajo na nacionalni ravni. Projekt sodelovanja z nevladno organizacijo AIDS Fondacija Robert Stigma se je nadaljeval tudi v preteklem letu in je bil razširjen še v zavod Ig.

Strokovne službe zavodov so tudi v letu 2001 intenzivno sodelovale s centri za preprečevanje in zdravljenje odvisnosti. Zdravniki teh centrov so bili zavodskim strokovnim delavcem in pacientom v veliko pomoč, število obiskov v omenjenih ambulantah pa se je povečalo. Na srečanjih koordinacije centrov so zavodski strokovni delavci pridobivali nova znanja s tega področja in neposredno razreševali dileme, ki jih prinaša delo z odvisnimi.

Najzahtevnejši del obravnave odvisnosti v zavodih je spodbuditi posameznika za življenje brez »opore«, težavno pa je tudi ponovno vključevanje v življenje po prestani kazni.

Med skupno 6.302 zaprtimi osebami je bilo pri 682 (11 %) osebah ugotovljeno, da imajo težave z drogo, kar je za 33 % več kot v letu 2000. Štiriindvajsetim osebam je bil izrečen ukrep obveznega zdravljenja odvisnosti od prepovedanih drog, med njimi pa so bile tri ženske (obsojenke) in dva mladoletnika. Od izrečenih ukrepov obveznega zdravljenja narkomanije jih je bilo v letu 2001 izvedenih dvanajst, in sicer eden na Centru za zdravljenje odvisnih od drog v Ljubljani in eden v zunanji ambulanti, preostalih deset pa po programih obravnave v zavodih. Za tri osebe se je izvajanje ukrepov načrtovalo, devet ukrepov pa je ostalo neuresničenih.

Za preostalih 658 oseb (brez ukrepa) je bilo ugotovljeno, da imajo težave zaradi uživanja nedovoljenih drog. Težave z drogo so med skupno 1.324 priporniki ugotovili pri 197 (15 %), med skupno 1.672 obsojenci pri 302 (18 %), med skupno 84 obsojenkami pri osmih (9 %) obsojenkah, med skupno 49 mladoletniki pri 26 (53 %) in med skupno 3.173 upravno kaznovanimi pri 125 (4 %) osebah.

2001

Tabela 46: Število zaprtih oseb, ki jim je bil izrečen ukrep obveznega zdravljenja narkomanije ali pa je bilo zanje ugotovljeno, da imajo težave zaradi uživanja prepovedanih drog na dan 1. 1. 2001

Zavod	izrečen ukrep	ugotovljeno, da imajo težave					SKUPAJ
	obsojenci	P	O	ML	UK	Skupaj	
Dob	4		67			67	71
Ig		1	2			3	4
Celje	1		17	3		17	18
Koper		2	10			12	12
N. Gorica							
Ljubljana	3	23	29		1	53	56
N. mesto							
Radovljica		4				4	4
OO Ig							
Maribor		3	13		1	17	17
M. Sobota		1	1			2	2
Rogoza							
Radeče				17		17	17
SKUPAJ	8	34	139	17	2	192	200

Tabela 47: Število novosprejetih, ki jim je bil izrečen ukrep obveznega zdravljenja narkomanije ali pa je bilo zanje ugotovljeno, da imajo težave zaradi uživanja prepovedanih drog

Zavod	izrečen ukrep			ugotovljeno, da imajo težave					SKUPAJ
	O	ML	skupaj	P	O	ML	UK	skupaj	
Dob	2		2		22			22	24
Ig	3		3	8	6		1	15	18
Celje	2		2	6	10	1	15	32	34
Koper	1		1	28	8		2	38	39
N. Gorica									
Ljubljana	5		5	75	77		52	204	209
N. mesto				7	5		4	16	16
Radovljica	1		1	12	12		42	66	66
OO Ig					1		1	2	2
Maribor				24	29		6	59	59
M. Sobota				3	1			4	4
Rogoza									
Radeče		2	2			8		8	10
SKUPAJ	14	2	16	163	171	9	123	466	482

Tabela 48: Število oseb s težavami z drogo glede na število vseh zaprtih oseb (po letih)

Leto	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
število vseh zaprtih oseb	4.046	3.767	3.882	5.113	6.348	6.703	6.302
osebe s težavami z drogo	133	156	268	347	480	512	682
delež v %	3,28	4,14	6,90	6,78	7,56	7,63	10,82

3. 7. 2. 1. Programi obravnave odvisnih od nedovoljenih drog

Tabela 49: Število vključenih v programe obravnave

ZAVOD	nizkopražni programi				višjepražni programi				visokopražni programi			
	O	UK	ML	SK	O	UK	ML	SK	O	UK	ML	SK
Dob	38			38	35			35	10			10
Ig	4		1	5	3			3	4			4
Celje	9	3		12	9		1	10	11		3	14
Koper	11	2		13	10			10				
N. Gorica												
Ljubljana	41	36		77	21			21				
N. mesto												
Radovljica	12	42		54	1			1				
OO Ig	1			1								
Maribor	11	6		17	18	1		19	1			1
M. Sobota					2			2				
Rogoza					1			1				
Radeče												
SKUPAJ	127	89	1	217	100	1	1	102	26		3	29

Novost na področju obravnave odvisnih od drog je bila vzpostavitev oddelkov brez drog. Pravni temelj zanje je 53. člen pravilnika o izvrševanju kazni zapora, iz prakse pa izhaja neposredna potreba, da bi se osebam, ki so vzpostavile abstinenco in želijo živeti brez drog, to omogočilo. Na oddelkih brez drog se omogoča bivanje tudi tistim obsojencem, ki ne želijo biti v stiku z drogo.

Izdelana je bila strategija vzpostavljanja oddelkov brez drog, in sicer:

- analiza dosedanjega koncepta dela z odvisniki v posameznem zavodu, opredelitev ciljev obravnave v kontekstu oddelka brez drog,
- opredelitev pogojev za vzpostavitev oddelka brez drog (prostorske razmere, kadrovske ...),
- izdelava programov obravnave in opredelitev aktivnosti (izvajalci aktivnosti ...),
- zagotovitev pomoči zunanjih strokovnjakov,
- usposabljanje delavcev za delo v oddelkih brez drog,
- zagotovitev supervizije za tim, ki dela v oddelku brez drog.

Skladno z navedeno strategijo je bil vzpostavljen oddelek brez drog v zavodu Dob, v zavodu Celje pa je oddelek brez drog vzpostavljen že nekaj let.

Priprave za vzpostavitev oddelka brez drog v zavodu Dob so trajale eno leto. Glede na organizacijo zavoda sta predvidena še dva oddelka brez drog, idejni projekt prenove Doba pa predvideva en oddelek (zgradbo), iz katerega bi lahko v prihodnje nastal zavod brez drog, ki bi omogočal tudi premeščanje obsojencev iz drugih zavodov.

2001

Glede na izdelana merila je bilo v oddelek brez drog nameščenih 16 obsojencev (štirje v obravnavi odvisnosti od drog, sedem v obravnavi odvisnosti od alkohola in pet brez težav z odvisnostjo).

Poleg posebne oblike obravnave, ki poteka v mali terapevtski skupini, so obsojenci vključeni v delo, izobraževanje in aktivno preživljanje prostega časa. Obravnava zajema tudi delo s svojci in načrtovanje vključevanja posameznikov v zunanje programe obravnave. Posameznik, ki soglaša z namestitvijo v oddelku brez drog, s pismenim soglasjem sprejme tudi pogoje bivanja v njem.

Prve evalvacije dela nakazujejo tudi pomanjkljivosti oddelka brez drog, ki ga ni možno popolnoma ločiti od ostale populacije. Delo, izobraževanje in prostočasne dejavnosti namreč potekajo skupaj z drugimi obsojenci.

Premalo je tudi konkretnih aktivnosti neposredno na oddelku, zato se zavod usmerja v iskanje možnosti izven zavoda – zanimivi so programi nevladnih organizacij in posameznikov.

Tabela 50: Število vključenih v obravnave izven zavoda med prestajanjem kazni in po prestani kazni

Med prestajanjem kazni													
Zavod	hospitalno			ambulantno			klub			drugo			Skupaj
	O	UK	ML	O	UK	ML	O	UK	ML	O	UK	ML	
Dob	3												3
Ig			1	1						1			3
Celje							6						6
Koper													
Nova Gorica				1				1					2
Ljubljana										11			11
Novo mesto													
Radovljica		1		1	2					7	37		48
OO Ig													
Maribor	1												1
Murska Sobota													
Rogoza	1												1
Radeče						5							5
SKUPAJ	5	1	1	3	2	5	6	1		19	37		80
SKUPAJ	7			10			7			56			80

Po prestani kazni													
Zavod	hospitalno			ambulantno			klub			drugo			Skupaj
	O	UK	ML	O	UK	ML	O	UK	ML	O	UK	ML	
Dob													
Ig				1						2			3
Celje													
Koper							1						1
Nova Gorica													
Ljubljana	3			9						2			14
Novo mesto				1	4								5
Radovljica		1		2	4					1	37		45
OO Ig													
Maribor				2			2						4
Murska Sobota				1									1
Rogoza													
Radeče					1								1
SKUPAJ	3	1		16	9		3			5	37		74
SKUPAJ	4			25			3			42			74

Zavod Celje ima na področju obravnave odvisnikov v t. i. »suhem oddelku« že nekajletne izkušnje. V preteklem letu je bilo obravnavanih 14 obsojencev, med njimi so bili trije mladoletniki. Šest obsojencev je uspešno končalo devetmesečni program, štirje obsojenci so bili uspešni na nizkopražnem programu, štirje pa niso bili uspešni.

Obravnava v oddelku brez drog obsega nižjepražni in visokopražni program, ki se odvijata v obliki skupinskih srečanj trikrat tedensko, zadnje tri mesece pa uspešni člani "suhe skupine" obiskujejo skupino izven zavoda na Centru za preprečevanje in zdravljenje odvisnosti v Celju. Eden od članov skupine se je tako pripravljal na odhod v komuno (po prestani kazni).

3. 7. 2. 2. Pomoč osebam, odvisnim od nedovoljenih drog in abstinenčne krize

Abstinenčne krize zaprtih oseb so bile obravnavane v zavodskih ambulantah v sodelovanju z zdravnikom specialistom iz območnega centra za preprečevanje in zdravljenje odvisnosti. Krize so lajšali z zdravili in po postopku nadomestnega odvajanja z metadonom.

Od 197 pripornikov, ki so imeli težave z drogo, jih je imelo abstinenčno krizo 78, med 125 upravno kaznovanimi pa 51 oseb. Pomoč so prejeli v zavodskih ambulantah, razbremenilne razgovore pa so z njimi opravili zavodski strokovni delavci.

3. 7. 3. Obravnava nevarnih obsojencev, obsojenk in mladoletnikov

Osamitev obsojenca po 98. členu zakona

Zaradi ogrožanja življenja ali zdravja drugih je bilo na podlagi 2. odstavka navedenega člena enem obsojencu v prostih urah odrejeno prestajanje kazni, ločeno od drugih obsojencev (Koper).

Namestitev v posebej varovani oddelek na podlagi 206. člena zakona

V posebej varovani oddelek je bilo razvrščenih devet nevarnih obsojencev (štirje v zavodu Dob in pet v zavodu Maribor).

Razporeditev obsojencev v prostore s strožjim režimom po 6. členu pravilnika

V prostore s strožjim režimom je bilo skupno nameščenih 51 obsojencev. Največ obsojencev je bilo v te prostore nameščenih zato, ker so se čutili ogrožene od drugih ali so jim drugi grozili (26), sledita jim skupina obsojencev, ki so s svojim vedenjem in obnašanjem huje motili druge (20), in skupina izrazito begosumnih (5).

TABELA 51: Število obsojencev, nameščenih v prostore s strožjim režimom po 6. členu pravilnika

Zavod	begosumnost	motenje drugih	ogroženost	SKUPAJ
Dob	1	8	13	22
Maribor	1	1	9	11
Ljubljana	3	9	4	16
Celje				
Koper		2		2
Ig				
M. Sobota				

Radovljica				
N. mesto				
N. Gorica				
Skupaj	5	20	26	51

Ločitev obsojencev po 89. členu zakona

Trije obsojenci so bili ločeni od drugih obsojencev zaradi suma kaznivega dejanja.

Namestitev mladoletnikov v posebno vzgojno skupino po 195. členu zakona

V prevzgojnem domu so devet mladoletnikov začasno namestili v posebno vzgojno skupino, v kateri so se z njimi intenzivneje ukvarjali strokovni delavci. Gre za mladoletnike, ki se niso bili sposobni prilagoditi delu in življenju po programu matične vzgojne skupine.

3. 7. 4. Obravnava obsojencev, obsojenk in mladoletnikov – tujcev

V letu 2001 je v slovenskih zavodih prestajalo kazen 1.304 tujcev, med katerimi je bilo 272 obsojencev (258 moških, 12 žensk in dva mladoletnika), 597 upravno kaznovanih (490 moških, 109 žensk) in 435 pripornikov (403 moških, 31 žensk in en mladoletnik).

Posebnih jezikovnih težav pri delu s to kategorijo obsojencev ni bilo, saj so se delavci zavodov z njimi sporazumevali v enem od svetovnih jezikov. Le nekaj obsojencev iz manjših držav ni obvladalo drugega kot materni jezik in ti so se začeli učiti slovenskega jezika na lastno željo. Tečaj slovenščine je bil organiziran tudi za druge tujce (na Dobu), želje po uradnem prevajalcu – razen v enem primeru, ko je prevajalec sodeloval v disciplinskem postopku – pa ni izrazil nihče.

Tujci, ki slovenskega jezika niso razumeli, so bili obravnavani individualno, drugi pa so se udeleževali skupinskih oblik dela, kjer so jim pri sporazumevanju pomagali drugi obsojenci.

V zavodskih knjižnicah je na voljo tudi tujejezična literatura. Obsojeni tujci so se z njo večinoma oskrbovali sami ali pa prek diplomatskih predstavnikov. Zakonski in podzakonski akti so tujcem dostopni v tujih jezikih.

Obsojeni tujci so izrabili pravico do obiskov konzularnih predstavnikov, obiski svojcev pa so bili odvisni predvsem od njihove oddaljenosti, materialnega stanja, pa tudi od načina življenja oziroma od kakovosti njihovih stikov pred nastopom kazni. Večina jih je za ohranitev stikov s svojci uporabljala dopisovanje, telefonske razgovore pa zaradi visokih stroškov nekoliko redkeje.

Tujcem je bila glede na njihova verska načela in druga prepričanja zagotovljena ustrezna prehrana.

Tretma tujcev v zavodih je bil enak tretmaju slovenskih državljanov. Praviloma so bivali v zaprtih oddelkih zavodov, zagotovo pa tujci z izrečenim izgonom iz države. Slednjim se izvenzavodske ugodnosti niso podeljevale. Tujci, ki jim stranska kazen izгона iz države ni bila izrečena, so imeli za pridobitev izvenzavodskih ugodnosti enake možnosti kot obsojenci s slovenskim državljanstvom.

3. 7. 5. Obravnava obsojencev, obsojenk in mladoletnikov – invalidov, na smrt bolnih in starih oseb

Zaprtih je bilo enajst oseb v starosti od 60 do 79 let. Najstarejši obsojenec, tudi invalid brez noge, je imel 79 let. Zavodske aktivnosti in namestitev so bile prilagojene letom in zdravstvenemu stanju vsakega posameznika.

Kazen so prestajali trije invalidi. Paraplegik je imel težave pri gibanju z invalidskim vozičkom. Invalid brez noge je bil hospitaliziran in odpuščen po prestani tretjini kazni. Kazen pa je prestajal tudi slep obsojenec.

3. 7. 6. Obravnava obsojencev, obsojenk in mladoletnikov – storilcev kaznivih dejanj zoper spolno nedotakljivost

V zavodih je bilo obravnavanih 116 obsojencev, storilcev kaznivih dejanj zoper spolno nedotakljivost. (posilstva, spolno nasilje, spolni napadi na otroka ...). Tretma je pri njih potekal tako kot pri drugih obsojencih, poudarek pa je bil na individualnem svetovanju. Redkeje so se vključevali tudi v skupinske oblike dela.

Enotne strategije obravnave tovrstne populacije ni, razvita pa ni niti na nacionalni ravni. Zavodi so se po pomoč in znanje zato obračali na posamezne psihiatre in jim predstavljali individualne položaje obsojencev.

Zavodi so med obravnavo posebno pozornost posvečali odnosu drugih obsojencev do storilcev spolnih deliktov in načrtovanju njihovih zunajzavodskih ugodnosti. Tovrstna kazniva dejanja so s strani drugih obsojencev zaničevana, storilci pa so bili tudi fizično napadeni.

V zvezi s pripravo obsojencev s kaznivimi dejanji zoper spolno nedotakljivost na zunanjo ugodnost je bilo treba opraviti več posvetovanj z različnimi službami (npr. s centri za socialno delo, šolami, zdravstvenimi službami, ki so obravnavale žrtve, policijo itn.) ter pripraviti okolje na postopno vračanje teh obsojencev v družbo.

3. 7. 7. Ženske v zaporu

Prestajanje kazni žensk je tesno povezano s kulturnimi in družbenimi pričakovanji, povezanimi z njihovo vlogo v družini, še posebno z vlogo matere. Ženske so v vlogi matere velikokrat doživljale prestajanje kazni in oddaljenost od doma kot hudo stisko s stopnjevanimi občutki tesnobe, nemira, krivde in samoobtoževanja. Težave so bile še večje ob hkratni odsotnosti drugega roditelja (npr. zaradi sočasnega prestajanja kazni itn.), kar je zahtevalo ukrepe za reševanje stiske otrok. Posebne težave, povezane z obravnavo žensk, so se nanašale na obsojenke, pri katerih stiki z družino in otroki niso bili možni (velika oddaljenost od doma, tujke ...).

Poleg centralnega ženskega zavoda na Igu so bile pripornice, upravno kaznovane in obsojenke, zaprte še v štirih zavodih. Med žensko populacijo so bile tudi mladoletnice, in sicer dve mladoletni obsojenki v zavodu Ig in dve mladoletnici v zavodu Radeče. Ena od mladoletnic v zavodu Radeče je v marcu rodila otroka. Delavci doma so mladi mame veliko pomagali pri negi in oskrbi otroka, saj zaradi mladosti in neizkušenosti vlogi matere ni bila vselej kos. Otrok je bil ob koncu leta preseljen v rejniško družino.

3. 8. UGODNOSTI IN NAMENSKI IZHODI OBSOJENCEV, OBSOJENK IN MLADOLETNIKOV

3. 8. 1. Postopek in merila za podeljevanje ugodnosti obsojencem

Postopek za podeljevanje ugodnosti obsojencem v zavodih večinoma poteka v zakonskih okvirih ter skladno s podrobnejšim navodilom, ki ga je pripravila uprava. Vsi zavodi upoštevajo načelo

postopnosti pri podeljevanju zunajzavodskih ugodnosti, pri čemer poleg zakonskih meril upoštevajo tudi osebnostne lastnosti in nagnjenja obsojenca, kot so njegova zanesljivost, spoštovanje sprejetih dogovorov ter odnos do kaznivega dejanja, soobsojencev in delavcev zavoda. Zavodi podeljujejo obsojencem ugodnosti po vnaprej pripravljenem načrtu oziroma programu individualnega tretmaja. Nekateri zavodi posvečajo veliko pozornost pripravam obsojenca na podelitev prve zunajzavodske ugodnosti. To še posebno velja za obsojence, ki so uživali prepovedane droge, ter obsojence, ki so obsojeni zaradi kaznivih dejanj zoper spolno nedotakljivost, proizvodnje in prometa prepovedanih drog in kaznivih dejanj z elementi hujšega nasilja.

3. 8. 2. Vrste in število podeljenih ugodnosti ter namenskih izhodov

Tabela 52: Vrste in število podeljenih ugodnosti

Vrste ugodnosti	število ugodnosti	
zunajzavodske ugodnosti	popolna izraba letnega počitka na prostosti	981
	delna izraba letnega počitka na prostosti	202
	dodatni letni počitek	138
	prost izhod iz zavoda	8.596
	prost obisk zunaj zavoda	2.356
	prost izhod iz zavoda, razen v kraj storitve k. d.	63
	izhod v spremstvu pooblaščenih uradnih oseb	106
	Skupaj	12.442
ugodnosti v okviru zavoda	podaljšani in nenadzorovani obisk	12.613
	prost obisk v garsonjeri	3.778
	posebne denarne nagrade	0
	Skupaj	16.391
SKUPAJ	28.833	

V letu 2001 je bilo obsojencem in mladoletnikom podeljenih 28.833 zavodskih in zunajzavodskih ugodnosti, kar je za približno 6 % več kot v letu 2000 (namenski izhodi so iz primerjave izvzeti, saj po novem zakonu ne štejejo več za ugodnost).

Zunajzavodske ugodnosti

V primerjavi z letom 2000 je bilo podeljenih za približno 10 % več zunajzavodskih ugodnosti. Več je bilo prostih izhodov (za 18 %), povečalo se je število ugodnosti izrabe letnega počitka zunaj zavoda (za 12 %) in število izhodov v spremstvu PUO (za 19 %), zmanjšalo pa se je število prostih obiskov zunaj zavoda (za 12 %) in število ugodnosti dodatnega letnega počitka (za 21 %).

Ugodnosti v okviru zavoda

V primerjavi s preteklim letom je bilo podeljenih približno 3 % več zavodskih ugodnosti (posebne denarne nagrade so iz primerjave izvzete, saj po novem zakonu ne štejejo več kot ugodnost). Več je bilo podaljšanih in nenadzorovanih obiskov (za 8 %), manj pa je bilo prostih obiskov v garsonjeri (za 10 %).

Zbrani podatki kažejo, da 840 (41 %) obsojencem in mladoletnikom ni bila podeljena nobena zunajzavodska ugodnost, medtem ko 301 (14 %) obsojenec ni bilo deležen v tabeli navedenih zavodskih ugodnosti. Število obsojencev, ki jim ni bila podeljena nobena zunajzavodska ugodnost,

se je v primerjavi z letom 2000 sicer povečalo (za 14 %), prav tako se je povečalo tudi število obsojencev, ki jim ni bila podeljena nobena v tabeli navedena zavodska ugodnost (za 37 %), vendar pa je pomembno poudariti, da je bil delež tistih, ki niso bili deležni zunajzavodskih ugodnosti, manjši kot v letu 2000 (za 2 %), nekoliko pa se je povečal delež tistih, ki niso bili deležni zavodskih ugodnosti (za 1 %). Zavodi upravno kaznovanim praviloma niso podeljevali zunajzavodskih ugodnosti.

Namenski izhodi

Veljavni predpisi s področja izvrševanja kazenskih sankcij namenskih izhodov obsojencev iz zavoda sicer ne poznajo, nobenega dvoma pa ni, da je pri tem mišljen prost izhod iz zavoda, ki ga pozna pravilnik o izvrševanju kazni zapora. Ta v 132. členu določa, da je možno obsojencem – če je to potrebno, da osebno uredijo zadeve za vključitev v življenje na prostosti – omogočiti izhod iz zavoda. Gre torej za izhod, ki se obsojencu omogoči, da bi sam na prostosti uredil nekatere zadeve, ki bi mu po prestani kazni olajšale vključevanje v življenje in delo na prostosti. Podatki o izhodih obsojencev iz zavoda, prikazani v tabeli, kažejo, da zavodi obsojencem omogočajo sorazmerno veliko izhodov. Po številu so na prvem mestu izhodi obsojencev iz zavoda zaradi obiskov zdravstvenih ustanov, sledijo jim izhodi zaradi izobraževanja obsojencev v zunanjih izobraževalnih organizacijah, dobršen del izhodov pa je namenjenih tudi obiskom državnih organov oziroma obravnav v drugih ustanovah. Manjšemu številu obsojencev so bili izhodi omogočeni zaradi poroke oziroma rojstva otroka. Približno 5 % obsojencem so bili izhodi iz zavoda omogočeni zaradi urejanja najrazličnejših zadev na prostosti. Čeprav je bil večini obsojencem omogočen izhod iz zavoda brez prisotnosti paznikov oziroma strokovnih delavcev zavoda, je število zlorab teh izhodov zanemarljivo.

Po drugi strani pa pričujoči podatki o izhodih obsojencev iz zavoda ob prisotnosti paznikov kažejo, da ni povsem jasne razmejitve, kdaj gre za prost izhod obsojenca iz zavoda s spremstvom paznika, spremljanje oziroma namenski izhod, še zlasti zato, ker so bili pazniki najpogosteje prisotni pri izhodih obsojencev v zdravstvene ustanove.

V primerjavi z letom 2000 se je število namenskih izhodov obsojencev povečalo za dobrih 16 %.

Tabela 53: Namenski izhodi in število zlorab

Namenski izhodi	brez spremstva	v spremstvu PUO	s strok. delavcem	skupaj	število zlorab
Državni organi (brez odredbe)	349	86	13	448	
Zdravstvene ustanove	1.303	146	14	1.463	1
Obravnava v drugih ustanovah	223	50	33	306	4
Izobraževanje	1.132	32	8	1.172	1
Poroka	5	2	3	10	
Rojstvo otroka	6			6	
Nenačrtovani (smrt ipd.)	102	47	10	159	1
SKUPAJ	3.120	363	81	3.564	7

3. 8. 3. Zlorabe ugodnosti

V letu 2001 so obsojenci in mladoletniki zlorabili zunajzavodske ugodnosti le v 104 primerih, kar je 0,8 % vseh podeljenih tovrstnih ugodnosti. Iz tega je razvidno, da so zavodi pri podeljevanju ugodnosti ravnali strokovno in odgovorno.

Obsojenci in mladoletniki so zunajzavodske ugodnosti zlorabili tako, da se jih je 74 vrnilo v zavod z zamudo, 22 jih je bilo privedenih, osem pa jih je bilo utemeljeno osumljenih, da so na prostosti storili nova kazniva dejanja. Po številu je bilo največ zlorab v zavodu Radeče, in sicer 36, v zavodu Maribor 18, v odprtem oddelku Rogoza 10, v zavodu Celje 8, v zavodu Koper 6, v zavodu Ig, Dob ter oddelkih Murska Sobota in Radovljica po štiri, v odprtem oddelku Ig tri in v oddelku Novo mesto ena. V oddelku Nova Gorica tovrstnih zlorab ni bilo.

3. 8. 4. Problematika obravnavanja in podeljevanja ugodnosti

Podeljevanje ugodnosti obsojencem zahteva čedalje večjo angažiranost strokovnih delavcev zavodov, saj se struktura obsojenciške populacije spreminja po vrsti storitve kaznivih dejanj, delno pa tudi po dolžini izrečene kazni. Opazne so tudi spremembe števila obsojencev, ki so zasvojeni s prepovedano drogo. Te obsojence in mladoletnike zavodi uvrščajo v rizično skupino in jim zunajzavodskih ugodnosti praviloma ne podeljujejo, dokler ni dosežen opazen napredek na področju obravnave odvisnosti. A obsojenci iz rizične skupine nenehno izvajajo pritiske na strokovne delavce za pridobitev najrazličnejših zunajzavodskih ugodnosti. Sami so namreč prepričani, da so upravičeni do ugodnosti, če so prestali z zakonom določen del kazni, pri čemer pa ne upoštevajo vseh drugih pogojev, ki bi jih morali za pridobitev izpolnjevati. Nekateri zavodi navajajo, da obsojenci, ki prestajajo kazen v zaprtem režimu, težko sprejemajo dejstvo, da glede števila podeljenih ugodnosti niso izenačeni z obsojenci, ki prestajajo kazen v polodprtem ali odprtem režimu. Med obsojenci je tudi nekaj takih, ki skušajo ugodnosti pridobiti celo z grožnjami, izsiljevanjem ali s pošiljanjem pritožb na najrazličnejše ustanove, med drugimi tudi k varuhu človekovih pravic.

3. 9. DISCIPLINSKO OBRAVNAVANJE IN KAZNOVANJE OBSOJENCEV, OBSOJENK IN MLADOLETNIKOV

3. 9. 1. Splošna problematika vodenja disciplinskih postopkov zoper obsojence in mladoletnike

Večina disciplinskih komisij zavodov pri vodenju disciplinskih postopkov in izrekanju disciplinskih kazni obsojencem in mladoletnikom nima večjih težav. Nekateri zavodi vidijo težave pri spoštovanju zakonskega roka osmih dni, v katerem morajo po vložitvi predloga za uvedbo postopka opraviti disciplinsko obravnavo. Člani disciplinske komisije, ki so iz vrst strokovnih delavcev, so z vodenjem disciplinskih postopkov dodatno obremenjeni. V primeru, ko je zoper obsojence podanih več predlogov za disciplinski postopek, disciplinska komisija ne more opraviti disciplinskih obravnav v predpisanem roku. Nekateri zavodi ugotavljajo, da veliko število obsojencev, zoper katere je uveden disciplinski postopek, na ustni obravnavi ne želi sodelovati pri pojasnjevanju in razčiščevanju okoliščin storitve disciplinskega prestopka. To praviloma velja tudi za priče.

Velik del disciplinskih prestopkov obsojencev nekateri zavodi lažje obravnavajo tudi tretmajsko. Podatki kažejo, da taka praksa ni prisotna v vseh zavodih, saj so konkretne številčne podatke o njih prikazali le zavodi Celje (118), Maribor (47), Dob (28) in Ig (17). Zavod Ljubljana po razpoložljivih podatkih večino disciplinskih prestopkov obsojencev obravnava s sprotnim razreševanjem, opozarjanjem, intenzivnim vodenjem, poostrenim režimom prestajanja kazni itn.

3. 9. 2. Ocena učinkovitosti izrekanja disciplinskih kazni

Večina zavodov ocenjuje, da izrečene disciplinske kazni pri obsojencih dosegajo svoj namen, le zavod Dob podobno kot v letu 2000 zatrjuje, da izrečene disciplinske kazni v tem zavodu niso dosegle pričakovanega učinka. Po njihovi oceni nekateri obsojenci zavestno izvršujejo disciplinske prestopke, da bi prišli do samske sobe. Ta problem, ki je verjetno tudi posledica prezasedenosti razpoložljivih bivalnih zmogljivosti in dejstva, da je večina obsojencev nastanjenih v velikih skupinskih sobah, v tem zavodu opažajo že več let.

3. 9. 3. Pregled izrečenih disciplinskih kazni

Tabela 54: Vrsta in dolžina obsojencem izrečenih disciplinskih kazni

Vrsta disciplinske kazni	število	do 7 dni	7 do 14 dni	15 do 21 dni	21 dni	30 dni	izvršitev kazni pogojno odložena
javni opomin	2						
razporeditev na drugo delo							
omejitev podeljevanja ugodnosti	13						1
samica s pravico do dela	99	57	39	3			45
samica brez pravice do dela	57	26	22	6	3		18
SKUPAJ	171	83	61	9	3		64

Tabela 55: Vrsta in dolžina izrečenih disciplinskih kazni mladoletnikom v prevzgojnem domu

Vrsta disciplinske kazni	Število	do 2 dni	do 4 dni	5 dni	6 dni	7 dni	izvršitev kazni pogojno odložena
opomin	3						
prepoved izhoda do treh mesecev	44						
posebni prostor v prostem času	5		5				
posebni prostor brez pravice do dela	2					2	
SKUPAJ	54		5			2	

Podatki kažejo, da je bilo v letu 2001 obsojencem in mladoletnikom izrečenih skupno 225 disciplinskih kazni, kar je za 1,3 % manj kot v letu 2000. Zanimivo je, da število izrečenih disciplinskih kazni po uveljavitvi zakona oziroma odkar disciplinske kazni izrekajo obsojencem in mladoletnikom disciplinske komisije upada. V primerjavi z letom 2000 se je število pogojno odloženih izvršitev disciplinskih kazni v letu 2001 povečalo za 45 %.

Število izrečenih disciplinskih kazni se je v primerjavi z letom 2000 za malenkost zmanjšalo v vseh zavodih, vendar ne v enakem številu. V zavodu Dob je bilo obsojencem izrečenih 94 disciplinskih kazni, sledijo pa mu zavodi Celje (22), Maribor (21), Ig in Ljubljana po (10), Rogoza in Murska Sobota po (5), Koper (4) in Novo mesto (1). Čeprav je novi zakon predpisal nekatere nove disciplinske kazni, so disciplinske kazni omejitve podeljevanja ugodnosti v trinajstih primerih le izrekli v zavodih Celje, Ig in Rogoza, medtem ko disciplinske kazni razporeditve na drugo delovno mesto disciplinske komisije niso izrekale. V disciplinskem postopku je institut ustavitve disciplinskega postopka, ki ga dopušča zakon, po razpoložljivih podatkih uporabil le zavod Dob (šestkrat).

Disciplinsko obravnavanje mladoletnikov

Zanimivo je, da v zavodu Celje disciplinska komisija obsojencem, ki prestajajo mladoletniški zapor, v letu 2001 ni izrekla nobene disciplinske kazni v disciplinskem postopku. V letu 2000 je bilo namreč mladoletnim obsojencem izrečenih kar sedem disciplinskih kazni.

V zavodu Radeče je bilo mladoletnikom izrečenih 54 disciplinskih kazni, od tega 44 prepovedi izhoda iz doma, pet namestitvev v posebni prostor v prostih urah in dve namestitvi v posebni prostor brez pravice do dela za čas od štirih do sedmih dni. V primerjavi z letom 2000 se je število izrečenih disciplinskih kazni prepovedi izhoda iz prevzgojnega doma povečalo za 33 %, medtem ko se je v istem obdobju število disciplinskih kazni namestitve v posebni prostor v prostem času oziroma brez pravice do dela zmanjšalo za 46 %.

Mladoletniki v prevzgojnem domu so tudi v letu 2001 dokaj pogosto ponavljali disciplinske prestopke. V 59 disciplinskih postopkih je bilo obravnavanih 20 mladoletnikov in dve mladoletnici. Enkrat je bilo obravnavanih 6 mladoletnikov in ena mladoletnica, dvakrat 5, tudi trikrat 5, štirikrat 1, petkrat 2, medtem ko sta bila dva mladoletnika obravnavana kar šest- oziroma sedemkrat.

3. 9. 4. Število pritožb, vloženih zoper odločbe o izrečenih disciplinskih kaznih

Pravico do pritožbe zoper odločbo disciplinske komisije o izrečeni disciplinski kazni je uveljavljalo 35 obsojencev, kar je za 15 več v primerjavi z letom 2000. Pritožbe so vložili obsojenci iz zavodov Dob, Ljubljana, Celje, Ig in en mladoletnik iz zavoda Radeče. Ministrstvo za pravosodje je kot pritožbeni organ na drugi stopnji 29 pritožb zavrnilo kot neutemeljene in eno kot prepozno zavrglo, petim pritožbam pa je ugodilo.

Nekateri zavodi v poročilih navajajo, da se obsojenci pri vlaganju pritožb zoper odločbo o izrečeni disciplinski kazni ne držijo v odločbi navedenega pravnega pouka, po katerem bi morali pritožbe vlagati v zavodu, kjer jim je bila izrečena disciplinska kazen. Pritožbe pošiljajo neposredno ministrstvu za pravosodje, s čimer pa zavod ni seznanjen. Tedaj se pritožbeni postopek zavleče, saj ministrstvo za pravosodje za disciplinski in osebni spis zaprosi prek uprave.

3. 10. POGOJNI ODPUST OBSOJENCEV, OBSOJENK IN MLADOLETNIKOV TER POMILOSTITVE

3. 10. 1. Pogojni odpust

3. 10. 1. 1. Pogojni odpust po 106. členu

Postopek za pripravo predlogov za pogojni odpust obsojencev je potekal skladno z veljavno zakonodajo. Zavodi so izpostavili problem neizdelanih meril za pogojni odpust oz. spreminjanja teh meril glede na sestavo komisije. S tega razloga je bila predsedniku komisije podana pobuda, da komisija za pogojni odpust izdelava natančnejša merila oziroma zahteve, ki naj bi jih zavodi upoštevali pri pripravi predlogov.

Podatki kažejo, da se je število pogojno odpuščenih obsojencev v letu 2001 v primerjavi z letom 2000 povečalo za 24 %. Delež pogojno odpuščenih obsojencev se je glede na skupno število vseh odpuščenih v primerjavi z letom 2000 povečal za 3,5 % (od 46 na 48,5 %). Podatki kažejo, da je bilo 51 % obsojencev pogojno odpuščenih do tri mesece pred iztekom kazni, 26 % tri do šest mesecev pred iztekom kazni, 14 % šest mesecev do enega leta pred iztekom, 7 % eno leto do dve leti pred iztekom kazni, 1,2 % dve leti do tri leta pred iztekom kazni in 0,4 % tri do pet let pred iztekom kazni. Med pogojno odpuščenimi je bilo 26 % povratnikov, ki so bili praviloma odpuščeni le malo pred iztekom kazni.

Tabela 56: Pogojno odpuščeni obsojenci in mladoletniki (po komisiji za pogojni odpust)

Kategorija obsojenih oseb	trajanje pogojnega odpusta								Skupaj
	do 30 dni	1 do 3 mes.	od 3 do 6 mes.	6 mes. do 1 leta	1 do 2 leti	2 do 3 leta	3 do 5 let	nad 5 let	
<i>obsojenci</i>									
prvič kaznovani	22	171	86	40	25	2	2		348
povratniki	5	49	35	23	11	4			127
Skupaj	27	220	121	63	36	6	2		475
<i>obsojenke</i>									
prvič kaznovane	1	3	4	4					12
povratnice		1	1						2
Skupaj	1	4	5	4					14
<i>mladoletni obsojenci</i>									
prvič kaznovani		1	2	2					5
SKUPAJ	28	225	128	69	36	6	2		494

3. 10. 1. 2. Predčasni in pogojni odpust po 108. členu ZIKS oziroma členu 257.a zakona o prekrških

Tabela 57: Predčasno in pogojno odpuščeni obsojenci (po upravniku)

	trajanje predčasnega in pogojnega odpusta				Skupaj
	do 10 dni	10 do 20 dni	20 dni do 1 mesec	1 mesec	
OBSOJENCI					
prvič kaznovani	35	43	83		161
povratniki	33	31	65		128
skupaj	68	74	147		289
OBSOJENKE					

2001

prvič kaznovane	5	3	10		18
povratnice	3	3	2		8
skupaj	8	6	12		26
<i>MLADOLETNI OBSOJENCI</i>					
prvič kaznovani		1	2		3
<i>UPRAVNO KAZNOVANI</i>					
	12	1			13
SKUPAJ	88	82	161		331

Upravniki zavodov so predčasno odpustili s prestajanja kazni zapora 331 obsojencev, mladoletnikov in upravno kaznovanih, kar je za skoraj 10 % več kot v letu 2000.

3. 10. 2. Pomilostitve obsojencev

Ministrstvo za pravosodje je v letu 2001 k 113 vlogam za pomilostitev obsojencev in drugih upravičencev pripravilo poročilo, ki je bilo posredovano uradu predsednika republike. Število obravnavanih vlog za pomilostitev se v primerjavi z letom 2000 ni povečalo. Ugodno sta bili rešeni dve prošnji.

Ob dnevu samostojnosti Republike Slovenije je bilo po uradni dolžnosti pomiloščenih osem obsojencev. Šestim obsojencem je bila kazen zmanjšana (za 8, 6, 4, 2 in 1 mesec), medtem ko se je enemu kazen (1 leto, 9 mesecev in 2 dneva) odpustila. V enem primeru se je opustil kazenski pregon.

3. 10. 3. Amnestija

Zavodi so po zakonu o amnestiji, ki je stopil v veljavo 5. 12. 2001, v postopku o amnestiji obsojencem in mladoletnikom izdali 955 odločb. 47 obsojencev je bilo na dan uveljavitve zakona odpuščenih na prostost, ker preostanek kazni, ki bi jo morali še prestati, ni presegal četrte oziroma petine izrečene kazni zapora. 231 obsojencem je bila po navedenem zakonu izrečena kazen zmanjšana za eno četrtno oziroma petino, 68 obsojencem, ki so bili na pogojnem ali predčasnem odpustu se je kazen ustrezno znižala, 609 obsojencev pa ni bilo deležnih amnestije.

V letu 2001 je bilo z amnestijo odpuščenih 48 obsojencev.

3. 11. ZAGOTAVLJANJE IN VARSTVO PRAVIC ZAPRTIH OSEB

2. 11. 1. Pravica do veroizpovedi

Za spoštovanje in zagotavljanje pravice do veroizpovedi zaprtih oseb skrbijo v vseh zavodih in njihovih oddelkih. Predstavniki različnih verskih skupnosti lahko obiskujejo zaprte sebe, ki si njihovega obiska želijo, na teh obiskih pa potekajo razgovori, predavanja in koncerti z duhovno vsebino ter se opravljajo verski obredi. V letu 2001 so bili v zavodih prisotni predstavniki rimskokatoliške, srbske pravoslavne in krščanske adventistične cerkve, prav tako pa predstavniki

muslimanske in evangelijsko baptistične skupnosti in Jehovih prič. V manjših zavodih so bili prisotni predvsem predstavniki rimskokatoliške cerkve, v večjih, predvsem v zavodu Dob, pa tudi drugi, kar je zaradi večjega števila zaprtih oseb iz zelo različnih kulturnih okolij razumljivo. Intenziteta obiskov je bila različna in odvisna od želja zaprtih oseb in ponudbe posamezne cerkve ali skupnosti. Zavodi ugotavljajo, da se največ zaprtih oseb udeležuje dejavnosti rimskokatoliške cerkve.

Rimskokatoliška cerkev je v letu 2001 imenovala duhovnika za izvajanje koordinacije pastoralne dejavnosti v zavodih. Predlog delovanja, ki temelji na rednih časovno strukturiranih tedenskih obiskih duhovnika v vseh zavodih predvsem kot ponudba zaprtim osebam za udeležbo v okviru zakramentov (maše ...), razbremenilne razgovore in v okviru krščanske prostovoljne dejavnosti tudi z vključevanjem prostovoljnih sodelavcev, je bil s strani uprave sprejet in se izvaja na vseh lokacijah glede na zanimanje zaprtih oseb.

Literatura z versko vsebino je zaprtim osebam na voljo v zavodskih knjižnicah, prav tako jo ponujajo posamezne verske skupnosti.

Pri izvajanju pravice do veroizpovedi zaprtih oseb zavodi ne zaznavajo težav, prav tako tudi ni pritožb zaprtih oseb zaradi kršenja te pravice.

3. 11. 2. Druge pravice in pritožbe

Direktorju uprave, ki je po 85. členu ZIKS pristojen za reševanje pritožb obsojencev in mladoletnikov na prvi stopnji, je bilo v letu 2001 bodisi neposredno ali prek drugih ustanov poslanih 70 pritožb. Mednje so vštete tudi pritožbe, ki so jih posamezniki ali skupine zaprtih oseb pošiljale predsedniku države, Državnemu zboru RS in Vladi RS, kakor tudi tiste, ki so bile podane večkrat. Nekaj pritožb je bilo anonimnih. Zaprte osebe so v letu 2001 vložile 18 pritožb več kot v letu 2000.

V tem obdobju je varuh človekovih pravic upravi poslal 49 individualnih ter štiri skupinske zahteve za poročilo o pobudah za začetek postopka za varstvo človekovih pravic zaprtih oseb. Število pobud se je v primerjavi z letom 2000 povečalo za devet. Nekaj zaprtih oseb je pobudo za varstvo človekovih pravic ponovilo (tudi večkrat), med pobudniki pa je bilo tudi nekaj takih, ki so (za isto zadevo) sočasno s pobudo za varstvo človekovih pravic vložili tudi pritožbo na upravo.

Vsako pobudo je uprava v sodelovanju z zavodom, v katerem je pobudnik prestajal kazen, temeljito in vsestransko obravnavala, ugotovitve in stališče pa je v roku in v pisni obliki poslala varuhu človekovih pravic. Uprava je varuhu človekovih pravic posredovala tudi poročilo na ugotovitve in stališča ob nadzoru v zavodih Dob, Ljubljana, Koper, Novo mesto in Radovljica. V sodelovanju z ministrstvom za pravosodje je uprava državnemu zboru – komisiji za peticije, posredovala dve informaciji o skupinskih pritožbah obsojencev in pripornikov. Prav tako je uprava ministrstvu za pravosodje poslala štiri informacije o pritožbah zaprtih oseb, ki jih je reševalo navedeno ministrstvo.

Zaprte osebe so v pritožbah oziroma v pobudah za začetek postopka za varstvo človekovih pravic izpostavljale kršitev ene ali več pravic oziroma nepravilno ravnanje z njimi ter druge nepravilnosti, zaradi katerih so se počutile prizadete. Pritožniki oziroma pobudniki so se najpogosteje pritožili zaradi neustreznega postopanja delavcev zavoda ter neustreznega ravnanja zdravstvenih delavcev oziroma zdravljenja, kršitve pravic do dela, razporeditve na drugo delovno mesto, prenehanja dela, neustreznih razmer za bivanje, slabe hrane, neenake obravnave (diskriminacija), onemogočanja razgovorov z upravnikom, omejevanja pravice do dopisovanja, obiskov in uporabe telefona, nepodelitve zunajzavodskih ugodnosti, premestitve v drug zavod oziroma v okviru zavoda in maltretiranja ter grdega ravnanja s strani soobsojencev. Po številu so sledile pritožbe zaradi neustrezne higiene, izvajanja disciplinskih kazni, prepovedi posedovanja predmetov, kraje in odtujitve predmetov, preiskave prostorov in nenudanja pravne pomoči. Tu so še pritožbe zaradi neustreznih cen v zavodski prodajalni, omejevanja prejemanja paketov, preizkusa alkoholiziranosti, režima prestajanja kazni, neobveščенosti o smrti svojca, naložitve plačila prevoznih stroškov in opustitve pokazenske denarne pomoči.

Vse pritožbe je uprava v pritožbenem postopku vsestransko in podrobno preučila. Pred tem je od zavoda, v katerem je pritožnik bival, zahtevala izčrpno poročilo o pritožbenih navedbah in zbrala

tudi morebitne druge razpoložljive informacije. Pred odločitvijo o utemeljenosti ali neutemeljenosti pritožbe so se delavci uprave, ki so pritožbeni postopek vodili, praviloma pogovorili tako s pritožnikom kakor tudi z ustreznim delavcem zavoda in preverili morebitne nejasne informacije, pridobljene v pritožbenem postopku. Če je uprava v pritožbenem postopku ugotovila, da je bila pritožba v celoti ali delno utemeljena, je v pisnem odgovoru, ki ga je posredovala vsakemu pritožniku, nedvoumno povedala, katera pravica je bila kršena oziroma v čem je bilo ravnanje delavcev sporno. Odgovor na pritožbo je poslala v vednost tudi zavodu, v katerem je pritožnik bival.

Pri reševanju pritožb na prvi stopnji je uprava ugotovila, da je bilo v letu 2001 enajst pritožb v celoti ali delno utemeljenih. Število utemeljenih pritožb se je v primerjavi z letom 2000 občutno povečalo. Utemeljene oziroma delno utemeljene pritožbe so se nanašale na ravnanje pooblaščenih uradnih oseb, sprejemanje in zavlačevanje vročanja poštnih pošiljk, vklepanje med spremstvom, odvzem loterijskih lističev, preizkus alkoholiziranosti, opustitev izdaje potrdila o odvzemu predmetov, nevročitev odločbe in neustrezne nastanitvene razmere.

Obsojenci in mladoletniki se po odgovorih na pritožbe v nobenem primeru niso pritožili ministrstvu za pravosodje, kar pomeni, da so bili pritožbeni postopki na prvi stopnji vodeni korektno.

3. 11. 3. Reševanje upravnih zadev v upravnem postopku

V letu 2001 je uprava skupaj z zavodi na prošnjo upravičencev (zahteve obsojencev in mladoletnikov oziroma njihovih ožjih družinskih članov) in po uradni dolžnosti z izdajo odločbe rešila 6.143 zadev.

Uprava je obravnavala 302 vloge oziroma predloga za premestitev obsojencev in mladoletnikov, od katerih jih je pozitivno rešila 186, 81 jih je zavrnila, 25 zavrgla in v desetih primerih postopek za premestitev ustavila. Obravnavala je tudi 54 vlog za prekinitev prestajanja kazni zapora, od katerih jih je ugodno rešila 11, 39 zavrnila in štiri zavrgla. Skladno z zakonom je uprava v upravnem postopku obravnavala tudi deset vlog za prestajanje kazni ob prostih dneh (t. i. vikend kazni), od katerih je pozitivno rešila štiri, medtem ko jih je šest zavrnila.

V primerjavi z letom 2000 se je število upravnih zadev, ki jih je uprava obravnavala skupaj z zavodi, v letu 2001 povečalo za več kot 27,5 %. Razlog za to povečanje je predvsem vodenje upravnih postopkov po zakonu o amnestiji – v tem postopku je bilo namreč obsojencem izdanih veliko odločb o amnestiji. Podobno (za 20 %) se je povečalo tudi število upravnih zadev, ki jih je uprava obravnavala v okviru svoje pristojnosti.

3. 12. VARNOST IN ZAVAROVANJE TER DELO PAZNIŠKE SLUŽBE

3. 12. 1. Splošne varnostne razmere

Varnostne razmere so v letu 2001 zaznamovale predvsem naslednje okoliščine:

- nenehno povečevanje števila pripornikov, združenih v kriminalne združbe, kar otežuje varovanje tako v zavodih kakor izven njih in je kadrovsko izredno obremenjujoče;
- zmanjšanje števila pobegov iz zaprtih delov na raven leta 1999;

- prvi resen primer napada na delavce zavoda s ciljem osvoboditve in pobega;
- večje število preprečenih resnih poskusov bega ali odkritih priprav tudi z načrtom napada na osebje zavoda;
- izrazito povečanje števila najdenih prepovedanih predmetov (prenosni telefoni) in manjše povečanje števila najdb droge.

Povečanje števila zaprtih oseb močno vpliva na področje varnosti, saj mora biti varnost zagotovljena ne glede na število in rizičnost oseb.

Težave so predvsem posledica povečanega števila pripornikov, organiziranih v kriminalne združbe. Še posebno skrbno je bilo treba ločevati vseh sosterilce, hkrati pa (zaradi njihove begosumnosti) z večjim številom paznikov organizirati spremstva na sodišča. To je večkrat povzročilo resne kadrovske in logistične težave, zaradi česar si morali zavodi oziroma oddelki med seboj pomagati z dodatnimi pazniki in prevoznimi sredstvi. Kljub opisanim težavam ocenjujemo, da so bile vse naloge opravljene zakonito in visoko strokovno, saj ni bil postopek nikdar moten ali ogrožen.

Pomembno je poudariti, da je povečanje števila zaprtih oseb in predvsem oseb z izrazitimi begosumnimi nagnjenji vplivalo na večjo obremenjenost paznikov, ki je razvidna predvsem iz števila opravljenih nadur. Skoraj vsi zavodi so se hkrati zaradi velike obremenjenosti paznikov odločili nekatere varnostne naloge opraviti z manj pazniki, kar je poslabšalo stopnjo zagotovljene varnosti in objektivno odprlo možnosti za pobege in druge negativne varnostne dogodke.

Kljub vsem obremenitvam in neugodnim okoliščinam lahko ugotovimo, da so varnostne razmere še vedno stabilne.

3. 12. 2. Pobezi iz zavodov in nevrnitve

Preprečevanju pobegov je bila posvečena posebna pozornost. Na podlagi natančne analize pobegov iz preteklih let, še posebno iz leta 2000, je bilo za izboljšanje varnosti sprejetih več ukrepov.

Aktivnosti so potekale v smeri:

- odpravljanja šibkih točk v sistemu varovanja po posameznih zavodih,
- izboljšanja varnostne kulture in zaostritve osebne odgovornosti pri zaposlenih,
- zavodi, ki so imeli večje število pobegov (Celje, Ljubljana in Maribor), so več pozornosti posvečali kakovostnemu delu na področju varovanja,
- v okviru finančnih možnosti so bile opravljene nekatere tehnične in prostorske izboljšave (nakup video nadzornega sistema v zavodu Ljubljana itn.).

Število pobegov iz zaprtih delov zavodov se je v letu 2001 glede na leto 2000 zmanjšalo skoraj za dve tretjini (z 21 na 8) in se izenačilo s številom pobegov v letu 1999. To kaže na učinkovitost skupnih ukrepov, čeprav je ob kadrovski zasedenosti in arhitektonskih omejitvah popolno pokritost vseh ključnih točk v zavodih težko zagotoviti.

Tabela 58: Število in vrste pobegov

Zavod	iz zaprtega dela	iz polodprtega dela	med spremstvom	število pobegov skupaj	nevrnitve	skupaj begi in nevrnitve	prijeti
Dob	0	1	0	1	8	9	8
Ig	2	0	0	2	4	6	6
Celje	2	0	0	2	6	8	7
Koper	0	0	0	0	1	1	1
N. Gorica	0	0	0	0	0	0	0

2001

Ljubljana	2	0	0	2	12	14	12
N. mesto	0	0	0	0	1	1	0
Radovljica	0	1	1	2	4	6	6
OO Ig	0	1	0	1	3	4	3
Maribor	2	1	0	3	12	15	13
M. Sobota	0	0	0	0	1	1	0
Rogoza	0	0	0	0	1	1	1
Radeče	0	12	0	12	23	35	32
SKUPAJ	8	16	1	25	76	101	89

Večina pobegov je bila predvsem posledica nepredvidevanja, pomanjkljivega nadzora ali prepočasnega uvajanja preventivnih ukrepov. Da je možno z dobro organizacijo dela uspešno preprečiti načrtovane pobege, kaže primer iz zavoda Novo mesto. Po skupinskem pobegu konec leta 2000, so tam s poostrenim nadzorom v štirih primerih pravočasno preprečili pobeg s kopanjem zidu, enkrat pa odkrili načrte za napad na osebje. Od osmih oseb, ki so pobegnile iz zaprtih delov zavodov, jih je bilo do konca leta prijetih šest.

Tabela 59: Število odkritih in preprečenih poskusov pobega

Zavod	število vseh poskusov	v zavodu	med spremstvom
Dob	5	2	3
Ig			
Celje	4	3	1
Koper	1	1	
Nova Gorica			
Ljubljana	6	5	1
Novo mesto	5	5	
Radovljica	1		1

OO Ig			
Maribor	1		1
Murska Sobota	1	1	
Rogoza			
Radeče	4	2	2
SKUPAJ	28	19	9

V tem letu so bili zavodi uspešni pri odkrivanju priprav in preprečevanju poskusov begov, saj so kar v 28 primerih preprečili beg (desetkrat kopanje zidu, enajstkrat med spremstvom, prerezane rešetke). Preprečen je bil tudi poskus bega s skrivanjem v zabojniku s smetmi in s plezanjem čez ograjo. V zavodu Murska Sobota se je zgodil tudi resen napad na paznike v nočnem času, v zavodu Novo mesto pa so odkrili priprave za napad na osebje.

Pomembno je poudariti, da je bilo preprečenih nekaj pobegov, kjer bi lahko pobegnilo več oseb, predvsem pripornikov, ki so pobeg načrtovali tudi z napadom na osebje zavoda.

3. 12. 3. Uporaba prisilnih sredstev

Uporaba prisile zoper zaprte osebe sodi med najbolj občutljive postopke, saj je korak od izvajanja pooblastil do njihove prekoračitve lahko zelo majhen. Že vrsto let se zato posvečamo tako analizi uporabe prisilnih sredstev kakor tudi preprečevanju rizičnih okoliščin za uporabo prisile oziroma uporabi prisile v čim bolj mili obliki.

Zavodi morajo obveščati upravo o vsaki uporabi prisilnega sredstva, tudi o telesni sili. To zahtevajo tudi podzakonski predpisi. Prejšnji predpisi tega niso zahtevali in poročanje je bilo obvezno le ob uporabi težjih prisilnih sredstev. Ta sprememba in hkratno usposabljanje paznikov sta prispevala k napredku, tako da že več let ne ugotavljamo prekoračitve pooblastil, hkrati pa je uporaba težjih oblik prisilnih sredstev minimalna.

Čeprav si delavci zavodov nenehno prizadevajo, da bi konflikte, ki jih povzročajo zaprte osebe, razreševali na ustrezen in miren način, se zgodi, da to ni možno in da morajo pazniki za izpolnitev ukaza ali zaradi drugih razlogov uporabiti prisilna sredstva. Če število uporab prisilnih sredstev v letu 2001 primerjamo z letom 2000, lahko ugotovimo dva primera več.

Tabela 60: Prisilna sredstva – splošni pregled

Zavod	uporabljena	neupravičena	nepotrebna	prekoračitev	poškodba osebe	poškodba delavca
Dob	20	1			5	2
Ig	2					
Celje	10				2	2
Koper	6					1
Nova Gorica	0					
Ljubljana	17				3	3
Novo mesto	6		1			1
Radovljica						
OO Ig						
Maribor	6				1	1

2001

Murska Sobota	3				1	1
Rogoza						
Radeče	13				1	
SKUPAJ	83	1	1	0	13	11

Najbolj pogost razlog za uporabo prisile je bil odklonitev ukaza. Največkrat (24) zaprta oseba zaradi različnih razlogov ni hotela zapustiti določenega kraja, v 16 primerih je šlo za preprečitev napada in poskusa napada na delavce zavoda, v desetih primerih je bil vzrok uporabe prisile preprečitev samopoškodbe, pa tudi preprečitev uničevanja lastnine (največkrat razbijanja pohištva).

Razmerje med posameznimi razlogi vsa leta ostaja podobno in se občasno spreminja zaradi nekaterih oseb, katerih vedenje in odnos do zavodskega osebja je v določenih obdobjih bolj težavno.

Tabela 61: Prisilna sredstva – vzroki uporabe

Zavod	uničevanje imovine	preprečitev pobeга	poskus napada na delavca	napad na delavca	preprečitev samopoškodbe	preprečitev konflikta	odklonitev ukaza
Dob	4	4	2	1	2	3	4
Ig					1		1
Celje		1	2	1		1	5
Koper	1		1	1	3		
Nova Gorica							
Ljubljana	1	2	2	3	3	5	2
Novo mesto		1				1	4
Radovljica							
OO Ig							
Maribor	1	1	1				3
Murska Sobota	2			1			
Rogoza							
Radeče	2	3		1	1	1	5
SKUPAJ	11	12	8	8	10	11	24

Število napadov na delavce v zadnjih letih narašča. Žal smo začeli spremljati podatke o tem šele z letom 2000 (prej so bili napadi na delavce velika redkost), zato ni prave slike za daljše obdobje. V letu 2001 smo skupaj ugotovili 19 napadov (enako kot v letu 2000), med katerimi so bili v devetih primerih delavci lažje poškodovani (udarnine in odrgrnine). Večinoma je šlo za napade na paznike, ki so morali preprečiti nedovoljene aktivnosti. Nekaj napadov je ostalo nepojasnjenih, saj so zaprte osebe udarile delavca zavoda brez znanega razloga.

Tabela 62: Napadi na delavce zavodov

Zavod	število napadov	lažje poškodbe delavcev	težje poškodbe delavcev
Dob	2	1	

Ig			
Celje	3	1	
Koper	2	1	
N. Gorica			
Ljubljana	6	3	
N. mesto	1	1	
Radovljica			
OO Ig			
Maribor			
M. Sobota	2	1	
Rogoza			
Radeče	3	1	
SKUPAJ	19	9	

Varnostno najzahtevnejši je bil napad na dva paznika v Murski Soboti, s katerim sta si skušala pripornika v nočnem času izboriti pot na prostost. Zgodil se je tudi napad na vzgojiteljico, in sicer v zavodu Radeče.

Kot ogledalo našega dela je pomemben podatek o vrsti uporabljenih prisilnih sredstev, saj že nekaj let ugotavljamo zanemarljivo majhno število primerov uporabe gumijevke in plinskega razpršilca. V letu 2001 sta bila samo dva primera uporabe gumijevke (v letu 2000 trije), kar dokazuje, da so pazniki vse bolj večji samoobrambe in jim ni treba posegati po težjih oblikah prisilnih sredstev.

Imeli pa smo tudi dva primera opozorilnega strela, od katerih smo enega označili za neupravičenega (uporabljen je bil v naselju). Strel je bil sprožen neposredno po uveljavitvi novih predpisov, ki so zaostri pogoje za uporabo opozorilnega strela. Paznik z njimi še ni bil seznanjen, poleg tega pa je šlo zgolj za opozorilo in strel ni imel nobenih negativnih posledic.

Tabela 63: Prisilna sredstva – vrste prisilnih sredstev

Zavod	vklepanje	telesna sila	telesna sila udarec	telesna sila met	plinski razpršilec	gumijevka	šolan pes	opozorilni strel	strelno orožje
Dob	5	19				1		2	
Ig	2	2							
Celje	8	10		2					
Koper	1	5							
N. Gorica									
Ljubljana	4	17		1					
N. mesto		5				1			
Radovljica									
OO Ig									
Maribor	3	6							
M. Sobota	3	2		1					
Rogoza									
Radeče	2	12	1	1					
SKUPAJ	28	78	1	5		2		2	

Opomba: Seštevek vrste prisilnih sredstev se ne ujema s seštevkom vseh uporab prisilnih sredstev, saj je bilo v nekaj primerih uporabljenih več prisilnih sredstev hkrati (največkrat najprej telesna sila in nato še vklepanje).

Med prisilna sredstva spada tudi preventivno vklepanje. To se večinoma uporablja, ko se osebe spremlja izven zavoda. Vklepanje pomeni preventivni ukrep v tem smislu, da se z imobilizacijo rok (izjemoma tudi nog) prepreči gibljivost, ki bi omogočala preprost pobeg. Ni namreč moč pričakovati, da bi bili vsi pazniki telesno tako dobro usposobljeni (močni in hitri), da bi že samo to onemogočalo beg. Poleg tega ob skoraj vseh poskusih bega pride tudi do uporabe prisilnih sredstev ali celo do poškodbe osebe (ko je pripornik je v zavodu Maribor poskusil pobegniti, ga je paznik s pomočjo občana ujel, a pri tem padel po tleh in si poškodoval obraz).

Zavodi potrebo po preventivnem vklepanju določajo različno, vsekakor pa pri tem upoštevajo izhodišča, podana s predpisi, in strokovne ocene begosumnosti posameznih oseb.

Preventivno se vklepa več pripornikov kot pa obsojencev, zelo redko pa se uporablja vklepanje nog. To se izvaja večinoma med prevozi na daljše razdalje, ko je vklepanje rok na hrbtu neprimerno in ko je velika verjetnost, da bi oseba poskušala pobegniti.

3. 12. 4. Spremljanje izven zavoda

Število spremljanj je dober pokazatelj obremenitve paznikov in vpliva tudi na večje število opravljenih delovnih ur paznikov. Na povečanje števila spremljanj je najbolj vplivalo večje število zaprtih oseb, pa tudi povečanje števila skupin sosterilcev v priporih. Ker gre pri tem navadno za skupine z več osebami, med katerimi so tudi take, ki so zaradi varnostnih razlogov posebej varovane, morajo biti ta spremljanja organizirana in izvajana z večjim številom paznikov. To povzroča velike težave manjšim zavodom ali oddelkom, ki z zaposlenimi pazniki ne morejo pokriti vseh potreb in tedaj za pomoč zaprosijo večji ali matični zavod, včasih pa na račun varnosti število paznikov zmanjšajo pod kritično mejo. Vsi zavodi za rešitev teh težav pričakujejo ustrezne spremembe, predvsem pa zaposlitev dodatnih paznikov.

Večje število spremljanj pomeni tudi več varnostnih tveganj, saj je ob enakem številu paznikov nemogoče kakovostno zavarovati vsa spremljanja. Zato je dobrodošlo dodatno varovanje, ki ga za najbolj rizične primere ponuja policija.

Tabela 64: Število vseh spremljanj zaprtih oseb

Zavod	na sodišča	v zdravstvene ustanove	ostalo	SKUPAJ
Dob	619	2.068	19	2.706
Ig	125	149	12	286
Celje	585	345	64	994
Koper	922	251	29	1.202
Nova Gorica	293	106	20	419
Ljubljana	1.685	550	165	2.400
Novo mesto	387	230	210	827
Radovljica	262	216	31	509
OO Ig	4	0	0	4
Maribor	1.543	1.143	54	2.740

Murska Sobota	379	246	56	681
Rogoza	14	7	0	21
Radeče	76	182	48	306
SKUPAJ	6.894	5.493	708	13.095

Da pa je povečanje števila spremstev resen problem, kažeta spodnja grafikona. Prvi prikazuje povečanje števila spremstev glede na leto 2000, drugi pa glede na leto 1997. Skupno število spremstev se je v primerjavi z letom 2000 povečalo za 10 %, v primerjavi z letom 1997 pa kar za 48 %. V zadnjih letih se je število spremstev povečalo v vseh zavodih, razen v zavodu Radeče.

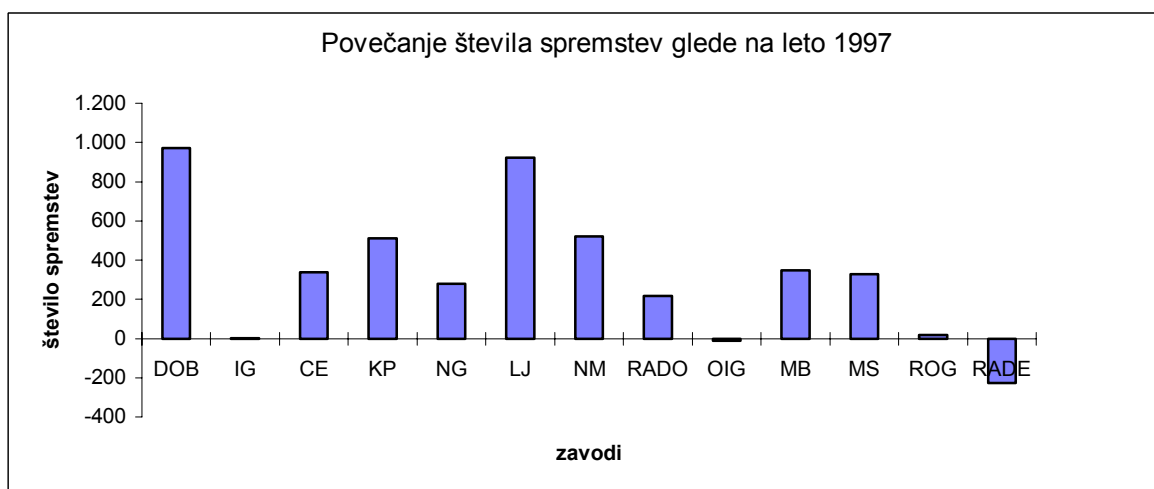

Tabela 65: Število ur varovanja v bolnišnicah v letu 2001

Zavod	ure varovanja
Dob	6.728
Ig	237
Celje	2.976

Koper	244
Nova Gorica	108
Ljubljana	2.736
Novo mesto	1.130
Radovljica	1.262
OO Ig	0
Maribor	888
Murska Sobota	1.284
Rogoza	0
Radeče	32
SKUPAJ	17.625

Posebno področje je varovanje zaprtih oseb v zdravstvenih ustanovah. Največ ur varovanja v zdravstvenih ustanovah so opravili v zavodu Dob, sledita zavoda Celje in Ljubljana, s tovrstnim varovanjem pa sta bila zelo obremenjena tudi zavoda Murska Sobota in Radovljica. Obseg varovanja v zdravstvenih ustanovah je povsem nepredvidljiv, saj lahko daljša hospitalizacija le enega bolj zahtevnega pripornika ali obsojenca močno poveča število ur varovanja. Vsekakor bi poseben psihiatrični oddelek zaprtega tipa za potrebe vseh zavodov občutno zmanjšal število ur varovanja in s tem obremenitev paznikov.

3. 12. 5. Nadzor pisemskih pošiljk in paketov

V preteklih letih je število paketnih pošiljk dodatno obremenjevalo paznike, saj so jih zaprte osebe rade uporabljale za tihotapljenje različnih predmetov in substanc. V letu 2001 se je z novimi hišnimi redi zavodov omejilo število paketnih pošiljk, ki jih lahko prejmejo zaprte osebe, in v večini zavodov se je zato število prejetih paketov in količina hrane in predmetov v njih zmanjšalo. Ob tem so zavodi izboljšali ponudbo zavodskih trgovin (kantin).

Tabela 66: Število prejetih paketov za obsojence, mladoletnike in upravno kaznovane

Zavod	1		2		3
	število prejetih paketov do novega hišnega reda	povprečno število na dan	število prejetih paketov po novem hišnem redu	povprečno število na dan	SKUPAJ PREJETIH (1+2)
Dob	2.820	21,36	3.203	13,75	6.023
Ig	452	1,98	188	1,37	640
Celje	719	3,42	337	2,17	1.056
Koper	330	1,8	406	2,2	736
Nova Gorica	83	0,4	55	0,34	138
Ljubljana	1.460	8,07	490	2,66	1.950
Novo mesto	340	2,3	510	2,3	850
Radovljica	194	1,3	225	1,07	419
OO Ig	0	0	0	0	0
Maribor	851	5,6	1.039	4,85	1.890
Murska	726	3,63	583	3,53	1.309

Sobota					
Rogoza	0	0	0	0	0
Radeče	27	0,13	18	0,12	45
SKUPAJ	8.002		7.054		15.056

Število prejetih paketnih pošilk se je v primerjavi z letom 2000 zmanjšalo za dobro polovico. Natančneje: v letu 2000 so zaprte osebe prejele skupno 32.752 paketov, v letu 2001 pa le 15.056 paketov. Pregled ene paketne pošiljke v povprečju traja približno deset minut, zato je to pomembno zmanjšalo obremenitev paznikov.

Glede na določbe zakona so v tem letu samo trije zavodi izrabili zakonsko možnost odpiranja pisma in pregleda vsebine, in sicer Dob v 273 primerih, Radovljica v treh in Radeče v 21 primerih. Večinoma so v pismih našli denar, ki so ga, če je znesek presegal dovoljeno višino, položili na račun obsojenca.

3. 12. 6. Obiski in telefonski razgovori

S spremembami predpisov je možno izvajati obiske tudi s t. i. ločitvijo s steklom, pri katerih neposreden stik zaprte osebe z obiskovalci onemogoča steklena pregrada. Še zlasti je to poudarjeno pri pripornikih, saj pravilnik o izvrševanju pripora določa, da so obiskovalci praviloma za stekleno pregrado. S tem se lahko osebam, za katere se sumi, da bi lahko v zavod pretihotapile nedovoljene predmete ali substance, taka dejanja skoraj popolnoma onemogoči, seveda pa poleg ugodnih preventivnih varnostnih učinkov to omejuje svobodo zaprtih oseb.

Pri zavodih je bilo v letu 2001 pri odrejanju obiskov za stekleno pregrado opaziti razlike, ki jih bo treba odpraviti oz. omejiti. Nekateri zavodi so ob obiskih pripornikov ravnali prestrogo, saj so vsi, ne glede na varnostne razloge, potekali s pregrado. Na to je utemeljeno opozoril varuh človekovih pravic, zato je uprava izdala zavodom navodila za enotnejši pristop, predvsem pa dosledno upoštevanje predpisov.

Pri obsojencih, mladoletnikih in upravno kaznovanih so zavodi le izjemoma uporabljali omenjeni ukrep. Nekateri so omogočali več nadzorovanih obiskov, večinoma pa je prevladoval prosti obisk.

Pomemben način komunikacije obsojencev so telefonski razgovori. Zakon omogoča prosto telefoniranje, telefoniranje pod vizualnim nadzorom (nadzor klicane številke) in prepoved telefoniranja. Zbrani podatki kažejo na različno prakso, ki ni odvisna samo od strukture obsojencev, ampak tudi od odločitev posameznih zavodov.

3. 12. 7. Vnos nedovoljenih drog in opojnih substanc

Tabela 67: Vrste in količina najdenih drog

Zavod	heroin	kanabis	kokain	druge droge	skupno štev. najdb	količina heroína	količina kanabisa	količina kokaina
Dob	16	7		4	27	63,62	40,61	
Ig								
Celje	3	6		1	10	3	12	
Koper		1			1		15 sadik	
Nova Gorica		1			1		8,7	

Ljubljana	20	11	2	4	37	22,3	540	2,2
Novo mesto								
Radovljica		1			1		10	
OO Ig								
Maribor	1	5			6	0,1	147,3	
Murska Sobota		1			1		19	
Rogoza								
Radeče		1			1		16	
SKUPAJ	40	34	2	9	85	89,02	808,61	2,2

Opomba: Droga je bila najdena v 85 primerih, v treh primerih pa so v Ljubljani odkrili po dve različni drogi hkrati. Količine najdene droge pomenijo bruto težo (skupaj z embalažo). Po predaji zasežene droge policiji so zavodi dobili nepopolne informacije o dejanski teži, okvirno pa pomeni neto teža 60 do 70 % bruto teže.

Število najdb in odkritij droge v zavodih se je v tem letu povečalo. Povečanje sicer ni bilo tako veliko kot v letu 2000, kaže pa, da je tihotapljenja in uporabe drog v zavodih vse več.

Uživanje in preprodajo droge spremljajo tudi zadolževanje, izsiljevanje in nasilje, kar ponuja možnost lahkega zaslužka tudi v zaporu. To dejavnost organizira nekaj posameznikov, ki so si takšne vloge že na svobodi ustvarili v ilegalnih kriminalnih združbah.

Za nezakonit prenos droge uporabljajo zaprte osebe različne načine, vedno bolj pogosto tudi prenašanje v telesu, kar povzroča pri odkrivanju dodatne težave. Praviloma drogo prenašajo v manjših količinah (nekaj gramov), zaradi česar jo je težko odkriti.

Zavodi z preprečevanjem vnosa droge borijo na različne načine. Tihotapljenja droge v pošiljkah je vedno manj, saj so pregledi teh vse bolj temeljiti, vse več pa je metanja droge čez zidove. Zavodi uporabljajo tudi preglede s šolanimi psi (povprečno dva do trije takšni pregledi na leto na zavod), s katerimi poleg odkrivanja dosežejo tudi preventivni učinek.

V tem letu so zavodi (predvsem Dob in Maribor) z organiziranimi akcijami preprečili vnos in odkrili večje količine droge (enkrat 22 in enkrat 19,5 grama heroína ter enkrat dobrega pol kilograma kanabisa), kar je moč šteti za velik uspeh, saj se bi s to količino droge lahko omamljalo več oseb (gram heroína zadošča za štiri do šest ali celo več odmerkov).

Vsega skupaj so v zavodih odkrili 89 gramov heroína, 794 gramov kanabisa, 2,2 grama kokaina, 3,5 decilitra metadona in manjše količine pomirjeval ter pribora za uživanje droge.

Tabela 68: mesta, kjer so bile odkrite droge

Zavod	v paketu	vpismu	med osebim pregledom	med predajo ali uživanjem	v bivalnem prostoru	v delavnici	na dvorišču
Dob	1		10	1	12	1	2
Ig							
Celje	2		2	1			5
Koper					1		
N. Gorica					1		
Ljubljana	1		10	6	18	2	3

N. mesto							
Radovljica					1		
OO Ig							
Maribor	1		1	1	2		1
M. Sobota	1						
Rogoza							
Radeče					1		
SKUPAJ	6	0	23	9	36	3	11

3. 12. 8. Preiskave bivalnih prostorov

Redni pregledi bivalnih prostorov zajemajo redne obhode, dnevni nadzor in občasne natančne preiskave prostorov, v katerih bivajo ali delajo zaprte osebe. Namen pregledov je odkriti in odvzeti prepovedane predmete ali substance, ki so jih zaprte osebe pretihotapile v zavod ali pa so jih v njem izdelale. Večina teh pregledov v letu 2001 je bila manj obsežnih, več pa je bilo tudi obsežnejših, saj je le z obsežnejšo akcijo možno preprečiti skrivanje prepovedanih predmetov. Skupni rezultat vseh pregledov je veliko odkritih predmetov in substanc (mobilnih telefonov, nožev, zavodskega kuhinjskega inventarja, pa tudi droge).

V letu 2001 se je število preiskav zaradi preobremenjenosti paznikov zmanjšalo, saj vsaka takšna preiskava zahteva dodatno število paznikov. Ocenjujemo, da so bili zavodi so bili glede na količino zasežene droge in število prenosnih telefonov med preiskavami bivalnih prostorov dokaj uspešni. Pomembno je, da smo večjo pozornost posvečali preprečevanju vnosa prepovedanih stvari v zavod.

Tabela 69: Število opravljenih preiskav po posameznih zavodih

Zavod	število preiskav
Dob	389
Ig	4
Celje	17
Koper	29
Nova Gorica	4
Ljubljana	96
Novo mesto	23
Radovljica	22
OO Ig	5
Maribor	34
Murska Sobota	22
Rogoza	2
Radeče	12
SKUPAJ	659

v posebno skupino najdenih in seveda tudi iskanih premetov spadajo prenosni telefoni. Ti omogočajo hitro in preprosto komunikacijo, kar je zaradi splošnih omejitev v zavodih zelo dobrodošlo, zato se je število ilegalnih vnosov in s tem tudi najdb teh telefonov izjemno povečalo. Skupaj je bilo najdenih 113 mobilnih telefonov in 30 priborov za telefoniranje. Zaprte osebe so jih tihotapile in skrivale na najrazličnejše načine, najbolj izvirno skrivališče pa je bila zaprta pločevinka kompota.

3. 12. 9. Preizkusi alkoholiziranosti

Podatki prikazujejo pazniško delo pri preverjanju alkoholiziranosti obsojencev. Vsi zavodi za to uporabljajo elektronske alkoteste. Preverjanje ima tudi preventivni namen, zato je razlika med številom odrejenih alkotestov in ugotovljeno prisotnostjo alkohola razumljiva.

Tabela 70: Preizkusi alkoholiziranosti v letu 2001

Zavod	število preizkusov	število pozitivnih
Dob	638	5
Ig	9	1
Celje	6	2
Koper	12	5
Nova Gorica	4	1
Ljubljana	7	4
Novo mesto	3	1
Radovljica	21	20
OO Ig	13	1
Maribor	8	4
M. Sobota	28	4
Rogoza	42	24
Radeče	22	3
SKUPAJ	813	75

3. 12. 10. Odstranitev v posebni prostor po 236. členu ZIKS

Odstranitve v posebni prostor so namenjene izločitvi osebe iz bivalnega prostora za krajši čas, kadar je treba tako zagotoviti red in mir, preprečiti pobeg ali pa ustaviti oziroma vsaj omiliti destruktivno vedenje osebe (zoper sebe ali druge). Bivanje v posebnem prostoru je omejeno na največ dvanajst ur.

Tabela 73: Razlogi za odstranitev v posebni prostor

OBSOJENCI IN UPRAVNO KAZNOVANI

Zavod	storil k.d.	beg ali upor	ogrožal sebe ali druge	oviral druge pri počitku, delu	Odstranitve skupaj	Povprečen čas izločitve v urah
Dob	3	1	36	4	44	7,10
Ig			1		1	1,30
Celje		2	3	1	6	3,45
Koper			3		3	2,30
Nova Gorica				1	1	1
Ljubljana	3		1		4	4,36
Novo mesto			2		2	3
Radovljica						
OO Ig						
Maribor			2	3	5	3,41
Murska Sobota						
Rogoza						
SKUPAJ	6	3	48	9	66	5,40

PRIPORNIKI

Zavod	storil k.d.	beg ali upor	ogrožal sebe ali druge	oviral druge pri počitku, delu	Skupaj odstranitev	Povprečen čas izločitve v urah
Ig			1	1	2	3
Celje		1	4	1	6	2,07
Koper						
Nova Gorica			2		2	1,25
Ljubljana	1	2	3	1	7	6,03
Novo mesto	1	4	3		8	4,40
Radovljica						
Maribor			5	3	8	3,48
Murska Sobota	1				1	10
SKUPAJ	3	7	18	6	34	4,01

MLADOLETNIKI

Zavod	storil k.d.	beg ali upor	ogrožal sebe ali druge	ovira druge pri počitku, delu	Skupaj odstranitev	Povprečen čas izločitve v urah
Ig						
Celje						
Radeče		9	15	2	26	4,71
SKUPAJ		9	15	2	26	4,71

Ta ukrep se redko uporabi, ko pa se, je odrejen za krajši čas, v povprečju za tri do štiri ure. V primerjavi z letom 2000 se je število odstranitev vidno zmanjšalo (s 176 na 126). Obsojenci so bili izločeni v 66 (v letu 2000 98) primerih, priporniki v 34 (39) in mladoletniki v 26 (39) primerih. Razlogi za odstranitev v posebni prostor so bili največkrat destruktivna vedenja zoper sebe ali druge in so razvidni iz prikazov v tabelah. V tem letu se je med odstranitvijo v posebni prostor v zavodu Celje zgodila tragična nesreča, ko je pripornik s seboj pretihotapil vžigalnik, z njim zažgal stensko oblogo in zaradi zastrupitve z dimom umrl. Primer je bil temeljito obravnavan in analiziran, sprejeto pa je bilo tudi več ukrepov tako na ravni zavoda kot celotne uprave, da se to ne bi ponovilo. Poudarjena je bila predvsem zahteva po stalnem nadzoru, uveden je bil video nadzor itn.

Osebe, ki so bile odstranjene v posebni prostor, so bile večinoma pregledane pri zdravniku bodisi takoj bodisi v roku 24 ur. Nekaj jih je zdravniški pregled odklonilo.

3. 12. 11. Usposabljanje paznikov

Pri usposabljanju paznikov je bil v tem letu s formalnega vidika dosežen velik preskok. Z novim pravilnikom je bil določen nov način izobraževanja, ki predvideva enoten sprejem in šestmesečno usposabljanje. Ker to zahteva dodatne kadrovske in druge potenciale, ki jih zaradi omejene možnosti zaposlovanja ni bilo moč zagotoviti, se še ni začel izvajati.

Pri izobraževanju paznikov v zavodih je bilo poudarjeno izvajanje novih predpisov. V ospredju je bil novi pravilnik o izvrševanju nalog paznikov, ki je prinesel precej novih ureditev in nalog, ki so jih morali pazniki takoj začeti izvajati.

3. 12. 12. Arhitektonske in tehnične možnosti za varovanje zavodov in osebja

Pomemben vidik celotne varnosti so arhitektonske in tehnične možnosti ter sredstva za varovanje v zavodih. Zavodi se večinoma nahajajo v starih in nefunkcionalnih zgradbah, ki so bile zgrajene za druge namene in ne izpolnjujejo sodobnih zahtev varovanja. Zavodi so zato prisiljeni uporabljati dodatne ukrepe, ki so večinoma omejeni predvsem na pokrivanje kritičnih točk, to pa paznikom povzroča dodatne obremenitve in prinaša naporno monotono delo.

Pomanjkljivost starih zgradb je predvsem v tem, da onemogočajo nastanitev v več manjših ali enoposteljnih sobah ter da njihova arhitektura ne dopušča preprostega nadzora z manjšim številom paznikov. Dodatna slabost so zidovi in ponekod rešetke. Prvi so narejeni iz nekakovostnih materialov, ki omogočajo kopanje lukenj, podobno pa je tudi z rešetkami, ki so na nekaterih mestih še vedno iz železa, ki ga je moč rezati že s preprostim orodjem. Poseben problem so nizke varovalne ograje oz. zidovi ter preskromna tehnična sredstva.

V tem letu je bilo po zavodih opravljenih več izboljšav, med njimi je najpomembnejši nakup novega video nadzornega sistema v zavodu Ljubljana. Med nove pridobitve sodijo še dva detektorja kovine v zavodih Ljubljana in Murska Sobota, 30 novih samokresov, nadomestni pagerji za komunikacijo v zavodih ter video nadzor v posebnih prostorih za odstranitev.

Med pomembne segmente varovanja sodi tudi varovanje osebja. To se v zavodih izvaja s primerno zaščito pred napadom od zunaj ter s celostnim pristopom k zaščiti na delovnem mestu. V Murski Soboti so bila letos urejena nova vhodna vrata in vgrajeno varnostno okno v dežurni sobi. Tako ostaja ureditev le še ene lokacije. Drugje je to že opravljeno, s čimer je zagotovljena osnovna zaščita delavcev pred morebitnimi napadi s strelnim orožjem od zunaj.

Bistveno težja je izvedba tehničnega varovanja osebja znotraj zavoda – pred napadi zaprtih oseb. Večji zavodi že imajo interni alarmni klicni sistem, s pomočjo katerega lahko v kritičnem trenutku pokličejo na pomoč. Vsekakor bo treba ta sistem dopolniti in ga uvesti tudi v oddelkih zaporov (posebno tam, kjer se izvaja pripor), saj so delavci v teh zavodih še bolj ogroženi. Iščemo ustrezno rešitev, ki pa ni preprosta niti v tehničnem niti v organizacijskem smislu.

3. 12. 13. Oprema in uniforme delavcev

Za nakup uniform je bilo v tem letu namenjenih 31,5 milijona tolarjev, kar pa glede na potrebe in višje cene oblačil in obutve ni zadoščalo niti za nujne nakupe. Z notranjo prerazporeditvijo smo za ta namen v prihodnje predvideli več sredstev.

Z novim pravilnikom smo delovno uniformo nadomestili z novim delovnim kombinezonom, spremenili osnovno uniformo in izboljšali njeno kakovost. Opredeljeni so bili novi roki za dotrajanost in pogoji za zamenjavo uniform. Dolgoročno bo to zmanjšalo stroške in uredilo preskrbo z uniformami.

3. 13. ZAGOTAVLJANJE IN OMOGOČANJE DELA ZAPRTIM OSEBAM TER PROBLEMATIKA GOSPODARSKIH ENOT

Zagotavljanje pravice do dela zaprtim osebam, ki si delati želijo, je ena od temeljnih dolžnosti zavodov, saj je delo v procesu tretmaja pomemben dejavnik. Namen dela obsojencev je, da si med prestajanjem kazni ohranijo in pridobijo delovne navade ter pravilen odnos do dela. Zavodi, ki imajo na voljo dovolj delovnih mest, to v praksi dosledno izvajajo, medtem ko nekateri zavodi, ki se srečujejo s problematiko pomanjkanja dela, te pravice ne izvajajo v celoti. Vsem obsojencem, ki

želijo delati, si dela ni moč zagotoviti, zaradi česar pa se obsojenci redko pritožijo. V večini zavodov za pripornike ni dovolj primerne dela, medtem ko upravno kaznovanim, še zlasti tistim, ki jim je bila denarna kazen spremenjena v zapor, primerne dela zaradi kratkih kazni ni možno zagotavljati.

3. 13. 1. Razporeditev zaprtih oseb na delo

Zavodi so v letu 2001 delo omogočili 1.782 zaprtim osebam, kar je za 2 % manj kot v letu 2000. Med vsemi zaprtimi osebami je bilo delo zagotovljeno 28 %, kar je za 1 % več kot v letu 2000. Če primerjamo zaposlenost po posameznih kategorijah, ugotovimo, da je imelo delo 84% obsojencev, dobrih 12 % pripornikov in 4 % upravno kaznovanih oseb.

V istem obdobju se je za 16 % zmanjšal delež obsojencev, ki jim je bilo delo omogočeno zunaj zavoda (11 % vseh, ki jim je bilo delo omogočeno), zanemarljivo (za 0,6 %) pa se je povečalo število pripornikov in upravno kaznovanih, ki jim je bilo omogočeno delo.

Število zaprtih oseb, ki jim dela ni bilo moč zagotoviti, je veliko, vendar se v primerjavi z letom 2000 ni bistveno spremenilo. Gre pretežno za osebe, ki jim je bila denarna kazen spremenjena v nekajdnevni zapor in ki jim med krajšo dobo bivanja v zavodu ni moč zagotoviti primerne dela. V tem obdobju se je podvojilo število zaprtih oseb, ki so delo odklonili.

Tabela 74: Razporeditev zaprtih oseb na delo

Razporeditev na delo	obsojenci	obsojenke	P	UK	ML	SKUPAJ
v gospodarskih enotah	851	55	138	87	8	1.139
pri hišnih delih	315	16	27	36	2	396
zunaj zavoda	196	3				199
12. člen ZIKS	4					4
v terapevtskih delavnicah	39	4			1	44
SKUPAJ	1.405	78	165	123	11	1.782
dela jim ni bilo moč zagotoviti	336		971	2.739	1	4.047
delo so odklonili	72	6	191	168	1	438
za delo so nezmožni	145	6	5	143		299
SKUPAJ	553	12	1.167	3.050	2	4.784

Opomba: Nekateri obsojenci so vpisani dvakrat ali večkrat, saj so neko obdobje delali, potem odklanjali delo, bili za delo nezmožni ali pa jim ni bilo moč zagotoviti primerne dela.

3. 13. 2. Plačilo za delo zaprtih oseb

Tabela 75: Plačilo za delo obsojencev v rednem delovnem času (primerjava 2000/2001)

ZAVOD	2001						2000					
	NAJNIŽJE PLAČILO			NAJVIŠJE PLAČILO			NAJNIŽJE PLAČILO			NAJVIŠJE PLAČILO		
	GE	Hišna dela	Zunaj zavoda	GE	Hišna dela	Zunaj zavoda	GE	Hišna dela	Zunaj zavoda	GE	Hišna dela	Zunaj zavoda
Dob	12.079	12.079	0	20.533	17.346	-	11.660	11.660	112.300	19.820	16.518	29.400
Ig	12.075	12.075	26.926	20.323	16.425	32.625	11.336	11.136	27.730	23.179	28.249	36.975
Celje	14.282	15.612	21.280	26.392	25.804	56.010	13.774	14.882	22.385	23.627	24.529	47.844
Koper	13.864	12.079	-	19.170	19.629	-	10.570	9.480	32.842	18.503	15.404	43.500
N. Gorica	16.295	16.427	34.800	16.669	16.887	34.800	13.810	14.752	16.200	22.112	21.773	33.768
Ljubljana	12.075	12.075	17.400	18.254	19.627	32.625	9.480	9.480	17.400	17.617	17.617	34.800
N. mesto	-	12.319	17.400	-	16.773	34.800	8.370	9.443	13.050	14.400	15.857	34.800
Radovljica	12.075	12.319	17.400	12.075	16.425	32.625	8.980	9.443	15.660	13.250	15.857	28.275
OO Ig	-	13.693	17.400	-	16.773	43.850	-	10.263	17.400	-	16.184	112.230
Maribor	20.666	17.031	19.602	33.347	34.119	36.696	19.462	15.157	14.682	25.344	25.191	29.951
MS	-	19.676	18.571	-	33.533	89.535	-	11.362	13.920	-	18.948	61.900
OO Rogoza	13.486	14.459	18.694	30.437	24.323	96.610	11.536	12.197	13.050	19.383	18.948	65.250
PD Radeče	9.840	11.522	-	23.339	19.819	-	9.499	9.499	9.839	22.530	19.132	22.432

ZAVOD	I 01/00						Razlika v izplačilih v letu 2001 v primerjavi z letom 2000 v %					
	NAJNIŽJE PLAČILO			NAJVIŠJE PLAČILO			NAJNIŽJE PLAČILO			NAJVIŠJE PLAČILO		
	GE	Hišna dela	Zunaj zavoda	GE	Hišna dela	Zunaj zavoda	GE	Hišna dela	Zunaj zavoda	GE	Hišna dela	Zunaj zavoda
Dob	103,59	103,59		103,60	105,01		3,59	3,59		3,60	5,01	
Ig	106,52	108,43	97,10	87,68	58,14	88,24	6,52	8,43	-2,90	-12,32	-41,86	-11,76
Celje	103,69	104,91	95,06	111,70	105,20	117,07	3,69	4,91	-4,94	11,70	5,20	17,07
Koper	131,16	127,42		103,60	127,43		31,16	27,42		3,60	27,43	
N. Gorica	117,99	111,35	214,81	75,38	77,56	103,06	17,99	11,35	114,81	-24,62	-22,44	3,06
Ljubljana	127,37	127,37	100,00	103,62	111,41	93,75	27,37	27,37	0,00	3,62	11,41	-6,25
N. mesto	0,00	130,46	133,33	0,00	105,78	100,00		30,46	33,33		5,78	0,00
Radovljica	134,47	130,46	111,11	91,13	103,58	115,38	34,47	30,46	11,11	-8,87	3,58	15,38
OO Ig		133,42	100,00		103,64	39,07		33,42	0,00		3,64	-60,93
Maribor	106,19	112,36	133,51	131,58	135,44	122,52	6,19	12,36	33,51	31,58	35,44	22,52
MS		173,17	133,41		176,97	144,64		73,17	33,41		76,97	44,64
OO Rogoza	116,90	118,55	143,25	157,03	128,37	148,06	16,90	18,55	43,25	57,03	28,37	48,06
PD Radeče	103,59	121,30		103,59	103,59		3,59	21,30		3,59	3,59	

Za plačilo za delo zaprtih oseb smo uporabljali enotna merila o plačilu za delo obsojencev in o nagradah mladoletnikov v prevzgojnem domu. Izračuni na podlagi podatkov iz primerjalne tabele kažejo, da se je povprečno plačilo za delo zaprtih oseb, obračunano na podlagi navedenih meril, pri najnižjem plačilu v gospodarski enoti povečalo za 15 %, pri najvišjem pa za 7 %. Najnižje plačilo za delo pri hišnih delih se je v povprečju povečalo za 23 %, najvišje pa za 11 %. Najnižje povprečno plačilo za pogodbeno delo obsojencev zunaj zavoda se je povečalo za 26 %, najvišje pa za 7 %. Najnižje plačilo za delo obsojencev je v gospodarski enoti doseglo 9.840 SIT, pri hišnih delih 11.522 SIT in pri pogodbenem delu zunaj zavoda 17.400 SIT. Najvišje plačilo je v gospodarski enoti doseglo 33.347 SIT, pri hišnih delih 34.119 SIT in pri pogodbenem delu zunaj zavoda 96.610 SIT.

Tabela 76: Delo obsojencev v podaljšanem delovnem času

Zavod	število obsojencev	število nadur
Dob	178	11.726
Ig	57	3.663
Celje	26	1.771
Koper	35	1.565
Nova Gorica	16	621
Ljubljana	67	2.475
Novo mesto	5	68
Radovljica	15	301
Maribor	109	6.178
Murska Sobota	21	947
Rogoza	59	1.907

SKUPAJ	588	31.122
--------	-----	--------

V letu 2001 je v podaljšanem delovnem času delalo nekaj manj kot 40 % vseh, ki so bili razporejeni na delo. Obsojenci opravili za 7 % več nadur kot v letu 2000. Število ur dela v podaljšanem delovnem času se je v tem obdobju povečalo v vseh zavodih, razen v zavodih Koper, Maribor, Novo mesto in Murska Sobota.

3. 13. 3. Varstvo pri delu in požarna varnost

V zvezi z varstvom pri delu so v letu 2001 vsi zavodi skladno z zakonom o varnosti in zdravju pri delu izdelali analizo varnosti z oceno tveganja in na njeni podlagi sprejeli izjavo o varnosti. V aktivnosti glede spoštovanja predpisov iz varstva pri delu ter požarne varnosti zavodi poleg odgovornih delavcev vključujejo tudi obsojence in mladoletnike, saj jim pred razporeditvijo na delo omogočajo ustrezne zdravniške preglede, preverijo njihove psihofizične sposobnosti in jih teoretično in praktično usposablja za varno delo.

V zavodih so pozornost posvečali tudi ukrepom tehničnega varstva, varnega delovnega okolja in sredstev za delo. Ukrepi tehničnega varstva so se nanašali predvsem na vizualne preglede in preizkuse delovne opreme, odpravo ugotovljenih pomanjkljivosti, izločanje posamezne opreme iz uporabe, nameščanje dodatnih opozoril na posamezne nevarnosti in izdelavo dodatnih navodil za varno delo.

Čeprav je po oceni uprave varstvo pri delu obsojencev na ustrezni ravni, je treba opozoriti, da se ji posveča premajhna pozornost. Delavci, ki v zavodih skrbijo za varno delo, opozarjajo, da nekateri obratovodje in inštruktorji posvečajo premalo pozornosti obveznostim, ki jim jih nalaga pravilnik o varstvu pri delu.

Požarna varnost se je v zavodih v letu 2001 v primerjavi z letom poprej poslabšala, saj smo imeli v letu 2000 štiri požare (Dob, Celje, Rogoza, Radeče). Res je, da je šlo v treh primerih za manjše požare, ki niso povzročili večje materialne škode, toda v enem izmed njih je umrla zaprta oseba, ki je ogenj zanetila. Večja materialna škoda je nastala v zavodu Dob, saj je ogenj uničil notranjo opremo in stroje v zavodski pralnici.

3. 13. 4. Nesreče pri delu zaprtih oseb

Iz poročil zavodov izhaja, da je bilo v letu 2001 na delovnih mestih v zavodu, zunaj zavoda ter pri dovoljenih dejavnostih ugotovljeno 57 poškodb obsojencev, ki so bile skladno z zakonodajo s tega področja obravnavane kot nesreče pri delu. V treh primerih je šlo za hujše telesne poškodbe, v vseh preostalih pa za lažje. Zavodi so vse nesreče obravnavali skladno s predpisi, o čemer so sestavili predpisani zapisnik in uredili potrebno dokumentacijo. Med poškodbami so bile najpogostejše mehanske poškodbe prstov in gornjih okončin, nekaj poškodb je bilo posledica zdrsov in padcev pri športu in padcev odletavajočih delcev v oči ter opeklin in vreznin.

Preiskave vzrokov potrjujejo, da so predvsem v obratu galvane nezgode posledica opustitve uporabe zaščitnih sredstev. Del krivde gre pripisati nespoštovanju obveznosti, ki jih odgovornim nalaga pravilnik o varstvu pri delu, po drugi strani pa so najpogostejši vzroki nezgod pri delu nespoštovanje splošnega režima dela, premajhna zbranost pri delu in splet različnih nevarnih okoliščin.

V primerjavi z letom 2000 je bilo pri delu poškodovanih za 28 % manj zaprtih oseb. Podatek o tako velikem zmanjšanju števila poškodb pri delu je še posebno spodbuden, ker se je (razen v zadnjih

dveh letih) to število nenehno povečevalo. Podatki kažejo, da se je več kot 40 % nesreč pri delu pripetilo v zavodih Maribor z oddelkoma (23), Dob (18), Ljubljana (7), Radeče (4), Koper (3) in Celje (2).

Na podlagi pogodbe o zavarovanju civilne odgovornosti, sklenjene med upravo in zavarovalnimi družbami, je dobrih 63 % zaprtih oseb uveljavljalo odškodnino za posledice nesreče pri delu. Prijave nesreče pri delu in odškodninske zahtevke so zavodi posredovali pristojnim zavarovalnicam prek uprave, ki tudi sicer spremlja način reševanja posameznih odškodninskih zahtevkov. Pri tem uprava ugotavlja, da zavarovalnice pri odločanju o priznanju odškodnine oziroma zavrnitvi izplačila nimajo enotnih meril. Zavarovalna družba Slovenika tako oškodovancem odškodnine večinoma priznava in izplačuje, medtem ko zavarovalnici Adriatic in Triglav odškodninske zahtevke večinoma zavračata.

3. 13. 5. Posebnosti dela in zaposlovanja mladoletnikov v prevzgojnem domu

V zavodu Radeče je bilo v letu 2001 v gospodarski enoti delo zagotovljeno 22, pri hišnih delih pa sedmim mladoletnikom, medtem ko jih je bilo šest vključenih samo v nižje poklicno izobraževanje.

Delo je bilo zagotovljeno vsem mladoletnikom, bodisi v okviru poklicnega usposabljanja (izobraževanja) ali pridobivanja delovnih navad. V povprečju je bilo delo zagotovljeno 35 mladoletnikom, od katerih se jih je poklicno izobraževalo šest, medtem ko je bil eden za delo oziroma izobraževanje nezmožen. Zavod mladoletnikov ni pošiljal na delo zunaj doma. Občasno so nekateri mladoletniki odklonili delo, vendar popolne odklonitve dela v letu 2001 v zavodu ni bilo.

Najnižje plačilo za delo mladoletnikov v gospodarski enoti je v letu 2001 doseglo 9.840 SIT, najvišje pa 23.339 SIT. Pri hišnih delih je bilo najnižje plačilo za delo mladoletnikov 11.522 SIT, najvišje pa 19.819 SIT. V primerjavi z letom 2000 se je povprečno najnižje in najvišje plačilo za delo v gospodarski enoti in pri hišnih delih povečalo za 3,5 %.

Med mladoletniki, ki so se v prvem letniku poklicno izobraževali, je bila najnižja prejeta nagrada 10.959 SIT, najvišja pa 16.658 SIT. V drugem letniku je najnižja nagrada dosegla 16.439 SIT, najvišja pa 24.987 SIT. Najvišjo nagrado pri poklicnem izobraževanju lahko dobijo le mladoletniki v obliki dodatka za odličen učni uspeh oziroma za stalnost pri pouku. V primerjavi z letom 2000 sta se povprečni najnižja in najvišja nagrada v prvem in drugem letniku povečali za 11,3 %.

V letu 2001 so se v procesu delovnega usposabljanja lažje poškodovali štirje mladoletniki. Poškodbe (vreznine) so nastale med rezanjem na vzvodnih škarjah. Mladoletniki, ki so poškodbe utrpeli, pri pristojni zavarovalnici niso uveljavljali odškodnine.

3. 13. 6. Obseg in problematika hišnih del

V letu 2001 so zavodi pri hišnih delih omogočili delo 22 % zaprtim osebam, kar je za 4 % več kot v letu 2000. Obseg hišnih del se v letu 2001 v primerjavi s prejšnjimi leti v zavodih ni spremenil. Med hišna dela zavodi uvrščajo delo v kuhinji, razdeljevalnici hrane, pomivalnici, zavodski pralnici in likalnici. Nekateri zavodi so v okviru hišnih del zaprte osebe razporejali tudi na čiščenje upravnih in ambulantnih prostorov, na dela pri vzdrževanju zavoda, čiščenje okolice zavoda, vrtnarije in na druga podobna dela. Na navedena delovna mesta so zavodi večinoma razporejali obsojence, toda v primerjavi z letom 2000 so na hišniška dela razporedili štirikrat več pripornikov in upravno kaznovanih oseb (15:63).

Zavodi v poročilih podobno kot v preteklih letih izpostavljajo problem strokovne usposobljenosti zaprtih oseb za hišna dela. Gre namreč za zahtevnejša dela, za katera je potrebna ustrezna strokovna izobrazba, kar še zlasti velja za dela, povezana s pripravo hrane, za katera je zahtevana

tudi sanitarno-higienska ustreznost. Po drugi strani so hišna dela povezana tudi z redom in disciplino ter varnostjo v zavodu.

3. 13. 7. Pokojninsko in invalidsko zavarovanje zaprtih oseb

Iz letnih poročil zavodov je razvidno, da je bilo med obsojenci, ki so delali, pokojninsko zavarovanih 56 %. Ta odstotek je v primerjavi z letom 2000 višji za 1%. Znatno se je zmanjšalo (686:3170) število oseb, ki so bile v istem obdobju invalidsko zavarovane. Na skokovito zmanjšanje števila invalidsko zavarovanih zaprtih oseb je gotovo vplivalo stališče uprave, da do tovrstnega zavarovanja niso upravičeni upravno kaznovani, ki prestajajo nadomestni zapor, ker denarne kazni niso plačale.

Tabela 77: Pokojninsko in invalidsko zavarovanje zaprtih oseb

Zavod	novosprejeti		premeščeni		stanje 1. 1. 2001	
	pokoj. zavarovani	invalid. zavarovani	pokoj. zavarovani	invalid. zavarovani	pokoj. zavarovani	invalid. zavarovani
Dob	72	69	9	9	208	161
Ig	29	26			16	11
Celje	19	12	9	2	11	19
Koper	39	17	4	5	24	9
Nova Gorica	6	4	10	9	3	4
Ljubljana	107	140	11	33	38	45
Novo mesto	12	122	1	5	4	5
Radovljica	19	40			7	1
OO Ig	1	1	34	22	12	5
Maribor	90	180	7	10	40	59
Murska Sobota	13	50	3	3	13	15
OO Rogoza	26	11	60	10	28	12
Radeče		14				22
SKUPAJ	433	686	148	108	404	368

3. 13. 8. Gospodarska dejavnost zavodov

V preteklem letu je uprava sprejela potrebne ukrepe za preoblikovanje gospodarskih enot zavodov v javne gospodarske zavode (JGZ). Pripravljeni in sprejeti so bili ustrezni akti, s katerimi se je sedem gospodarskih enot preoblikovalo v pet JGZ. Vsi JGZ so bili že vpisani v sodni register. Imenovani so bili tudi vršilci dolžnosti direktorja JGZ oziroma upravni odbori.

Gospodarske enote so se tudi v preteklem letu srečevale s problemom pridobivanja dela na trgu, saj je konkurenca vse večja. Močno je tudi zniževanje cen storitev, zahtevana pa je vse večja kakovost izdelkov in storitev, hiter odziv na ponudbe itn., z razpoložljivo delovno silo pa gospodarske enote vse težje sledijo zahtevam trga.

4. DELOVANJE UPRAVE NA NACIONALNEM IN MEDNARODNEM PODROČJU

4. 1. DELOVANJE NA NACIONALNEM PODROČJU

4. 1. 1. Sodelovanje z mediji

V letu 2001 se je število prošenj medijev za obiske zavodov ter za posredovanje podatkov in informacij s področja izvrševanja kazenskih sankcij sicer nekoliko zmanjšalo, kar pa ne pomeni, da se je zmanjšalo tudi zanimanje za to problematiko. Nasprotno, mediji so se zelo zanimali za življenje in delo v zavodih ter za bivalne in nastanitvene razmere zaprtih oseb, spoštovanje njihovih pravic, ravnanje z njimi, zlasti pa za posamezne izgrede, problematiko, povezano z drogo, samomore in druge izredne dogodke. Po razpoložljivih podatkih so Televizija Slovenija in Pop TV ter še sedem lokalnih televizijskih in radijskih hiš v preteklem letu pripravili 29 prispevkov, povezanih z izvrševanjem kazenskih sankcij. Poleg tega so novinarji šestnajstih časopisnih hiš in revij, med njimi tudi tistih z velikimi nakladami (Delo, Slovenske novice, Dnevnik, Večer, Mladina, Mag, Jana, Demokracija), pripravili in objavili štirideset prispevkov s tega področja. V praksi se je podobno kot v prejšnjih tudi v preteklem letu dogajalo, da so posamezni obsojenci navezali stike z nekaterimi novinarji brez vednosti zavoda oziroma da so novinarji želeli navezati stike z njimi na lastno pobudo. Take stike je uprava dovoljevala le, če so obsojenci skladno z veljavnimi predpisi zanje pridobili dovoljenje upravnika zavoda. Upravniki zavoda so pri odločanju o obiskih novinarjev upoštevali tudi varnostne razloge ter ohranitev reda in discipline v zavodu.

Uprava ocenjuje, da je bilo novinarjem v letu 2001 omogočeno pravočasno in izčrpno poročanje o vseh pomembnih dogodkih v posameznih zavodih. Zavodi oziroma uprava so novinarjem posredovali vse informacije, za katere so ti zaprosili; razen seveda osebnih podatkov zaprtih oseb, saj za posredovanje teh ni pravne podlage. Uprava ocenjuje, da je bilo poročanje medijev večinoma primerno in korektno, z izjemo prispevkov nekaterih posameznikov, ki so bili prikrojeni želji po odmevnosti, ali pa tistih, ki so jih pripravili novinarji s preslabim poznavanjem področja izvrševanja kazenskih sankcij.

4. 1. 2. Obiski v zavodih

Upravo je v letu 2001 zaprosilo za dovoljenje obiska zavodov 29 ustanov in posameznikov, med katerimi je sedem fakultet, štiri okrožna državna tožilstva, devet policijskih ustanov in še devet drugih šolskih, upravnih in strokovnih združenj. Število prošenj za obiske zavodov se v primerjavi z letom 2000 sicer ni povečalo, vendar pa za obisk prosijo čedalje večje skupine obiskovalcev z namenom strokovnega usposabljanja s področja izvrševanja kazenskih sankcij. Tudi število prošenj dijakov in študentov (16), ki želijo izdelati seminarske, diplomske naloge in raziskovalna dela s področja izvrševanja kazenskih sankcij, se v letu 2001 v primerjavi z letom 2000 ni povečalo. Uprava je obiske zavodov in zbiranje podatkov oziroma informacij zaradi strokovnega usposabljanja in študijskega namena prosilcem omogočila v vseh primerih. Obiskov ni dovolila le učencem ene izmed osnovnih šol, ki so želeli obiskati zavode, saj ocenjuje, da je tematika za učence osnovne šole prezahtevna, željo po ogledu zavodov pa bodo lahko uresničili ob kasnejšem študiju. Obiski so bili organizirani tako, da so bili v čim manjši meri moteči za življenje v zavodih, pri tem pa so se upoštevale tudi želje zaprtih oseb.

4. 2. DELOVANJE NA MEDNARODNEM PODROČJU

V letu 2001 je uprava aktivno sodelovala s pristojnimi organi Sveta Evrope, upravami zaporov drugih držav, mednarodnimi raziskovalnimi inštituti in mednarodnimi organizacijami na področju izvrševanja kazenskih sankcij in z udeležbo na mednarodnih konferencah in seminarjih.

4. 2. 1. Obiski tujih delegacij v Sloveniji

Vodstvo izvrševanja kazenskih sankcij obeh državnih enot Bosne in Hercegovine je bilo na študijskem obisku v Sloveniji. Obisk je potekal v okviru programa Sveta Evrope za reformo zaporov v obeh državnih enotah.

V okviru programa poklicnega in strokovnega izobraževanja EU Leonardo da Vinci so nas obiskali štirje nizozemski strokovnjaki s področja izobraževanja v zaporih.

Skupina desetih avstrijskih penologov je bila na enotedenskem obisku v naših zavodih.

Upravnica zapora v Sremski Mitrovici iz Republike Srbije je obiskala upravo in zavod Ljubljana.

Eksperti EMCDD (European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction) so obiskali upravo v zvezi s načinom zbiranja podatkov o uživalcih drog.

Obiskalo nas je vodstvo madžarske uprave zaporov.

Zavoda Ljubljana in Ig je obiskala delegacija sodnikov in tožilcev iz Kosova.

Zavod Dob so obiskali predstavniki Urada varuha človekovih pravic Republike Albanije in predstavniki katoliške univerze iz Amerike v spremstvu Fakultete za arhitekturo iz Ljubljane.

4. 2. 2. Obiski predstavnikov uprave v tujini

Štirje predstavniki uprave so z namenom proučitve varnostnih rešitev in notranje opreme obiskali novejši zapor v Padovi v Italiji.

Direktor uprave je skupaj z ministrom za pravosodje in njegovimi najožjimi sodelavci obiskal upravo zaporov Republike Slovaške.

Predstavnica uprave se je kot članica udeležila 41. sestanka Sveta za penološko sodelovanje pri Svetu Evrope v Strasbourgu.

V okviru programa EU Leonardo da Vinci so štirje predstavniki uprave izvedli povratni obisk na Nizozemsko z namenom proučitve sistema izobraževanja zaprtih oseb.

Štiri predstavniki uprave so sodelovali na II. evropski konferenci teorije izbire in realitetne terapije v Zagrebu na Hrvaškem.

8. internacionalne konference o izobraževanju v zaporih v okviru EPEA, ki je potekala na Nizozemskem, se je udeležil en predstavnik uprave.

Pet predstavnikov uprave je v okviru povratnega obiska obiskalo madžarsko upravo za izvrševanje kazenskih sankcij.

Predstavnica uprave se je udeležila mednarodnega znanstvenega srečanja na temo Ženske in kazni zapora, ki je potekalo v Reki na Hrvaškem.

Predstavnica uprave je sodelovala na regionalni konferenci o alternativnih kaznih v vzhodno- in centralnoevropski regiji, ki je potekala v Bukarešti v Romuniji.

2001

Seminarja o skupinskem delu v Avstriji so se udeležili trije predstavniki uprave.

Predstavnica uprave se je udeležila mednarodne delavnice o sistemu probacije v državah, kandidatkah za članice EU, ki je potekala v Varšavi na Poljskem.

Trije predstavniki uprave so se udeležili proslave ob dnevu italijanske penitenciarne policije v zaporu v Gorici v Italiji.

Mednarodno sodelovanje omogoča izmenjavo izkušenj, prenos dobre prakse in nadaljnji razvoj strokovnega dela na različnih področjih znotraj sistema izvrševanja kazenskih sankcij. Z drugimi upravami smo izmenjevali tudi strokovna gradiva in se s pisnimi prispevki vključevali v mednarodno mrežo informacij in izmenjav na našem področju dela.

5. KADROVSKE, FINANČNO-MATERIALNE IN PROSTORSKE RAZMERE

5. 1. KADROVSKE RAZMERE

5. 1. 1. Osnovni podatki o obsegu in strukturi zaposlenih ter zasedenih delovnih mestih – glede na veljavno sistemizacijo

Tabela 78: Pregled številčnega stanja zaposlenih v Upravi za izvrševanje kazenskih sankcij RS na dan 31. 12. 2001

Organizacijska enota	Uprava - zavod			GOSPODARSKA ENOTA			SKUPAJ			
	Vir financiranja	GE	prorač.	Skupaj	GE	prorač.	Skupaj	Zavod,GE,uprava		
								M	Ž	Skupaj
direktor			1	1				1		1
višji upravni delavci										
državni podsekretar			1	1				1		1
svetovalci vlade			10	10				5	5	10
pomočniki direktorja			26	26		5	5	19	12	31
svetovalci direktorja			6	6				2	4	6
višji svetovalci			3	3	3	1	4	7	0	7
vsega			47	47	3	6	9	35	21	56
Specializirani kadri										0
pedagogi			46	46				14	32	46
psihologi			5	5				2	3	5
socialni delavci			14	14				3	11	14
drugi strok. del. v vzg. službi			9	9				1	8	9
Zdravniki splošne prakse										0
Zobozdravniki										0
medicinski tehniki			6	6				1	5	6
inštruktorji		3	31	34	34	12	46	75	5	80
delovni inštruktorji		2	10	12	5	30	35	45	2	47
diplomirani inženirji		1		1	6	4	10	10	1	11
inženirji		1		1	8	8	16	15	2	17
tehniki			3	3		2	2	3	2	5
diplomirani ekonomisti			2	2	2		2	1	3	4
ekonomisti		3	7	10	2		2	1	11	12
ekonomski tehniki		8	17	25	2		2	0	27	27
drugi delavci v GE		4		4	35	8	43	37	10	47
pazniški kader			428	428				393	35	428
administrativni in drugi delavci		2	52	54	4	1	5	5	54	59
vsega		24	630	654	98	65	163	606	211	817
SKUPNO ŠT. VSEH ZAP.		24	677	701	101	71	172	641	232	873

prorač. - pomeni vir financiranja je proračun

GE - pomeni vir financiranja je GE

V upravi je za opravljanje nalog uprave v skladu z določbami zakona o organizaciji in delovnem področju ministrstev sistemiziranih skupno 976 delovnih mest, od tega 75 višjih upravnih delavcev, 583 upravnih delavcev in 318 strokovno-tehničnih delavcev. Od sistemiziranih mest v celotni upravi je bilo na dan 31. 12. 2001 zasedenih 873 delovnih mest, od tega 56 vodilnih kadrov, 74 delavcev vzgojne službe, 127 inštruktorjev, 6 delavcev v zdravstvenih službah, 428 delavcev pazniške službe, 59 administrativnih delavcev in drugih delavcev ter 123 drugih delavcev v gospodarskih enotah. Sredstva za financiranje delavcev se večinoma zagotavljajo iz proračuna, razen za 125 delavcev, za katere se sredstva zagotavljajo iz sredstev gospodarskih enot. Bolj podroben prikaz strukture zaposlenih je razviden iz tabele št. 78.

5. 1. 2. Obseg in dinamika zaposlovanja

Tudi s proračunom za leto 2001 je veljalo načelo glede zaposlovanja iz prejšnjih let, kar pomeni, da so bila upravi s proračunom zagotovljena za plače določena sredstva ter določeno maksimalno možno število zaposlenih. Tako smo v upravi tudi v letu 2001 sami presojali, katere delavce nadomestiti (in katerih ne) ter koliko razpoložljivih sredstev porabiti za prerazporeditve oziroma napredovanja.

Seveda je bilo pri zaposlovanju v letu 2001 še vedno osnovno vodilo zagotavljanje nemotenega opravljanja dejavnosti izvrševanja kazenskih sankcij in predvsem nadomeščanje tistih delavcev, ki opravljajo naloge varnosti in zavarovanja. Narava dejavnosti oziroma dela v upravi je namreč takšna, da zahteva 24-urno prisotnost delavcev, ki opravljajo naloge varovanja zaprtih oseb in varovanja zavodov za prestajanje kazni zapora, kakor tudi nadomeščanje strokovnih delavcev s specifičnimi strokovnimi znanji.

V letu 2001 je v upravi prenehalo delovno razmerje 27 delavcem. Upokojilo se je pet delavcev, 21 delavcem je delovno razmerje prenehalo na njihovo željo, enemu pa v skladu z 8. točko 1. odstavka 100. člena zakona o delovnih razmerjih.

Del razpoložljivih sredstev za plače je bil namenjen napredovanju delavcev v skladu s pravilnikom o napredovanju zaposlenih v državni upravi. V letu 2001 je napredovalo 186 delavcev.

5. 1. 3. Izobraževanje delavcev

Izobraževanje delavcev je v letu 2001 potekalo na več načinov, in sicer kot izobraževanje za pridobitev višje stopnje izobrazbe, na podlagi sklenjene pogodbe o izobraževanju, kot izobraževanje za pripravo na strokovni izpit ter v obliki funkcionalnega izobraževanja. Pregled izobraževanja delavcev po prvih dveh naštetih oblikah je prikazan v tabeli št. 79.

S 1. 4. 2000 je stopil v veljavo novi zakon o splošnem upravnem postopku, ki je v vodenje upravnih postopkov uvedel nekatere novosti, saj določa, da lahko posamezniki vodijo upravni postopek oz. odločajo v upravnih stvareh samo, če imajo ustrezno izobrazbo in opravljen strokovni izpit iz upravnega postopka. Delavci so tako tudi v letu 2001 nadaljevali opravljanje izpitov iz upravnega postopka. Pregled števila zaposlenih, ki so v letu 2001 opravili navedeni izpit, podaja tabela št. 79.

Za pridobitev višje stopnje izobrazbe na podlagi sklenjene pogodbe o izobraževanju so se delavci v letu 2001 izobraževali na Pravni, Pedagoški in Ekonomski fakulteti, Fakulteti za družbene vede, Visoki šoli za socialno delo, Visoki upravni šoli, Visoki policijski šoli, Visoki šoli za podjetništvo ter na nekaterih srednjih šolah.

Uprava centrala je tudi v lanskem letu pripravljala seminarje za posamezne specifične skupine zaposlenih, na katerih so kot predavatelji sodelovali priznani zunanji strokovnjaki s posameznih področij. Tako so bili organizirani seminarji, na katerih so se udeleženci seznanjali s protistresnim

programom, programi obravnave odvisnih od drog, z javnimi naročili po novem zakonu o javnih naročilih, s problematiko varnosti in zdravja pri delu, tudi senzitivitetni trening ipd.

Tabela 79: Številčni podatki o izobraževanju delavcev uprave v letu 2001

Stopnja izobrazbe	izobraževanje	za pridobitev višje stopnje izobrazbe	preizkus ZUP	kot priprava na strokovni izpit
V. stopnja	končali v I. 2001		137	2
	v teku	1		
	štev. prek.			
VI. stopnja	končali v I. 2001	1	11	
	v teku			
	štev. prek.			
VII. stopnja	končali v I. 2001	9	12	3
	v teku	15	1	
	štev. prek.	2		

V okviru funkcionalnega izobraževanja so potekali aktivni terapevtov, zdravstvenih delavcev, socialnih delavcev in delavcev pazniške službe, delavci zavodov pa so se udeleževali še različnih seminarjev, ki so jih pripravljale zunanje ustanove.

Ker ima uprava številne stike s posameznimi državami po celi Evropi in se tudi aktivno vključuje v delo Sveta Evrope, je v lanskem letu potekalo tudi izobraževanje delavcev zavodov v tujih jezikih, in sicer za tiste, ki so se bili pripravljani vključiti v mednarodno sodelovanje uprave.

5. 1. 4. Pripravnštvo in učna oziroma delovna praksa

Zaposlovanje pripravnikov je večinoma omejeno na zaposlovanje pripravnikov štipendistov. Zaposlovanje tistih, ki niso bili štipendisti, je bilo možno le, kadar v zavodu niso uspeli zapolniti delovnega mesta in so zato v delovno razmerje sprejemali pripravnike, za katere so menili, da bodo po uspešno opravljenem strokovnem izpitu zasedli prosta delovna mesta. V preteklem letu je zaključilo pripravništvo in uspešno opravilo pripravniški izpit 10 oseb, od tega štirje štipendisti. V zavodih je bilo v letu 2001 na učni oziroma delovni praksi 23 študentov in dijakov.

5. 1. 5. Odsotnost z dela zaradi bolezni oziroma delovnih nezgod, problematika delovnih invalidov in podobno

V zavodih so bili v letu 2001 zaposleni odsotni z dela zaradi bolezni, posledic nesreč pri delu ter nege družinskih članov 75.853 ur, kar pomeni stalno odsotnost 36 delavcev.

Ugotavljamo, da je bilo v letu 2001 v povprečju nekoliko manj odsotnosti z dela zaradi bolezni kot v letu 2000. Najpogostejše nesreče pri delu v preteklem letu, so se zgodile pri usposabljanju paznikov oz. rednih treningih borilnih veščin, nato pri zdrsih po stopnicah itn. Rezultati rekonstrukcij nezgodnih dogodkov potrjujejo, da nezgode niso bile posledica opuščanja predpisanih ukrepov s strani delodajalca.

V letu 2001 smo nadaljevali s preventivnimi zdravstvenimi pregledi delavcev, tako da je bilo tudi v letu 2001 preventivno pregledanih 10 % vseh zaposlenih, ki izpolnjujejo enotno določene kriterije.

V zavodih je bilo v lanskem letu zaposlenih 15 invalidov, od tega šest invalidov II. kategorije in devet invalidov III. kategorije. Pri zagotavljanju zaposlitve invalidom se skoraj v vseh zavodih, predvsem zaradi specifičnosti narave dela, še vedno pojavlja problem razporeditve invalidov na ustrezna delovna mesta. Ta je še posebno pereč v oddelkih za varnost in zavarovanje, saj delovnih invalidov iz vrst pooblaščenih uradnih oseb ni moč razporejati na druga ustrezna delovna mesta – iz preprostega razloga, ker takih delovnih mest v zavodih ni.

Tabela 80: Številčni podatki o odsotnosti z dela (v urah)

Zavod	bolezen	nesreča pri delu	nega družinskih članov	Skupaj
Dob	16.494	2.618	2.650	21.762
Ig	4.076	1.068	232	5.376
Celje	5.864	972	312	7.148
Koper	8.140	16	912	9.068
Ljubljana	9.580	2.264	766	12.610
Maribor	7.993	2.768	688	11.449
Radeče	6.144	720	1.576	8.440
SKUPAJ	58.291	10.426	7.136	75.853

5. 1. 6. Disciplinski postopki zoper delavce

V letu 2001 je bilo uvedenih osem postopkov za ugotavljanje odgovornosti delavcev za kršitev delovnih obveznosti. V petih primerih je bil delavcem izrečen ukrep prenehanja delovnega razmerja pogojno, za dobo od enega do devet mesecev, v treh primerih pa je bil postopek ustavljen.

5. 1. 7. Stanovanjska problematika, počitniške zmogljivosti in druga vprašanja družbenega standarda delavcev

Stanovanjska problematika delavcev v zavodih se ni izboljšala, saj se še vedno pojavlja več prosilcev za službena oziroma najemniška stanovanja, kot pa je teh na voljo. Zaradi takega položaja se predvsem v zavodih, ki so nekoliko oddaljeni od večjih mestnih središč, pojavljajo težave pri pridobivanju ustrezno usposobljenih kadrov, saj se je marsikateri kandidat prenehal zanimati za sklenitev delovnega razmerja, ko je izvedel, da ustreznega stanovanja zanj ni.

Zavodi imajo za svoje delavce tudi manjše število počitniških enot. Počitniške zmogljivosti so zasedene večinoma v sezoni, izven sezone pa jih v nekaterih zavodih izrabljajo tudi upokojeanci. Proračunskih sredstev za počitniško dejavnost uprava nima (v nasprotju z nekaterimi drugimi državnimi organi), zato morajo vse stroške zanjo pokriti delavci sami.

5. 1. 8. Nadurno delo

V letu 2001 je bilo v službah za varnost in zavarovanje v posameznih zavodih opravljenih 109.666,5 nadur. Pregled opravljenih nadur po posameznih zavodih je razviden iz tabele.

Tabela 81: Pregled nadur v letu 2001

	št. izplačanih nadur	št. delavcev, ki so opravljali nadure	št. delavcev, ki so presegli 180 ur na letni ravni	povprečno število opravljenih nadur
	1	2	3	4 = 1/2
Celje	10.118	49	35	206
Dob	29.920	112	97	267
Ig	3.726	20	10	186
Koper	9.993,5	59	31	169
Ljubljana	34.969	119	110	294
Maribor	16.799	76	50	221
Radeče	4.141	18	13	230
SKUPAJ	109.666,5	453	346	242

Glede na povečan obseg dela paznikov, ki je razviden iz tabele, bi bilo nujno povečati število izvajalcev teh nalog, kar bi omogočalo normalno delo in izrabo letnih dopustov. Število opravljenih nadur pomeni 53 novih zaposlitev.

5. 2. FINANČNO-MATERIALNE RAZMERE

5. 2. 1. Tekoče investicijsko vzdrževanje, nove investicije in druga prostorska problematika uprave

Tekoče investicijsko vzdrževanje so financirali zavodi sami v okviru proračunske postavke 4.508 - materialni stroški, v višini, ki jim je še dovoljevala siceršnje normalno preživetje. Veliko del so izvedli v lastni režiji (pleskanje, popravila sanitarnih elementov, urejevanje okolice), večja in specializirana dela pa s pomočjo zunanjih izvajalcev. Za tekoče vzdrževanje objektov so zavodi namenili 17.442.806 SIT. Izdatki za tekoče vzdrževanje predstavljajo 1,95 % vseh izdatkov za materialne stroške.

Za investicijsko vzdrževanje zgradb zaporov financirano iz proračunske postavke 2876 smo v letu 2001 porabili 108.321.857 SIT (ali 4,9 % več kot leta 2000).

V letu 2001 smo nadaljevali z gradnjo zavoda v Kopru (sedanji objekt je bil v denacionalizacijskem postopku vrnjen cerkvi). V letu 2001 smo iz proračunske postavke 2876 za novo investicijo namenili skupno 550.178.305 SIT.

Poleg sredstev, zagotovljenih v proračunu za leto 2001, smo za investicijsko vzdrževanje in obnove porabili še zavarovalnino v višini 2.175.082 SIT ter sredstva od prodaje nepremičnin, ki smo jih namenili za prenovo hlevov na OO Rogoza, v višini 27.763.397 SIT.

Za popravilo in vzdrževanje večinoma dotrajane in odpisane opreme so zavodi porabili 40.277.704 SIT, in sicer iz sredstev za materialne stroške. Izdatki za tekoče vzdrževanje predstavljajo 4,5 % vseh izdatkov za materialne stroške.

Od načrtovanih sredstev za nakup opreme v okviru proračunske postavke 2876 smo porabili 56.315.339 SIT, tem sredstvom pa moramo dodati še zavarovalnino v višini 8.649.120 SIT. Vrednost nabavljene opreme v letu 2001 znaša tako 64.964.459 SIT.

Na področju tekočih investicijsko-vzdrževalnih del in nakupa dotrajane opreme smo porabili vsa dodeljena sredstva in v skladu s finančnimi zmožnostmi izpolnili zastavljene cilje za leto 2001. Obnovili smo nekaj streh, kanalizacij in vodovodnih omrežij (zavodi Ig, Ljubljana, Radeče), zamenjali tovorno dvigalo v zavodih Celje in v Maribor, namestili zaščitne mreže na oknih in pregradne rešetke na hodnikih v zavodu Maribor, obnovili varnostni zid v zavodu Ljubljana, obnovili plinsko postajo in zamenjali okna v bivalnem delu oddelka Rogoza, dokončali prizidek v oddelku Murska Sobota. Zamenjali smo najbolj dotrajano opremo v kuhinjah in pralnicah v domala vseh zavodih, dokupili pohištvo (stole, mize) za prostore zaprtih oseb in dokupili nekaj opreme za tisk in razmnoževanje ter telekomunikacijsko opremo (prenosni telefoni). Dva zavoda smo opremili z regulatorji delovnega časa in dokupili manjkajočo opremo za ambulante. Na področju informatike smo nabavili v skladu s načrtom za leto 2001 računalnike, tiskalnike in nekaj programske opreme (npr. za vodenje splošne ambulante in zobozdravstvene dejavnosti po vseh zavodih).

Skupaj z novogradnjo smo za investicije in investicijsko vzdrževanje porabili 714.815.501 SIT proračunskih sredstev. Zaradi likvidnostnih težav države konec proračunskega leta 2000, ko vseh obveznosti nismo mogli poravnati (prenesli smo obveznosti v višini 323.608.405 SIT), znaša dejanska poraba v letu 2001 391.207.096 SIT.

Tabela 82: Pregled porabljenih sredstev po namenu in po zavodih v letu 2001

V SIT

Zavod	invest. vzdrž.	oprema	skupaj	delež v %
Celje	9.619.350,72	3.285.788,08	12.905.138,80	1,81 %
Dob	5.101.400,00	12.290.908,26	17.392.308,26	2,43 %
Ig	14.569.632,00	1.842.538,94	16.412.170,94	2,30 %
Koper	550.178.305,00	5.050.541,33	555.228.846,33	77,67 %
Ljubljana	29.777.442,47	13.575.540,93	43.352.983,40	6,06 %
Maribor	35.556.334,60	12.290.957,80	47.847.292,40	6,69 %
Radeče	13.697.697,28	1.742.348,96	15.440.046,24	2,16 %
Uprava		6.236.715,11	6.236.715,11	0,87 %
SKUPAJ	658.500.162,07	56.315.339,41	714.815.501,48	100,00 %

5. 2. 2. Poročilo in ocena finančno materialnega položaja uprave in objektivna problematika

V upravi smo v letu 2001 porabili 5.523.647 tisoč SIT, kar znaša 98 % veljavnega proračuna oziroma 100 % sprejetega proračuna za leto 2001.

Po podskupinah izdatkov je poraba sledeča:

Oznaka podskupine	naziv podskupine	poraba v tisoč SIT	delež porabe
400	Plače in drugi izdatki zaposlenim	2.721.471	53,4 %

2001

401	Prispevki delodajalcev	554.701	10,7 %
402	Izdatki za blago in storitve	1.140.791	22,2 %
411	Transferi posameznikom	334.304	6,2 %
420	Nakup in gradnja osnovnih sredstev	772.380	7,5 %

Od celotne porabe se na sredstva, zagotovljena iz proračuna nanaša 5.451.508 tisoč SIT (97,16 % veljavnega proračuna), na porabo sredstev iz naslova lastne dejavnosti 33.072 tisoč SIT (0,6 % veljavnega proračuna), na porabo sredstev iz naslova odprodaje državnega premoženja 27.764 tisoč SIT (0,49 % veljavnega proračuna), na porabo sredstev iz prejetih odškodnin 10.824 tisoč SIT (0,19 % veljavnega proračuna) in 479 tisoč SIT (0,01 % veljavnega proračuna) na prejeta sredstva programa LEO. Glede na veljavni proračun je 1,55 % sredstev ostalo neporabljenih.

Lastna dejavnost v upravi zajema organizirano prehrano za delavce in počitniško dejavnost. Sredstva od prodaje državnega premoženja se nanašajo na odprodajo nepremičnine v letu 1999.

Razlika med sprejetim in veljavnim proračunom za leto 2001 znaša 110.576 tisoč SIT in se nanaša na povečanja sredstev:

- iz lastne dejavnosti v višini 4.323 tisoč SIT,
- iz naslova odprodaje državnega premoženja v višini 222 tisoč SIT,
- iz naslova odškodnin v višini 15.064 tisoč SIT,
- iz prerazporeditve sredstev iz ministrstva za pravosodje zaradi težke finančne situacije v višini 107.967 tisoč SIT,

ter na zmanjšanje po sklepu vlade v višini 17.000 tisoč SIT.

V leto 2001 smo prenašali v skladu s 44. členom ZJF sredstva od odprodaje državnega stvarnega premoženja v letu 1999 v višini 27.763 tisoč SIT. V leto 2002 prenašamo iz naslova sredstev odškodnin 3.760 tisoč SIT.

Tabela 83: Pregled porabe po podprogramih in proračunskih postavkah

(Vir financiranja: proračun)

PODPROGRAM	OZNAKA PRORAČUNSKE POSTAVKE	NAZIV PRORAČUNSKE POSTAVKE	PORABA V LETU 2001 V SIT
09042001 Delovanje UIKS	6028	Plače	3.386.630.027,72
	4016	Najemnine poslovnih prostorov	62.731.204,00
	4508	Materialni stroški	892.393.702,35
	6395	Izobraževanje delavcev	5.461.628,67
	6680	Oprema PUO	27.752.221,45
	6681	Oborožitev in posebna varnostna oprema	27.088.057,91
	2876	Investicije in inv. vzdrževanje	715.147.584,23
20032001 Socialno varstvo obsojencev	7448	Zdrav. zavarovanje obsojencev	228.963.000,00
	7449	Pokojninsko in inv. zav. obsojencev	105.340.800,00

SKUPAJ**5.451.508.226,33**

V breme proračunskega leta 2001 smo na upravi poravnali še za 333.132 tisoč SIT obveznosti, ki so nastale v letu 2000. Za te obveznosti je v letu 2000 zmanjkalo likvidnostnih sredstev. Tako kot vsako leto tudi v leto 2002 prenašamo obveznosti, ki se nanašajo na podskupini 402 in 411.

Kronično pomanjkanje sredstev smo deloma rešili konec leta, ko nam je matično ministrstvo prerazporedilo skupno 107.967 tisoč SIT sredstev, in sicer za investicije 30.000 tisoč SIT, za materialne stroške 42.410 tisoč SIT ter za kritje zdravstvenega in pokojninskega zavarovanje zaprtih oseb 35.557 tisoč SIT. S primanjkljajem smo se soočali na vseh postavkah, kjer nismo mogli oziroma ne moremo ustaviti prevzemanja obveznosti, kot to zahtevajo predpisi. Tako nimamo pokritih vseh materialnih stroškov, ki se nanašajo na življenje in delo po zavodih, stroškov najema poslovnih prostorov in zdravstvenega ter pokojninskega zavarovanja zaprtih oseb.

Ocenjujemo, da smo ne glede na težke finančne pogoje dela uspeli zagotoviti osnovne pogoje bivanja in dela, tako zaposlenim kot zaprtim osebam.

Ocenjujemo, da smo gospodarno in racionalno potrošili zaupana nam proračunska sredstva. V okviru zakonskih možnosti smo med letom iskali notranje rezerve in sredstva preusmerjali tja, kjer smo jih najbolj potrebovali, izdatno nam je v letu 2001 priskočilo na pomoč matično ministrstvo. V okviru postavk, kjer je bilo to možno (npr. investicije), smo porabo prirojili sredstvom ne glede na dejanske potrebe, v skupini materialnih stroškov nam to ni uspelo.

Stroški oskrbnega dne

Tabela 84: Povprečno število zaprtih oseb in vrednost oskrbnega dne v obdobju od 1996 do 2001

	1996	1997	1998	1999	2000	2001
POVPREČNO STANJE ZAPRTIH OSEB	682	763	810	949	1131	1203
OSKRBNI DAN (v SIT)	13.383	12.153	12.436	12.030	10.896	12.415

Stroški oskrbnega dne so izračunani tako, da je višina vseh proračunskih sredstev uprave deljena s številom dni v letu in povprečnim številom zaprtih oseb.

5. 3. PROSTORSKE RAZMERE

5. 3. 1. Zmogljivost zavodov in njihova zasedenost

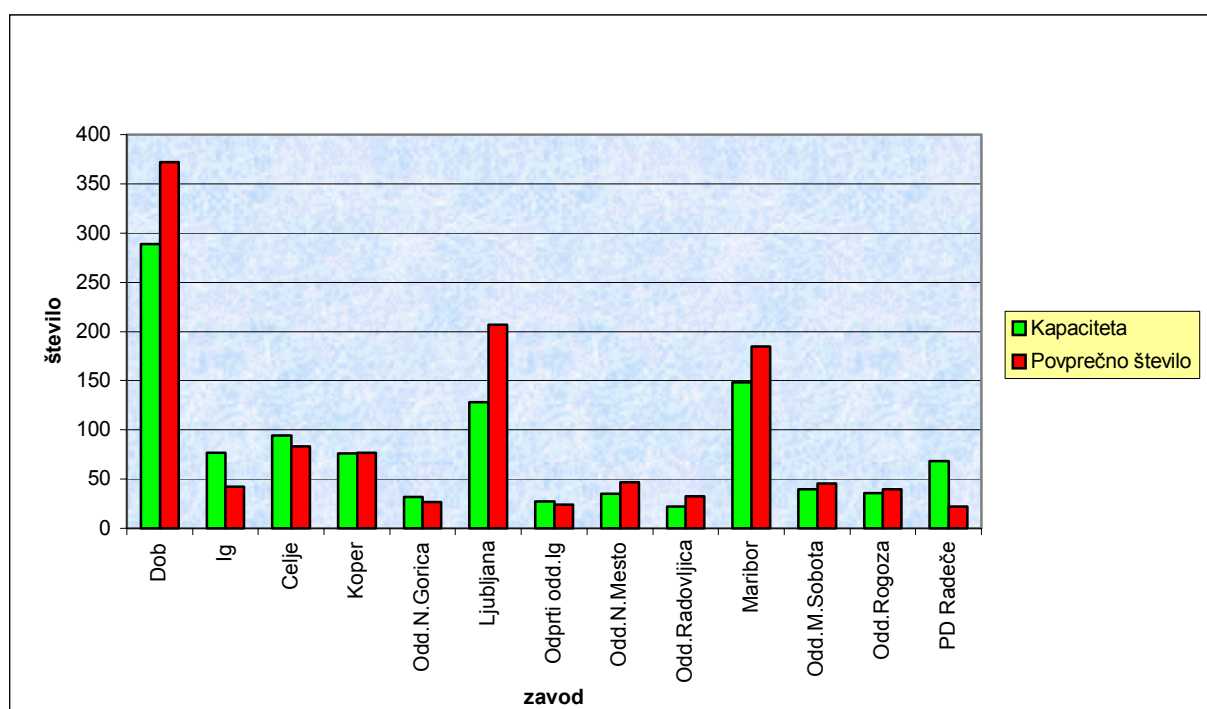
Izračun prostorskih zmogljivosti zavodov je narejen po minimalnih evropskih standardih in kaže, da je kapaciteta vseh zavodov 1.072. Povprečna zasedenost leta 2001 je bila 112 % (za primerjavo: povprečna zasedenost leta 2000 je bila 107 %).

Podatki kažejo, da zasedenost narašča, kar je posledica naraščanja števila zaprtih oseb. Iz literature in prakse je znano, da je kritična meja zasedenosti 80 %, ob upoštevanju 20 % rezervne zmogljivosti. Podatki kažejo, da je v večini zavodov presežena meja 80 %, od tega na osmih lokacijah tudi 100 %, kar pomeni prenapolnjenost razpoložljivih prostorov.

Najbolj so bili prenapolnjeni največji zavodi (Ljubljana, Dob, Maribor), pa tudi nekateri oddelki (Novo mesto, Radovljica), najmanj pa zavoda Ig in Radeče.

Tabela 85: Zasedenost posameznih zavodov in dislociranih oddelkov glede na povprečno število zaprtih oseb

Zavod	Zmogljivost	Povprečno stanje	Delež zasedenosti (v %)
Dob	289	372,3	128,8
Ig	77	42,3	54,9
Celje	94	83,1	88,4
Koper	76	76,8	101,0
N. Gorica	32	26,5	82,8
Ljubljana	128	206,8	161,5
OO Ig	27	23,8	88,1
N. mesto	35	46,9	134,0
Radovljica	22	32,7	148,6
Maribor	148	184,8	124,8
M. Sobota	40	45,4	113,5
Rogoza	36	39,8	110,5
Radeče	68	21,8	32,0
SKUPAJ	1072	1203	112,2

5. 3. 2. Ocena bivalnih in prostorskih razmer v zavodih

Bivalne, delovne in prostorske razmere se med posameznimi zavodi in oddelki močno razlikujejo. Večina zavodov opozarja na težave zaradi velikih bivalnih prostorov, v katerih je nastanjeno večje število zaprtih oseb. V takih prostorih je veliko možnosti za medsebojne konflikte, izsiljevanja in kršitve zavodskih pravil, kar seveda slabo vpliva na varnost, red in disciplino. Razumljivo je, da vse to slabo vpliva tudi na počutje zaprtih oseb, otežuje vzdrževanje higiene in onemogoča zagotavljanje ustrezne intimnosti. V nekaterih oddelkih, kjer izvajajo pripor, je zaradi velikega števila zaprtih oseb moč čutiti veliko utesjenost. V zavodih, predvsem pa v oddelkih, je zaradi pomanjkanja prostora zelo težko slediti predpisom, ki določajo, da morajo biti posamezne kategorije zaprtih oseb (priporniki, obsojenci, upravno kaznovani, ženske, mladoletniki) med seboj ločene. Prostorske težave so nenazadnje tudi velika ovira pri uresničevanju nekaterih pravic zaprtih oseb, povezanih z zagotavljanjem dela (zlasti za pripornike in upravno kaznovane) ter za omogočanje telesnih aktivnosti in rekreacije. Nekateri zavodi celo opozarjajo, da priporniki in upravno kaznovani v primerjavi z obsojenci praviloma bivajo v slabših razmerah. Prav tako zavodi opozarjajo tudi na zastarelo in dotrajano oziroma pomanjkljivo opremo bivalnih in drugih prostorov.

5. 3. 3. Aktivnosti za izboljšanje prostorskih in bivalnih razmer v zavodih

V preteklem letu si je uprava v sodelovanju z zavodi prizadevala za izboljševanje bivalnih razmer zaprtih oseb. Večja investicija je bila usmerjena v dokončanje novega prizidka v oddelku Murska Sobota, s katerim so bili pridobljeni štiri prostori v pritličju in prvem nadstropju (prostori za obiske, ambulanto ter za bivanje zaprtih oseb), kar je izboljšalo bivalne in delovne razmere zaprtih oseb in zaposlenih. Na novo so bili urejeni tudi prostori za ločene in proste obiske tudi v zavodu Ljubljana. V smislu izboljšanja sanitarnih razmer v zavodih so bile opravljene obnove kanalizacije, sanitarij in vodovodnih napeljav. V zavodu Ljubljana so bile obnovljene vodovodna napeljava in kanalizacija v kuhinji ter sanitarije za obiske in za obsojence na sprehajališču, v zavodu Ig je bila obnovljena kopalnica za zaprte osebe in za zaposlene, v zavodu Radeče pa je bila obnovljena kopalnica s sanitarijami v prostorih 5. skupine.

Zaradi dotrajanosti in preprečevanja propadanja objektov smo nadaljevali prenove streh na lokacijah, kjer so bile te že dotrajane. Dokončno je bila prekrita streha na gradu zavoda Ig ter na del strehe na gradu zavoda Radeče. V zavodu Radeče je bil kotel na trda goriva zamenjan s kotlom na tekoča goriva, v zavodu Maribor je bila obnovljena kotlovnica, v oddelku Rogoza pa plinska postaja. V zavodih Maribor in Celje sta bili zaradi dotrajanosti zamenjani obstoječi tovorni dvigali. Iz varnostnega razloga so bile na okna bivalnih sob nameščene dodatne zaščitne mreže in na hodnikih zavoda Maribor dodatne varnostne rešetke. V oddelku Rogoza so bila na najstarejšem delu objekta zaradi dotrajanosti zamenjana okna. Opravljeni so bili tudi nekateri nujni in nepredvideni posegi, in sicer obnova stropov v dveh prostorih zavoda Celje (odpadanje ometa je ogrožalo življenje), delna sanacija varnostnega zidu v zavodu Ljubljana (razpadanje) ter obnova stavbnega pohištva in električnih napeljav v pralnici zavoda Dob (požar). V letu 2001 sta se nadaljevali in končali rekonstrukcija svinjskega hleva in gradnja gnojne jame v Rogozi.

V smislu priprave na prihodnje investicije smo v letu 2001 pridobivali projektno dokumentacijo, in sicer za spremembo projekta 2., 3. in del 4. objekta Slovenska vas, posnetek obstoječega objektnega stanja zavoda Dob, projekt prostorskih predelav v zavodu Maribor ter lokacijsko dokumentacijo za zunanjo ureditev in kanalizacijski priključek v zavodu Novo mesto. Potekale so tudi aktivnosti za pridobitev gradbenih dovoljenj za gradnjo prizidka v Murski Soboti ter za gradnjo kanalizacijskega priključka na javno kanalizacijo zavoda Ig ter pri pridobitev uporabnega dovoljenja za prizidek v Murski Soboti.

Leta 2001 se je nadaljevala gradnja novega zavoda v Kopru, ki se je začela v drugi polovici leta 2000. Z izgradnjo tega objekta bodo zagotovljeni novi nadomestni prostori za prostore v samostanu, ki so bili z denacionalizacijo vrnjeni nekdanjemu lastniku. Z novimi prostori se bodo tudi močno izboljšale prostorske in druge razmere za zaprte osebe in zaposlene. V letu 2001 so v zvezi s to investicijo potekale naslednje aktivnosti: objekt je bil zgrajen do 3. gradbene faze, delno so bile izvedene napeljave, izdelana je bila delna sprememba projektne dokumentacije za objekt, projektna skupina je uskladila enotna izhodišča za notranjo opremo bivalnih sob zaprtih oseb in drugih prostorov in izvedeno je bilo javno naročilo za izbiro projektanta notranje opreme. Ob izpolnjenih finančnih in drugih pogojih je izgradnja novega objekta predvidena v letu 2002.

6. SKLEP

Uprava bo v letu 2002 največ pozornosti namenila doslednemu izvajanju zakona in že sprejetih podzakonskih predpisov, skrbi za enotno in zakonito obravnavo zaprtih oseb, zmanjševanju negativnih posledic prenapoljenosti zavodov in reševanju pereče prostorske problematike. Nadaljevanje novogradnje zavoda v Kopru bo najpomembnejši projekt, za katerega bomo namenili večino razpoložljivih sredstev. Gradnja objekta bo predvidoma končana do konca leta, preselitev v nove prostore pa je predvidena v letu 2003.

Veliko dela nas čaka v zvezi z delovanjem novih javnih gospodarskih zavodov. Novi programi so predvideni tudi na področju strokovnega dela. Posebna pozornost bo namenjena tudi učinkovitejši organizaciji dela in poslovanja, zaposlenim in kadrovski problematiki ter mednarodnemu sodelovanju.